



# **Subsidiaritets- princippet vendt på hovedet?**

**EU's strukturpolitik  
og Danmark**

**Jens Blom-Hansen**

**Magtudredningen**

**Subsidiaritetsprincippet vendt på hovedet?  
EU's strukturpolitik og Danmark**

## Magtudredningen

Folketinget besluttede i marts 1997 at iværksætte en dansk magtudredning eller, som det officielle navn er, *En analyse af demokrati og magt i Danmark*. Projektet ledes af en uafhængig forskningsledelse.

Magtudredningens forskningsresultater publiceres i en række bøger, som udgives på Aarhus Universitetsforlag, og i en skriftserie, som udgives af Magtudredningen.

Lise Togeby  
(formand)

Jørgen Goul Andersen

Peter Munk Christiansen

Torben Beck Jørgensen

Signild Vallgård

**Jens Blom-Hansen**

**Subsidiaritetsprincippet vendt på hovedet?  
EU's strukturpolitik og Danmark**

**Magtudredningen**

*Subsidiaritetsprincippet vendt på hovedet?  
EU's strukturpolitik og Danmark*

© Magtudredningen og forfatteren, 2004

ISBN: 87-7934-854-8

Omslag: Svend Siune

Tryk: AKA-PRINT A/S, Århus

Magtudredningen  
c/o Institut for Statskundskab  
Aarhus Universitet  
Universitetsparken  
8000 Århus C  
Danmark

[Magtudredningen@ps.au.dk](mailto:Magtudredningen@ps.au.dk)  
[www.ps.au.dk/magtudredningen](http://www.ps.au.dk/magtudredningen)

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og CopyDan. Enhver anden udnyttelse er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser.

## Forord

Jeg skylder tak til en række personer, som har medvirket til, at dette skrift kunne virkeliggøres. Det drejer sig først og fremmest om fire personer, der arbejder praktisk med EU's strukturpolitik i Danmark: Kontorchef Ebbe Poulsen fra Erhvervs- og Boligstyrelsen, Konsulent Hans Chr. Laurberg fra Arbejdsmarkedstyrelsen, Socialfondskoordinator Annemarie Elverum fra Århus Amt og Sekretariatschef Sonja Mikkelsen fra Urban-projektet i Århus. De stillede sig alle velvilligt til rådighed for interview om strukturpolitikens praktiske administration og har på den måde bidraget med væsentlig baggrundsinformation til skriftet. Jeg skylder også tak til Jørgen Grønnegård Christensen og Kutsal Yesilkagit, som har læst det samlede manuskript og givet mange nyttige kommentarer. Carsten Pingel har ydet effektiv assistance i forbindelse med dataindsamlingen til skriftets analyser og har desuden givet mange gode kommentarer til manuskriptet, hvilket jeg er taknemmelig for. Magtudredningen er jeg tak skyldig for finansiering af projektet. Fra Magtudredningens ledelse skylder jeg tak til Lise Togeby og Peter Munk Christiansen, som har læst og givet nyttige kommentarer til manuskriptet. Også en stor tak til Else Løvdal Nielsen og Annette Andersen for sproglig revision og assistance til opsætning af manuskriptet.

Endelig tak til Marina, min kone og første kritiker.

Jens Blom-Hansen  
Århus, maj 2003

# Indhold

<b>Kapitel 1. Indledning .....</b>	<b>9</b>
Skriftets opbygning.....	12
<b>Kapitel 2. EU's strukturpolitik og subsidiaritetsprincippet .....</b>	<b>14</b>
Formål og virkemidler i EU's strukturpolitik.....	14
Subsidiaritetsprincippet .....	19
Er EU's strukturpolitik i strid med subsidiaritetsprincippet?.....	22
<b>Kapitel 3. Den politisk-administrative beslutningsproces i EU's strukturpolitik .....</b>	<b>25</b>
Spillet om spillereglerne.....	25
Spillet mellem EU-systemet og medlemsstaterne om fondsmidlerne .....	29
Spillet internt i de enkelte medlemsstater om konkrete projekter og strukturpolitikens praktiske administration .....	33
Afslutning .....	35
<b>Kapitel 4. EU's strukturpolitik i Danmark: Indhold, finansiering og administrativ tilrettelæggelse .....</b>	<b>37</b>
National udmøntning af mål 2: Støtte til økonomisk og social omstilling i områder med strukturproblemer .....	37
National udmøntning af mål 3: Støtte til tilpasning og modernisering af uddannelses-, erhvervsuddannelses- og beskæftigelsespolitikker og -systemer .....	40
National udmøntning af fællesskabsinitiativet Interreg .....	42
National udmøntning af fællesskabsinitiativet Urban .....	43
National udmøntning af fællesskabsinitiativet Leader .....	45
National udmøntning af fællesskabsinitiativet Equal.....	47
Strukturpolitikens administrative tilrettelæggelse .....	48
Koordination på tværs af fondene .....	50
Konklusion.....	51
<b>Kapitel 5. Case-studie: Urban-projektet i Århus.....</b>	<b>53</b>
Det danske Urban-projekt .....	54
Danske statslige byprojekt-midler.....	55
Hvad ville der være sket i det danske Urban-område i mangel af EU-midler? .....	62

Konklusion.....	71
<b>Kapitel 6. Overtrædes subsidiaritetsprincippet i EU's strukturpolitik? .....</b>	<b>72</b>
Kan erfaringerne fra Urban-projektet generaliseres? .....	72
Effekterne af EU's strukturpolitik .....	74
Afslutning .....	76
<b>Bilag 1. Eksempler på danske projekter under mål 2 .....</b>	<b>78</b>
<b>Bilag 2. Eksempler på danske projekter under mål 3 .....</b>	<b>82</b>
<b>Bilag 3. Den nationale administration af EU's strukturfonde .....</b>	<b>86</b>
Socialfonden .....	86
Regionalfonden .....	89
Landbrugsfonden .....	91
Fiskerifonden .....	93
<b>Litteratur .....</b>	<b>95</b>
<b>Om forfatteren .....</b>	<b>105</b>



# Kapitel 1.

## Indledning

På de områder, som ikke hører ind under dets enekompetence, handler Fællesskabet, i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet, kun hvis og i det omfang målene for den påtænkte handling ikke i tilstrækkelig grad kan opfyldes af medlemsstaterne.  
*EF-traktatens artikel 5.*

Der kan gøres mere for at styrke og klargøre ønsket om, at EU kun beskæftiger sig med det, som medlemsstaterne ikke kan klare alene.  
*Poul Nyrup Rasmussen-regeringens hvidbog om Danmark og Europa (Regeringen, 2001: 333).*

Det første spørgsmål, vi må stille, er: hvilke opgaver er det, EU skal løse? ...  
Svaret er: først og fremmest de områder, hvor problemerne er grænseoverskridende.  
Først og fremmest de opgaver, som vi bedst kan løse ved at stå sammen og løfte i fællesskab.  
*Statsminister Anders Fogh Rasmussens tale i Dansk Institut for Internationale Studier om "Dansk europapolitik efter formandskabet", 15. januar 2003 (Rasmussen, 2003).*

Strukturpolitikken i den Europæiske Union (herefter EU) rejser spørgsmålet om den rette opgavefordeling mellem EU og medlemsstaterne. Officielt anvender EU subsidiaritetsprincippet (nogle gange benævnt nærhedsprincippet) som rettesnor for opgavefordelingen. Det vil sige princippet om, at politiske beslutninger skal træffes på det lavest mulige niveau. Princippet lægger op til en klar opgavefordeling mellem institutionerne i EU og de enkelte medlemsstater: EU tager sig af de grænseoverskridende områder, mens medlemsstaterne tager sig af forhold af mere national karakter.

Danmark bakker kraftigt op om subsidiaritetsprincippet. Som de ovenstående citater antyder, har både den nuværende og tidligere danske regering haft som målsætning, at EU kun tager sig af grænseoverskridende områder, mens nationale spørgsmål overlades til de enkelte medlemsstater. Den brede politiske enighed er senest kommet til udtryk i det fælles udspil fra Venstre, Konservative, Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre (2003) til EU-konventet. I lighed med de ovenstående citater argumenterer partier-

ne her for, at EU kun skal regulere, hvis det fører til bedre løsninger, end hvis reguleringen sker i de enkelte medlemsstater. Endvidere udtrykker partierne eksplicit støtte til subsidiaritetsprincippet.

Subsidiaritetsprincippet svarer til det nærhedsprincip, som danske regeringer siden kommunalreformen har haft som rettesnor for opgavefordelingen internt i Danmark mellem staten, amterne og kommunerne. Efter dette princip skal de offentlige opgaver løses så tæt på borgerne som muligt og placeres på det lavest mulige niveau i den offentlige sektor (Indenrigsministeriet, 1998; Ingvarsen, 1991).

Opgavefordeling er en klassisk diskussion, der er kendt fra andre politiske systemer, især føderale. I USA diskuterer man, om opgavefordelingen mellem det føderale niveau i Washington D.C. og de enkelte delstater skal være præget af ”lagkage-føderalisme” (*layer cake federalism*), dvs. klar afgrænsning af de enkelte niveaues opgaver, eller af ”marmorkage-føderalisme” (*marble cake federalism*), dvs. en sammenblanding af opgaver på tværs af niveauer (Elazar, 1991; Wright, 1990; Kincaid, 1990). I Tyskland har man længe diskuteret, om delstaterne og det føderale niveau i Bonn (nu Berlin) skal være autonome niveauer med klart afgrænsede kompetencer, eller om de offentlige opgaver skal løses i fællesskab mellem de to niveauer. I så fald taler man om ”politikssammenfletning” (*Politikverflechtung*), som i visse tilfælde har givet sig udslag i formaliserede samarbejder (*Gemeinschaftsaufgaben*) mellem den føderale regering og delstatsregeringerne (Benz, 1999; Klatt, 1989; Scharpf et al., 1976).

I både USA og Tyskland er udviklingen over tid gået i retning af stigende sammenblanding af opgaver, kompetencer og økonomisk ansvar mellem det føderale niveau og de enkelte delstater. I modsætning hertil var der i EU-systemet længe tale om ret klart adskilte kompetencer mellem EU-institutionerne og medlemsstaterne. På de klassiske samarbejdsområder – landbrugs-, fiskeri- og handelspolitikken – blev beslutningskompetencen ret entydigt overført til EU, mens medlemsstaternes rolle blev at implementere politikken.

I slutningen af 1980’erne blev princippet om klart adskilte opgaver for EU og medlemsstaterne udfordret. Det skete primært, fordi EU opprioriterede strukturpolitikken. I løbet af en kort årrække voksede strukturpolitikken fra en ubetydelig budgetpost til at lægge beslag på en tredjedel af EU’s budget. Strukturpolitikken konkurrerer dermed med landbrugspolitikken om at være EU’s mest budgettunge område.

Selv om Danmark er et af de mere velstillede EU-lande, modtager danskerne betydelige beløb fra EU’s strukturpolitik, jf. tabel 1.1. Det fremgår

her, at Danmark årligt modtager 1,3 mia. kr. fra de fire fonde, der finansierer strukturpolitikken. Men dette beløb underdriver strukturpolitikken betydning. For tilskuddene fra strukturfondene er ledsaget af et krav om national medfinansiering på mindst 50 pct. Lægger man EU-tilskuddene og den nationale medfinansiering sammen, anvendes der i Danmark hvert år i størrelsesordenen 2,5-3 mia. kr. på EU's strukturpolitik.

*Tabel 1.1. Danmarks årlige tilskud fra EU's strukturfonde (mio. kr.)*

Socialfonden	490
Regionalfonden	180
Landbrugsfonden	390
Fiskerifonden	210
I alt	1.270

Note: Tabellen viser det beløb, der ifølge finansieringsplanerne for de enkelte strukturfondes aktiviteter skal tilgå Danmark hvert år i programperioden 2000-2006.

Kilde: Socialfonden: Erhvervsfremmestyrelsen (2000a); Arbejdsmarkedsstyrelsen (2000); Arbejdsmarkedsstyrelsen (2001). Regionalfonden: Erhvervsfremmestyrelsen (2000a); Regional Policy – Inforegio; Århus Kommune (2001a). Landbrugsfonden: Strukturdirektoratet (2000a); Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2001). Fiskerifonden: Strukturdirektoratet (2000b)

I modsætning til de klassiske samarbejdsområder i EU, er der ingen klar arbejdsdeling mellem EU og medlemsstaterne på det strukturpolitiske område. EU's strukturpolitik omfatter mange forskellige foranstaltninger. Men fælles for dem er, at de vedrører områder, som de enkelte medlemsstater også har nationale politikker for.

Der findes derfor potentielt et konkurrenceforhold mellem EU's strukturpolitik og nationale foranstaltninger. Spørgsmålet er så, om opgavefordelingen mellem EU og medlemsstaterne går i retning af det, vi kender fra andre føderale systemer – dvs. sammenblanding af opgaver og finansiering på tværs af niveauerne. Subsidiaritetsprincippet kan læses som en hensigts-erklæring om at undgå denne situation, men det er naturligvis et empirisk spørgsmål, om det lykkes.

Dette skrift har til formål at belyse arbejdsdelingen mellem EU og Danmark på det strukturpolitiske område. Det vil påvise, at EU's strukturpolitik i praksis har et betydeligt overlap med Danmarks egen nationale politik, og at grænsedragningen mellem EU's og Danmarks opgaver er uklar. I praksis omfatter EU's strukturpolitik i Danmark langt mere end grænseoverskridende opgaver. Strukturpolitikken inkluderer opgaver, der i Danmark traditionelt betragtes som rent kommunale eller fælles statsligt-

kommunale opgaver. Det betyder, at subsidiaritetsprincippet ambition om en klar arbejdsdeling mellem niveauerne i EU ikke indfries. Udviklingen i EU kan derfor siges at gå i retning af den ”marmorkage-føderalisme” eller ”politiksammenblanding”, som findes i USA og Tyskland.

## **Skriftets opbygning**

Skriftet består af tre dele. Første del omfatter kapitel 2 og 3. De giver en indføring i EU's strukturpolitik og subsidiaritetsprincippet. Kapitel 2 beskriver kort strukturpolitikens mål og virkemidler og foretager en afgrænsning af strukturpolitikken. Endvidere redegøres for subsidiaritetsprincippet. Kapitel 3 beskriver strukturpolitikens beslutningsproces. Der sondres her mellem tre niveauer – eller spil – i strukturpolitikken. For det første foregår der et mellemstatsligt spil om de grundlæggende spilleregler. For det andet er der et spil mellem EU-systemet og de enkelte medlemsstater om fordelingen af fondsmidlerne inden for de fastsatte spilleregler. Endelig foregår der et spil internt i de enkelte medlemsstater om konkrete projekter og strukturpolitikens praktiske administration.

I skriftets anden del, som omfatter kapitel 4, fokuseres på tilrettelæggelsen af EU's strukturpolitik i Danmark. Det vurderes, hvorvidt Danmark har nationale ordninger med formål, der overlapper med strukturpolitikens foranstaltninger. Denne vurdering antyder, at der kan være et problem i forhold til subsidiaritetsprincippet ideal om en klar afgrænsning af EU's og medlemsstaternes opgaver. Endvidere redegør kapitlet for, hvordan Danmark rent praktisk administrerer EU's strukturpolitik. Da der ikke findes nogen samlet fremstilling af strukturpolitikens administration i Danmark, er der i et bilag foretaget en mere dybdegående redegørelse herfor.

Skriftets sidste del består af kapitel 5. Her analyseres overlappet mellem EU's strukturpolitik og Danmarks nationale politik mere detaljeret. Kapitlet fokuserer på et udvalgt område, nemlig den del af EU's strukturpolitik som fokuserer på bypolitiske problemer. Analysen viser dels, at EU's indsats sker i konkurrence med nationale ordninger, dels at de bypolitiske projekter, som EU igangsætter, med stor sandsynlighed ville være blevet igangsat i nationalt regi, hvis ikke EU havde etableret dem. I praksis er der dermed tale om en sammenblanding af bypolitikken på tværs af niveauerne i EU, hvilket præcis er den situation, som subsidiaritetsprincippet sigter mod at undgå.

Skriftet rundes af med en diskussion af, hvilke effekter EU's strukturpolitik har. Det konkluderes, at EU's indsats reelt fungerer i konkurrence med nationale ordninger, og at målsætningen bag subsidiaritetsprincippet der-

med ikke bliver indfriet. Det konkluderes videre, at EU's strukturpolitik ikke bidrager med nye løsninger på strukturpolitiske problemer i Danmark, og at der heller ikke er nogen klar økonomisk effekt. Den eneste sikre effekt af EU's indsats er en bureaukratisering af den politisk-administrative beslutningsproces.

## Kapitel 2.

# EU's strukturpolitik og subsidiaritetsprincippet

I dette kapitel introduceres EU's strukturpolitik og subsidiaritetsprincippet. Strukturpolitikken afgrænses og dens mål og virkemidler beskrives. Herefter redegøres for subsidiaritetsprincippet. Endelig diskuteres, hvorvidt strukturpolitikken stemmer overens med subsidiaritetsprincippet.

## Formål og virkemidler i EU's strukturpolitik

EU's strukturpolitik omfatter både politikker med et regionalt udviklingsformål (regionalpolitik) og politikker, der har til formål at støtte udvalgte grupper på arbejdsmarkedet (social- og arbejdsmarkedspolitik). Siden Den Europæiske Fællesakt fra 1986 har man brugt udtrykket ”økonomisk og social samhørighed” i EU-området som det overordnede mål for strukturpolitikken. Målet fremgår direkte af EF-traktatens artikel 158, hvori det anføres:

For at fremme en harmonisk udvikling af Fællesskabet som helhed udvikler og fortsætter dette sin indsats for at styrke sin økonomiske og sociale samhørighed. Fællesskabet stræber navnlig efter at formindske forskellene mellem de forskellige områders udviklingsniveauer og forbedre situationen for de mindst begunstigede områder eller øer, herunder landdistrikter.

En nærmere indkredsning af strukturpolitikken er ikke så enkel at foretage. Området er svært at afgrænse fra andre af EU's politikområder. En effektorienteret definition ville omfatte alle de EU-initiativer, som påvirker strukturudviklingen i EU-området. En sådan definition er måske meningsfuld, men uhåndterlig i praksis, idet den ville omfatte et meget bredt udsnit af EU's samlede politikker. En institutionel definition ville tage udgangspunkt i strukturpolitikken politisk-administrative forankring i EU-systemet. Der kunne her fokuseres på ressortansvaret i Kommissionen. Men da ressortansvaret for strukturpolitikken selv i snæver forstand er spredt over mindst fire af Kommissionens generaldirektorater og ydermere ikke har været stabil over tid, er en institutionel definition heller ikke praktisk håndterbar. Strukturpolitikken må derfor afgrænses ud fra en formålsorienteret definition. Det vil sige, at EU's strukturpolitik kan defineres som tiltag, hvis primære formål er at påvirke strukturudviklingen i EU-området.

Men selv denne formålsorienterede definition er ikke uden problemer. I hvert fald må der sondres mellem strukturpolitik i snæver og bred forstand.

I snæver forstand kan strukturpolitikken afgrænses som de foranstaltninger, der samordnes via de fælles, tværgående strukturpolitiske målsætninger, der er fastsat i EU's strukturfondsforordning (Rådet, 1999a). Disse foranstaltninger finansieres af EU's såkaldte strukturfonde, dvs. Social-, Regional-, Landbrugs- og Fiskerifonden. I bredere forstand vil en formålsorienteret definition omfatte yderligere foranstaltninger, der også kan siges at have et strukturpolitisk sigte. Det drejer sig for det første om foranstaltninger under EU's Samhørighedsfond, der støtter projekter i de fattige EU-lande, men hvis virksomhed ikke samordnes via strukturfondsforordningen. For det andet reguleres en betydelig del af EU's strukturstøtte på landbrugs- og fiskeriområdet ikke af strukturfondsforordningen, men af andre regelsæt. Tiltag på disse områder kan opfattes som strukturpolitiske, men omtales også indimellem som "ledsageforanstaltninger" til den fælles landbrugs- og fiskeripolitik (se fx Kommissionen, 1999f: 5).

I skriftet anlægges primært den snævre formålsorienterede definition. Det vil sige, at udgangspunktet tages i den politik, der formuleres i EU's strukturfondsforordning (Rådet, 1999a). Strukturpolitikken i bredere forstand vil dog også blive belyst, men i mindre og knap så systematisk omfang.

Det primære instrument til at indfri strukturpolitikens mål er økonomisk omfordeling i EU-området via strukturfundene. De omfatter Den Europæiske Socialfond (herefter Socialfonden), Den Europæiske Fond for Regional Udvikling (herefter Regionalfonden), Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (herefter Landbrugsfonden) og Det Finansielle Instrument til Udvikling af Fiskeriet (herefter Fiskerifonden), jf. tabel 2.1.

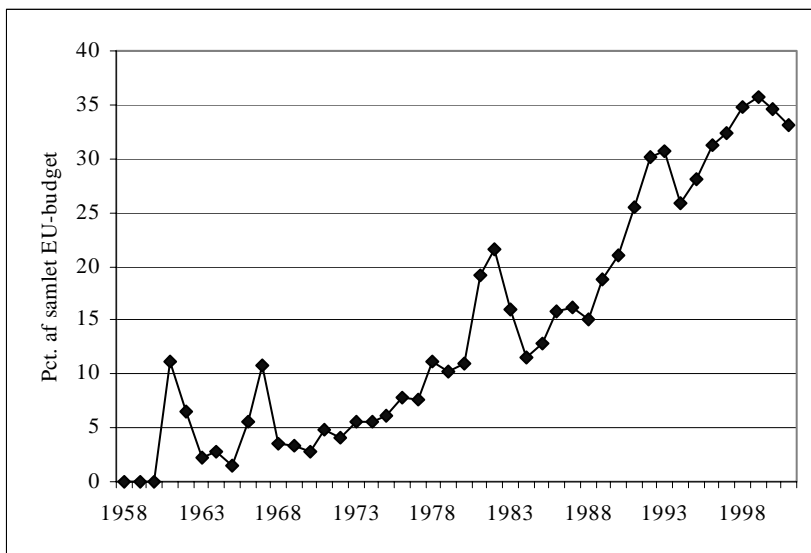
*Tabel 2.1. EU's strukturfonde*

	Grundlag i EF-traktaten	Formål
Socialfonden	Artikel 146-148	Modvirke arbejdsløshed, fremme arbejdskraftens geografiske og faglige bevægelighed og lette tilpasningen til industrielle ændringer
Regionalfonden	Artikel 160	Udligne regionale skævheder
Landbrugsfonden	Artikel 33, 36, 37, 158	Udvikle landdistrikter
Fiskerifonden	Artikel 33, 36, 37, 100	Opnå ligevægt mellem fiskebestandene, udvikle levedygtige virksomheder, forbedre forsyningen med fiskeriprodukter og revitalisere områder, som er afhængige af fiskeri

Kilde: Europaparlamentet & Rådet (1999a; 1999b); Rådet (1999b; 1999c).

Til de fire fonde i tabel 2.1 kommer yderligere Samhørighedsfonden, der blev etableret i forbindelse med forhandlingerne om Maastricht-traktaten i 1991-92. Fonden, som ikke er omfattet af den almindelige koordinering af EU's strukturfondsmidler, yder støtte til miljø- og infrastrukturprojekter i Grækenland, Spanien, Portugal og Irland. Op gennem EU's historie er strukturfondene vokset betydeligt og lægger i dag beslag på omkring en tredjedel af EU's samlede budget, jf. figur 2.1.

Figur 2.1. Strukturfondenes andel af EU's samlede budget (1958-2001)



Note: Figuren omfatter Social-, Regional-, Fiskeri- og Landbrugsfonden (udviklingssektionen) samt Samhørighedsfonden. Sidstnævnte fond udgør som nævnt i teksten ikke en strukturfond i snæver forstand. Samhørighedsfonden har siden etableringen i 1994 lagt beslag på 1-3 pct. af EU's samlede budget.

Kilde: Kommissionen (2000f).

Midlerne i de fire strukturfonde samordnes via målsætninger, der går (delvis) på tværs af fondsopdelingen. Tidligere opererede man med syv adskilte målsætninger.<sup>1</sup> På Det Europæiske Råds møde i Berlin i 1999 blev man dog enige om at reducere antallet af mål til tre (Formandskabets konklusioner, 1999a). Disse tre målsætninger er nu formelt fastsat i strukturfondsforordningens artikel 1 (Rådet, 1999a):



- *Mål 1:* Fremme af udviklingen og strukturtilpasningen i regioner med udviklingsefterslæb.
- *Mål 2:* Støtte til økonomisk og social omstilling i områder med strukturproblemer.
- *Mål 3:* Støtte til tilpasning og modernisering af uddannelses-, erhvervs- uddannelses- og beskæftigelsespolitikker og -systemer.

Langt hovedparten af midlerne i strukturfondene går til opfyldelse af disse målsætninger. Men en mindre del af midlerne er afsat til såkaldte fællesskabsinitiativer, som er strukturforanstaltninger, hvor Kommissionen har mere direkte indflydelse på midlernes anvendelse. Antallet af fællesskabsinitiativer blev også begrænset på Berlin-topmødet i 1999 og er nu koncentreret om følgende programmer:

- *Interreg:* Grænseoverskridende, tværnationale og tværregionale samarbejder.
- *Urban:* Revitalisering af kriseramte byer.
- *Leader:* Udvikling af landdistrikter.
- *Equal:* Tværnationale samarbejder om bekæmpelse af uligheder på arbejdsmarkedet.

De strukturpolitiske målsætninger og fællesskabsinitiativer går som sagt (delvis) på tværs af strukturfondene. Sammenhængen mellem fonde og målsætninger fremgår af tabel 2.2. Den viser, at alle strukturfondene bidrager til opfyldelse af mål 1, som tegner sig for langt hovedparten af de samlede strukturfondsmidler. Social- og Regionalfonden bidrager begge til mål 2, mens mål 3 og fællesskabsinitiativerne finansieres af en enkelt fond hver.

På Berlin-topmødet i 1999 blev Det Europæiske Råd også enige om budgettet for strukturfondene i perioden 2000-2006. Efterfølgende har Kommissionen foretaget en vejledende fordeling af budgettet for de tre mål på medlemsstaterne (Kommissionen, 1999a; 1999b; 1999c). Resultatet af disse beslutninger fremgår af tabel 2.3.

Ud over de midler, der fremgår af tabel 2.3, blev Det Europæiske Råd i Berlin også enige om at afsætte 133 mia. kr. i perioden 2000-2006 til Samhørighedsfonden (som Danmark ikke modtager støtte fra).

Som det fremgår af tabel 2.3, er strukturfondenes midler koncentreret om de sydeuropæiske EU-lande. Tilsammen modtager Grækenland, Spanien, Portugal og Italien over halvdelen af de samlede strukturfondsmidler. Fordelingen på formål er koncentreret om mål nr. 1, som lægger beslag på

godt 70 pct. af de samlede midler. Da Danmark ikke er støtteberettiget efter dette mål, modtager Danmark kun en mindre del af de samlede fondsmidler. I alt er der til Danmark afsat knap 5 mia. kr. i perioden 2000-2006. Her til kommer de midler, som Danmark vil modtage til strukturforanstaltninger uden for strukturfondsforordningens rammer, dvs. strukturforanstaltninger under Fiskerifonden og landdistriktsstøtteprogrammet under Landbrugsfonden, jf. nærmere herom i kapitel 4.

Tabel 2.2. Sammenhæng mellem fonde og målsætninger i EU's strukturpolitik

	Finansierende fonde:				Fordeling af samlede strukturmidler <sup>1</sup>
	Social-fonden	Regional-fonden	Landbrugs-fonden	Fiskeri-fonden	
<i>Mål 1:</i> Fremme af udviklingen og strukturtilpasningen i regioner med udviklingsefterslæb	X	X	X	X	70 pct.
<i>Mål 2:</i> Støtte til økonomisk og social omstilling i områder med strukturproblemer	X	X			12 pct.
<i>Mål 3:</i> Støtte til tilpasning og modernisering af uddannelses- erhvervsuddannelses- og beskæftigelsespolitikker og -systemer	X				13 pct.
<i>Fællesskabsinitiativer:</i>					} 5 pct.
- <i>Interreg:</i> Grænseoverskridende, tværnationale og tværregionale samarbejder		X			
- <i>Urban:</i> Revitalisering af kriseramte byer		X			
- <i>Leader:</i> Udvikling af landdistrikter			X		
- <i>Equal:</i> Tværnationale samarbejder om bekæmpelse af uligheder på arbejdsmarkedet	X				

Note 1: Fordeling som besluttet af Det Europæiske Råd på Berlin-topmødet i 1999 (Formandskabets konklusioner, 1999a).

Mål 1 og 2 er deciderede regionalpolitiske mål. Det vil sige, at ikke alle regioner i EU-området er støtteberettigede. Alle regioner er derimod potentielle støttemodtagere under mål 3 og fællesskabsinitiativerne. Figur 2.2 viser, hvilke regioner i EU-området der modtager støtte under mål 1 og 2 i

programperioden 2000-2006. Det fremgår, at strukturmidlerne tilgodeser EU's perifere områder.

Tabel 2.3. Strukturfondenes mål og midler 2000-2006 (mio. kr.)

	Fællesskabsinitiativer							I alt i	
	Mål 1	Mål 2	Mål 3	Inter-reg	Urban	Equal	Leader	I alt	pct.
Belgien	4.625	3.204	5.454	770	148	518	111	14.830	1,0
Danmark	-*	1.354	2.701	252	37	207	118	4.669	0,3
Tyskland	147.689	25.974	33.899	5.454	1.036	3.582	1.828	219.462	15,4
Grækenland	155.111	-**	***	4.203	178	725	1.273	161.490	11,3
Spanien	281.910	19.617	15.836	6.660	784	3.589	3.456	331.853	23,3
Frankrig	28.157	44.770	33.596	2.938	710	2.227	1.865	114.263	8,0
Irland	22.851	-**	***	622	37	237	333	24.080	1,7
Italien	163.703	18.663	27.706	3.152	799	2.745	1.976	218.744	15,3
Luxembourg	-*	296	281	52	0	30	15	673	0,0
Nederlandene	910	5.883	12.476	2.583	207	1.450	577	24.087	1,7
Østrig	1.931	5.032	3.907	1.354	59	710	525	13.520	0,9
Portugal	140.815	-**	***	2.916	133	792	1.125	145.780	10,2
Finland	6.756	3.619	2.982	955	37	503	385	15.237	1,1
Sverige	5.343	3.004	5.328	1.140	37	599	281	15.732	1,1
Storbritannien	46.257	34.743	33.803	2.679	866	2.782	784	121.915	8,5
I alt	1.006.060	166.160	177.970	35.727	5.069	20.698	14.652	1.426.335	100
I alt i pct.	70,5	11,6	12,5	2,5	0,4	1,5	1,0	100	

Anm.: Under mål 1 og 2 inkluderer tabellen overgangsstøtte.

\* Landet er ikke støtteberettiget efter mål 1.

\*\* Landet er ikke støtteberettiget efter mål 2, da hele landet er støtteberettiget efter mål 1.

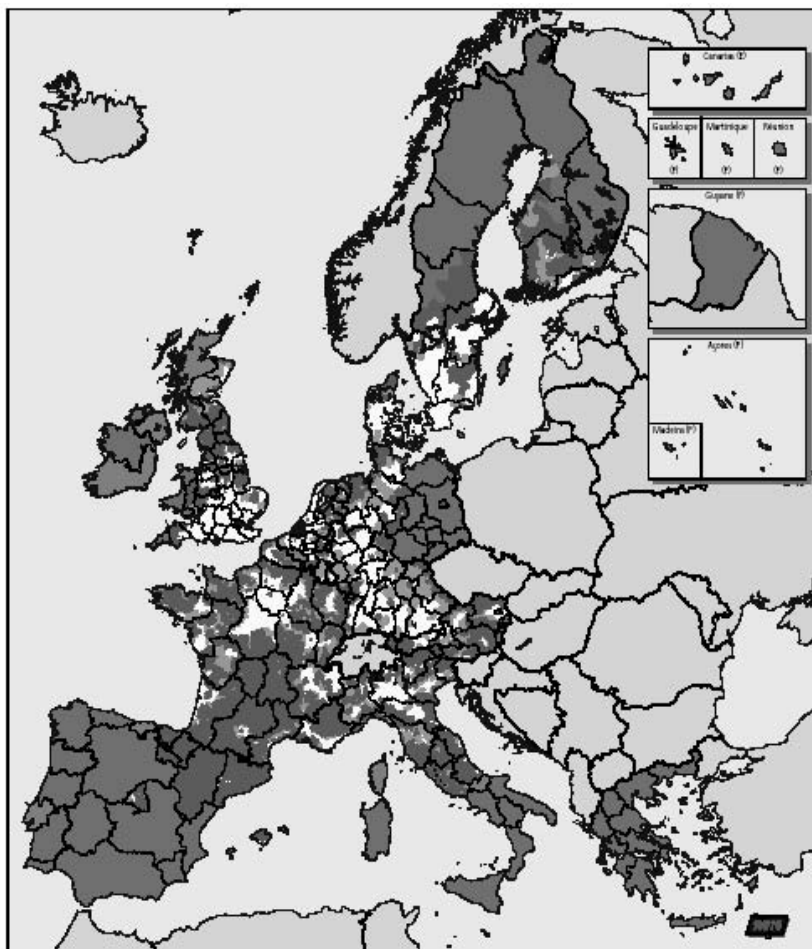
\*\*\* Landet er ikke støtteberettiget efter mål 3, da hele landet er støtteberettiget efter mål 1.

Kilde: Rådet (1999a); Kommissionen (1999a; 1999b; 1999c); Regional Policy – Inforegio.

## Subsidiaritetsprincippet

Subsidiaritetsprincippet blev traktatfæstet med Maastricht-traktaten, der trådte i kraft i 1993. Princippet fremgår nu af EF-traktatens artikel 5. Her fastsættes, at Fællesskabet på de områder, som ikke falder ind under dets enekompetence, kun skal handle, hvis målene for den påtænkte handling ikke i tilstrækkelig grad kan opfyldes af medlemsstaterne selv, og hvis den påtænkte handling derfor bedre kan gennemføres på fællesskabsplan.

Figur 2.2. Kort over støtteberettigede områder under mål 1 og 2



Note: Områder i grå nuancer viser de områder i EU, der er berettigede til at modtage støtte under strukturpolitikens mål 1 og 2.

Kilde: Regional Policy – InfoREGIO ([www.europa.eu.int/comm/regional\\_policy/intro/pdf/eur15\\_da.pdf](http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/intro/pdf/eur15_da.pdf)).

En nærmere fortolkning af subsidiaritetsprincippet blev foretaget af Det Europæiske Råd på topmødet i Edinburgh i 1992 (Formandskabets konklusioner, 1992). Hovedindholdet af denne fortolkning blev i forbindelse med Amsterdam-traktaten i 1996 nedfældet i en *Protokol om anvendelse af nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet*, der nu er knyttet til EF-traktaten som bilag. Det fremgår her – en smule uldent – at ”for at en handling

fra Fællesskabets side er berettiget, skal begge aspekter af nærhedsprincippet være overholdt: Målene for den påtænkte handling kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne inden for rammerne af deres nationale forfatningsmæssige system og kan derfor bedre gennemføres på fællesskabsplan.” Protokollen skitserer herefter følgende tre retningslinier til vurdering af, hvorvidt subsidiaritetsprincippet bliver overholdt i konkrete spørgsmål:

- Det pågældende spørgsmål har tværnationale aspekter, som ikke på tilfredsstillende måde kan reguleres ved handling fra medlemsstaternes side.
- En handling fra medlemsstaterne alene eller manglende handling fra Fællesskabets side vil være i konflikt med traktatens krav eller vil på anden måde alvorligt skade medlemsstaternes interesser.
- En handling på fællesskabsplan vil have klare fordele på grund af omfanget eller virkningerne heraf i sammenligning med en handling fra medlemsstaterne selv.

Som det fremgår af disse bestemmelser, er subsidiaritetsprincippet grundlæggende et opgavefordelingsprincip (jf. også Jacobsen, 1992). Sigtet er at afgrænse EU's opgaver til større foranstaltninger, der vanskeligt kan gennemføres af medlemsstaterne alene. Men EF-traktaten med tilhørende protokoller kan ikke siges at indeholde nogen særligt klar definition af subsidiaritetsprincippet. Der er tale om en meget kortfattet beskrivelse holdt i generelle vendinger. Mest af alt er der tale om en hensigtserklæring om, hvorledes EU skal afgrænse sit virkefelt. Hvad princippet betyder i praksis, må derfor afklares gennem konkret vurdering af enkeltsager. EU-domstolen har ved flere lejligheder taget stilling til subsidiaritetsprincippet, men har endnu ikke fundet anledning til at annullere retsakter på grund af overtrædelse af princippet (Nielsen, 2002: 47-48). Det er således ikke lykkedes nogen at støtte ret på princippet endnu. Alt i alt fremstår subsidiaritetsprincippet ikke som nogen særlig effektiv afgrænsning af EU's opgaver.

Men princippet har betydelig opbakning blandt EU-landene. Ved adskillige lejligheder har EU-landene brugt topmøderne i Det Europæiske Råd til at fastslå princippet's vigtighed – se fx konklusionerne fra topmødet i Wien i december 1998 og Helsinki i december 1999 (Formandskabets konklusioner, 1998; 1999b). Senest er målsætningen bekræftet i 2001 i forbindelse med nedsættelsen af EU-Konventet, som bl.a. har fået til opgave at præcisere og forenkle opgavefordelingen mellem EU og medlemsstaterne (Lae-

ken-erklæringen, 2001). Som nævnt i kapitel 1 er der også i Danmark bred politisk enighed om subsidiaritetsprincippet.

## **Er EU's strukturpolitik i strid med subsidiaritetsprincippet?**

Med opprioriteringen af strukturpolitikken i slutningen af 1980'erne blev opgavefordelingen mellem EU og medlemsstaterne mere uklar. I modsætning til de klassiske samarbejdsområder – som landbrugs, fiskeri- og handelspolitik – er der ingen klar arbejdsdeling mellem EU og medlemsstaterne på det strukturpolitiske område.

Som det vil fremgå senere i skriftet er det åbenlyst, at der i Danmark findes konkurrerende eller supplerende nationale foranstaltninger på næsten alle de områder, strukturfondene er rettet mod. Hvordan harmonerer det med subsidiaritetsprincippet? I reguleringen af strukturfondenes aktiviteter er problemet søgt håndteret ved et krav om såkaldt "additionalitet" (Rådet, 1999a: art. 11). Det vil sige, at de foranstaltninger, der gennemføres med støtte fra EU's strukturfonde, ikke må erstatte medlemsstaternes egne udgifter. Der skal være tale om ekstraordinære foranstaltninger, som medlemslandene ikke ville kunne finansiere inden for rammerne af deres egne, nationale programmer.

I praksis håndteres additionalitetskravet ved at opgøre, hvad medlemsstaternes nationale budgetter er på de områder, hvor strukturfondene bidrager med støtte. Hvis disse budgetter opretholdes i strukturfondenes programperiode, anses additionalitetskravet for at være opfyldt. Eksempelvis vil additionalitetskravet i programperioden 2000-2006 for Danmarks tilskud fra Social- og Regionalfonden til mål 2- og 3-områderne være opfyldt, hvis Danmarks udgifter til aktiv arbejdsmarkedspolitik fastholdes på 21,5 mia. kr. årligt i perioden (Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2000: kap. 6).

Additionalitetskravet indebærer med andre ord, at EU's strukturpolitiske foranstaltninger ikke må være rene finansieringsbidrag til medlemsstaternes nationale politikker, således at den samlede indsats fastholdes uændret, men blot med en anden finansiering. EU-foranstaltningerne skal være ekstra. I den forstand kan der siges at være taget hensyn til subsidiaritetsprincippet. Men der er tale om en svag beskyttelse af princippet. For det første kontrolleres medlemsstaternes udgiftsniveau på et meget overordnet niveau i de nationale budgetsystemer. Det vil sige, at der kan ske mange omprioriteringer eller "udkonkurreringer" af nationale foranstaltninger på lavere niveauer uden, at man kommer i konflikt med additionalitetskravet. For det andet er additionalitetskravet udformet som et rent udgiftsmæssigt krav. Ind-

holdmæssigt er der altså ingen garanti for, at EU's strukturpolitik er anderledes end national strukturpolitik. Alt i alt kan additionalitetskravet ikke siges at indholde nogen særlig stærk garanti for, at nationale og EU-finansierede strukturforanstaltninger i praksis ikke er i indbyrdes konkurrence og i konkrete situationer kan erstatte hinanden.

Hvorvidt additionalitetsprincippet overholdes i praksis og hvorvidt de mange strukturpolitiske projekter reelt overlapper danske nationale ordninger, er naturligvis spørgsmål, der må afklares empirisk. En analyse af spørgsmålet må tilrettelægges som en vurdering af, i hvilket omfang de strukturpolitiske projekter ville være blevet gennemført uden EU-støtte. Umiddelbart skulle man synes godt udrustet til at foretage en sådan analyse. Det skyldes strukturfondsforordningens krav om evaluering (Rådet, 1999a: kap. III). Alle EU's indsatser på det strukturpolitiske område skal forhånds-, midtvejs- og efterevalueres. Det indebærer bl.a., at virkningerne af de forskellige programmer skal vurderes. Der foreligger således evalueringsrapporter om alle de programmer, som EU's strukturfonde støtter og har støttet i Danmark. Rapporterne skal udarbejdes af uafhængige eksperter, hvilket i Danmark oftest vil sige private konsulentfirmaer eller forskningsinstitutioner. Som eksempler kan nævnes PLS-consult (2000), Socialforskningsinstituttet (1999; 2000), Oxford Research A/S & Oxford Insight A/S (2001), Nellemann Konsulenterne (2000), DMA/Research A/S & Nellemann Konsulenterne A/S (2002a; 2002b).

Evalueringsrapporterne er imidlertid af begrænset værdi til en vurdering af spørgsmålet om strukturpolitikens overlap med nationale ordninger. Det skyldes, at evalueringsrapporterne vurderer, om EU's strukturprojekter har nogen effekt sammenlignet med en situation, hvor der ikke gennemføres projekter. Evalueringsrapporterne forholder sig således ikke systematisk til spørgsmålet om, hvor sandsynligt det er, at EU's strukturprojekter ville være blevet gennemført uden EU-støtte.

Men visse af evalueringsrapporterne kan dog bruges til en første belysning af spørgsmålet. Eksempelvis fremgår det af Socialforskningsinstituttets (1999: 71) midtvejsevaluering af mål 3-programmet 1994-99, at syv pct. af projektlederne mener, at deres projekt ville være blevet gennemført, hvis det ikke havde været muligt at få støtte fra Socialfonden. Det fremgår også, at 38 pct. mener, at deres projekt vil fortsætte efter perioden, hvor der ydes støtte fra Socialfonden. Af PLS-consults (2000: 105) evaluering af mål 4-programmet 1994-99 fremgår det, at 11 pct. af projektlederne er direkte enige i en påstand om, at mål 4-programmet *ikke* yder noget selv-

stændigt bidrag til dansk arbejdsmarkedspolitik, og at 22 pct. svarer ”ved ikke”, dvs. foretrækker ikke at forholde sig til denne påstand.

Men som sagt er spørgsmålet om, hvad der ville være sket i mangel af EU-finansiering sjældent i fokus i evalueringsrapporterne. Der må derfor gennemføres selvstændige undersøgelser af spørgsmålet. I hvert enkelt tilfælde må det vurderes, om der er realistiske alternative finansieringskilder. Det indebærer en kortlægning af de alternative finansieringskilder og en analyse af, hvor sandsynlig deres anvendelse er. Det er ikke nogen lille opgave. I dette skrift er der ingen ambition om at levere en fyldestgørende afklaring af problematikken. Derimod er det hensigten at foretage en afgrænset analyse, der kan fungere som en første belysning af spørgsmålet. Det sker dels ved en vurdering af, i hvilket omfang formålet bag Danmarks udmøntning af EU's strukturpolitik overlapper med nationale danske ordninger, dels ved en mere detaljeret analyse af et af de større danske strukturpolitiske EU-projekter, nemlig den danske udmøntning af fællesskabsinitiativet Urban.

Men inden disse analyser gennemføres, er der behov for en mere overordnet introduktion til spillet om midlerne i EU's strukturfonde. Det sker i næste kapitel.

## **Note**

1. De seks første mål blev indført med strukturfondsreformen i 1988 og justeret med 1993-reformen. Det syvende mål blev indført i forbindelse med EU's udvidelse med Sverige, Finland og Østrig i 1995. De syv mål var: *Mål 1*: Fremme udviklingen og strukturtilpasningen i de tilbagestående regioner; *Mål 2*: Omstilling i de regioner, grænseregioner eller dele af regioner (herunder beskæftigelsesområder og bysamfund), der er hårdt ramt af den industrielle tilbagegang; *Mål 3*: Bekæmpelse af langtidsløshed og fremme af den erhvervsmæssige integrering af unge og af personer, der er udsat for udelukkelse fra arbejdsmarkedet; *Mål 4*: Lettelse af arbejdstagernes tilpasning til de industrielle ændringer og udvikling i produktionssystemerne; *Mål 5a*: Fremskynde tilpasningen af landbrugsstrukturene som led i reformen af den fælles landbrugspolitik; *Mål 5b*: Lette landdistrikternes udvikling og strukturelle tilpasning; *Mål 6*: Fremme udviklingen og strukturtilpasningen i regioner med yderst lav befolkningstæthed.



## Kapitel 3.

# Den politisk-administrative beslutningsproces i EU's strukturpolitik

Beslutningerne om EU's strukturpolitik træffes på flere niveauer. For det første foregår der et mellemstatsligt spil om spillereglerne, dvs. strukturpolitikens grundlæggende rammer og budget. Her er medlemsstaterne de centrale spillere, mens EU-institutionerne kun spiller en marginal rolle. For det andet er der et spil mellem EU-systemet og de enkelte medlemsstater om fordelingen af fondsmidlerne inden for de grundlæggende rammer og de afsatte budgetter. Endelig foregår der et spil internt i de enkelte medlemsstater om konkrete projekter og strukturpolitikens praktiske administration. De tre spil er opsummeret i figur 3.1. I det følgende redegøres nærmere for dem.

*Tabel 3.1. Politisk-administrative spil i EU's strukturpolitik*

	Spillet om spillereglerne	Spillet mellem EU og medlemsstaterne	Spillet internt i de enkelte medlemslande
Primære spillere	Medlemsstaternes regeringer	Kommissionen og de enkelte medlemsstaters regeringer	Regeringer, regionale og lokale myndigheder, interesseorganisationer
Hvad spilles der om?	Strukturpolitikken som brik i store reformer; budgetmæssige rammer; strukturpolitiske mål	Præcise budgetter; nationale programmer; støttemærkede områder	Administrative strukturer; konkrete projekter

## Spillet om spillereglerne

Indtil midten af 1980'erne var strukturpolitikken ikke tillagt høj prioritet i EU. Ganske vist var strukturproblemer anerkendt i den fælles landbrugspolitik og i Socialfonden, som blev oprettet allerede i 1960. Strukturpolitikken blev yderligere styrket i 1975, da Regionalfonden blev oprettet i forbindelse med EU's udvidelse med Storbritannien, Irland og Danmark. Men der blev kun afsat ganske beskedne midler til strukturpolitikken i disse år. Endvidere blev midlerne fordelt mellem medlemsstaterne efter faste kvoter uden særlige muligheder for EU-systemet for at kontrollere midlernes anvendelse. Der var således ikke tale om nogen særlig høj grad af overnational styring af midlerne (George & Bache, 2001: 363-368; Hooghe & Keating, 1994).

Den markante opprioritering af strukturpolitikken siden midten af 1980'erne blev indledt ved forhandlingerne om Den Europæiske Fællesakt i 1986. Hovedindholdet i Fællesakten var indførelsen af det indre marked og udvidelsen af de områder, hvor Ministerrådet kan træffe beslutning ved kvalificeret flertal i stedet for enstemmighed. Men samtidig blev økonomisk og social samhørighed som mål og strukturfondene som middel traktatfæstet med et særskilt afsnit i EF-traktaten. Denne beslutning kan bedst forstås som en form for betaling til de sydeuropæiske lande og Irland for at acceptere det indre marked og de nye beslutningsregler i Ministerrådet (Moravcsik, 1991). Traktatens nye bestemmelser placerede Ministerrådet som det centrale beslutningsorgan på strukturpolitikens område. Ministerrådet beslutter – efter forslag fra Kommissionen – ved enstemmighed strukturfondenes opgaver, hovedmål og indretning. Europaparlamentets kompetence er afgrænset til efter samtykkeproceduren at forholde sig til Ministerrådets beslutninger ved en samstemmende udtalelse.<sup>1</sup>

Medlemsstaterne har udnyttet Ministerrådets centrale position til at gennemføre en række reformer af strukturpolitikken. Traktatfæstelsen af strukturpolitikken i forbindelse med Fællesakten i 1986 førte ikke umiddelbart til flere midler eller til nye regler for deres anvendelse, men kun til et løfte herom. De efterfølgende forhandlinger om udmøntningen af løftet endte med en grundlæggende reform i 1988. Denne reform brød afgørende med den hidtidige strukturpolitik og fastlagde rammer, som efterfølgende reformer har justeret, men ikke ændret grundlæggende.

1988-reformen havde både en økonomisk og en proceduremæssig del (Marks, 1992; Allen, 2000; Wishlade, 1996). EU forpligtede sig til at fordoble strukturfondenes årlige midler over perioden 1988-1993. Det indebærer, at strukturpolitikken lagde beslag på en hastigt voksende andel af EU's samlede budget, jf. figur 2.1 i sidste kapitel. Den proceduremæssige del indebærer en styrkelse af det overnationale element i strukturpolitikken. Hvor midlerne i strukturfondene før 1988 blev fordelt mellem medlemsstaterne efter faste kvotesystemer og gik til projekter, som de enkelte medlemsstater selv bestemte, gav 1988-reformen Kommissionen betydelig indflydelse på både fordeling og anvendelse af midlerne. Der blev nu lavet et samlet budget for de enkelte strukturfonde. Budgettet blev delt i to dele – et princip, som senere reformer har fastholdt:

- *Fællesskabsstøtterammer*: Langt hovedparten af budgettet (90 pct. i 1988-reformen) fordeles forlods blandt medlemsstaterne efter vejledende fordelingsnøgler. De enkelte medlemsstater udarbejder pro-

grammer (og ikke som før 1988 konkrete projekter) for midlernes anvendelse. Programmerne drøftes med Kommissionen, hvorefter en endelig beløbsramme fastsættes. I de enkelte medlemsstater uddeles beløbsrammen herefter på konkrete projekter i programperioden. I programperioden overvåger Kommissionen medlemsstaternes anvendelse af midlerne.

- *Fællesskabsinitiativer*: En mindre del af budgettet (10 pct. i 1988-reformen) anvendes til programmer, som Kommissionen fastlægger. Medlemsstaterne kan søge om støtte til konkrete projekter.

1988-reformen knæsatte yderligere en række principper for strukturpolitikens administration, som senere reformer har fastholdt:

- *Koncentration*: Strukturpolitikken koncentrerer sig om udvalgte policy-målsætninger. 1988-reformen indførte seks mål, som strukturfondenes midler skulle koncentreres om (se note 1 i kapitel 2).
- *Partnerskab*. Forberedelse, finansiering, opfølgning og evaluering af strukturpolitikken skal ske i samråd mellem Kommissionen og myndigheder på nationalt, regionalt og lokalt niveau samt interesseorganisationer i den enkelte medlemsstat.
- *Additionality*: Strukturfondsmidlerne skal supplere, ikke erstatte medlemsstaternes nationale støttemidler.
- *Programfinansiering*. Hvor de enkelte medlemsstater tidligere fik støtte til enkeltprojekter, går langt hovedparten af strukturfondsmidlerne efter 1988-reformen til nationale programmer, der herefter udmøntes i konkrete projekter.

Den styrkelse af Kommissionens rolle, som 1988-reformen er udtryk for, kan umiddelbart undre, idet strukturpolitikken indtil dette tidspunkt havde været præget af mellemstatslige forhandlinger med minimal suverænitetsafgivelse. Men Pollack (1995) argumenterer for, at præferencerne hos de toneangivende medlemsstater var ændret i forhold til tidligere og nu omfattede et ønske om mere overnational kontrol. EU's udvidelse med Grækenland, Spanien og Portugal i 1980'erne, væksten i strukturfondsmidlerne og kanaliseringen af hovedparten af midlerne til de nye sydeuropæiske medlemslande gav Storbritannien, Frankrig og Tyskland en interesse i at indsætte Kommissionen som kontrollant med fondsmidlerne.

1988-reformen blev kodificeret i et sæt forordninger fra Ministerrådet.<sup>2</sup> Som en ikke uvæsentlig detalje var der indsat en revisionsklausul, som in-

debar, at hele regelsættet skulle genforhandles inden for fem år. Der var med andre ord sat udløbsdato på reformen.

Genforhandlingen af 1988-reformen blev – ligesom traktatfæstelsen af strukturpolitikken i 1986 – en brik i et større forhandlingsspil (Pollack, 1995; Armstrong, 2001). Rammebetingelserne var denne gang forhandlingerne om Maastricht-traktaten fra 1992 og Tysklands genforening i 1990. Hertil kan lægges en vis utilfredshed blandt medlemsstaterne med Kommissionens administration af 1988-reformen, som blev opfattet som unødigt bureaukratisk. Strukturpolitikken blev igen brugt som betaling til de fattigere EU-lande for at acceptere de store reformer, som de toneangivende EU-lande ønskede. Denne gang var det ØMU'en, som blev traktatfæstet med Maastricht-traktaten. Betalingen til de fattige EU-lande bestod primært i Samhørighedsfonden, som blev oprettet med virkning fra 1994 og målrettet til miljø- og infrastrukturprojekter i Irland, Grækenland, Spanien og Portugal (Rådet, 1994). Samtidig blev der etableret mulighed for strukturstøtte til omstilling inden for fiskerierhvervet gennem oprettelsen af Fiskerifonden, som også primært giver støtte til de sydeuropæiske lande.

Reformen i 1993 fastholdt grundelementerne i 1988-reformen, men justerede strukturpolitikken på en række områder, hvoraf særligt kan fremhæves:<sup>3</sup>

- *Udvidelse af mål 1-områder:* Antallet af områder, der kan modtage strukturfondsstøtte efter mål 1 (tilbagestående regioner), blev udvidet med det tidligere Østtyskland og regioner i Belgien, Spanien, Holland og Storbritannien. Omkring to tredjedele af de samlede strukturfondsmidler blev afsat til mål 1-områderne.
- *Indskrænkning af Kommissionens kompetence:* Med 1993-reformen etablerede Ministerrådet et nyt udvalg til overvågning af Kommissionens arbejde med den del af strukturfondsbudgettet, der går til Fællesskabsinitiativer.

1993-reformen indebar endnu en forhøjelse af strukturpolitikens budget, idet EU forpligtede sig til en fortsat årlig vækst i strukturfondenes midler.

Ligesom 1988-reformen blev 1993-reformen kodificeret i et sæt forordninger fra Ministerrådet,<sup>4</sup> og igen blev der sat udløbsdato på reformen. Den skulle genforhandles senest ved udgangen af 1999.

Genforhandlingen af 1993-reformen blev påbegyndt i 1998 og afsluttet på Berlin-topmødet i 1999. Strukturpolitikken blev nu forhandlet i lyset af EU's udvidelse (Allen, 2000; Armstrong, 2001). Først blev EU udvidet

med Sverige, Finland og Østrig i 1995. Det voldte ikke store problemer for strukturpolitikken, men førte dog til et nyt støtteberettiget mål, nemlig regioner med yderst lav befolkningstæthed (i Sverige og Finland). Men i sidste halvdel af 1990'erne blev en massiv udvidelse af EU mod øst mere og mere realistisk. En udvidelse med 10-12 nye medlemslande fra Østeuropa ville udgøre en alvorlig budgetmæssig udfordring for strukturpolitikken. Den blev dog ikke taget op af Det Europæiske Råd på Berlin-topmødet i 1999. Man nøjedes her med en budgetmæssig opbremsning og med marginale justeringer af indholdet i den hidtidige strukturpolitik. Resultatet må bl.a. ses på baggrund af modstand blandt de hidtidige støttemodtagere – regionalt og nationalt – over for større omlægninger og nedskæringer (Lawrence, 2000). Under alle omstændigheder blev det ikke besluttet, hvad konsekvenserne af en eventuel øst-udvidelse skulle være på strukturpolitikens område. Hovedindholdet i 1999-reformen var (Formandskabets konklusioner, 1999a):

- *Budgetmæssig opbremsning*: Efter betydelig vækst i strukturfondenes midler siden 1988-reformen blev det ved 1999-reformen besluttet, at strukturfondsmidlerne skulle udvise en svagt nedadgående udvikling i perioden 2000-2006.
- *Reduktion af antallet af mål*: Hvor strukturfondene hidtil havde fokuseret på syv målsætninger, blev disse reduceret til tre.
- *Reduktion af støtteberettigede områder*. 1999-reformen indebar en yderligere koncentration af strukturfondsmidlerne ved at reducere antallet af områder, der kan opnå støtte.
- *Overgangsstøtte*: Regioner, der efter 1999-reformen ikke længere er støtteberettigede, kan opnå overgangsstøtte.

Som ved 1988- og 1993-reformen blev reformen kodificeret i et sæt forordninger.<sup>5</sup> Igen blev der sat udløbsdato på reformen. Den skal genforhandles senest i løbet af 2006.

## **Spillet mellem EU-systemet og medlemsstaterne om fondsmidlerne**

Inden for de gældende spilleregler er der tre forhold, der skal afgøres i et samspil mellem Kommissionen og de enkelte medlemsstater. For det første skal budgettet for strukturpolitikken fordeles blandt medlemsstaterne. For det andet skal der udpeges støtteberettigede områder efter mål 1 og 2. For det tredje skal der udarbejdes nationale programmer til udmøntning af de enkelte mål.

For alle tre forhold gælder det, at Kommissionens indflydelse er relativt begrænset. Enten er forholdene reguleret ret tæt i strukturfondsforordningen (Rådet, 1999a), dvs. direkte fra Ministerrådets side. Eller også foreskriver strukturfondsforordningen, at forholdene skal afgøres i et samspil mellem Kommissionen og de enkelte medlemsstater, hvori medlemsstaterne er til-lagt betydelig indflydelse. Hertil kommer, at Ministerrådet har nedsat over-vågningskomitéer for hver af de fire strukturfonde, som Kommissionen skal rådføre sig med (jf. Rådet, 1999a: art. 47-51).<sup>6</sup>

I det følgende redegøres nærmere for, hvordan budgettet for strukturpo-litikken fordeles blandt medlemsstaterne, hvordan støtteberettigede områ-der efter mål 1 og 2 udpeges, og hvordan nationale programmer til ud-møntning af de enkelte mål udarbejdes. Endvidere redegøres for, hvordan den løbende iværksættelse af strukturpolitikken overvåges.

### *Fordeling af strukturpolitikens budget blandt medlemsstaterne*

Strukturpolitikens samlede budget fastsættes i det overordnede spil om spillereglerne. I dette spil fastsættes også ret detaljerede forskrifter for mid-lernes fordeling på mål og medlemsstater. Hvad angår fordelingen på mål, fastsættes denne direkte i strukturfondsforordningen (Rådet, 1999a: art. 7).

Hvad angår fordelingen på medlemslande, har Ministerrådet ikke direk-te forholdt sig til det eksakte beløb, men fastsat ret detaljerede kriterier i strukturfondsforordningen, som Kommissionen skal anvende til at beregne de enkelte medlemsstaters støttebeløb. For mål 1 og 2 foreskriver struktur-fondsforordningen, at fordelingen på medlemsstater skal ske efter objektive kriterier såsom støtteberettiget befolkning, landenes og regionernes vel-standsniveau og arbejdsløshedens omfang (Rådet, 1999a: art. 7, stk. 3). For mål 3 fordeles EU-midlerne efter kriterier som støtteberettiget befolkning, beskæftigelsessituation, uddannelsesniveau og andelen af erhvervsaktive kvinder (Rådet, 1999a: art. 7, stk. 3). Ud fra disse kriterier udarbejder Kom-missionen en vejledende fordeling af strukturfondsbudgettet på de enkelte målområder, som offentliggøres i *EF-Tidende* (se Kommissionen, 1999a; 1999b; 1999c). Den præcise fordeling af budgettet fastlægges ved forhand-lingen om de enkelte medlemsstaternes programmer for udmøntning af de enkelte strukturpolitiske mål.

Når det drejer sig om tildeling af strukturfondsmidler til de fire fælles-skabsinitiativer (Interreg, Urban, Leader og Equal), har Kommissionen me-re direkte indflydelse. Kommissionen vedtager retningslinier for de enkelte fællesskabsinitiativer, hvorefter medlemsstaterne kan søge om bidrag til projekter, der falder inden for de enkelte initiativers formål. Eksempelvis er

der i Kommissionen (2000a) fastsat retningslinier for fællesskabsinitiativet Urban. Det fremgår her, at Kommissionen vil give støtte til projekter om social og økonomisk genopretning i ca. 50 byområder i EU (heraf ét i Danmark).

### *Udpegning af støtteberettigede områder efter mål 1 og 2*

I modsætning til mål 3 og fællesskabsinitiativerne er mål 1 og 2 deciderede regionalpolitiske mål. Det vil sige, at ikke alle områder i EU er støtteberettigede. Hvordan støtteberettigede områder identificeres, er fastlagt i strukturfondsforordningen (Rådet, 1999a). Som overordnet afgrænsning mellem mål 1 og 2 gælder, at et givet område ikke samtidig kan være støtteberettiget efter både mål 1 og 2.

Mål 1-områder er regioner afgrænset på delstatsniveau,<sup>7</sup> hvis BNP pr. indbygger er lavere end 75 pct. af EU-gennemsnittet (Rådet, 1999a: art. 3). Kommissionen laver en liste over mål 1-områderne, som offentliggøres i *EF-Tidende* (Kommissionen, 1999g). Som nævnt kvalificerer Danmark sig efter disse retningslinier ikke til støtte efter mål 1.

Mål 2-områder er afgrænset på amtsniveau.<sup>8</sup> Der skal være tale om områder, hvor industri- og servicesektorerne undergår socioøkonomiske ændringer, eller om landområder i tilbagegang eller om vanskeligt stillede byområder eller om kriseramte fiskeriafhængige områder. Endelig gælder en befolkningsgrænse: Mål 2-midlerne må højst tildeles områder, der omfatter 18 pct. af EU's samlede befolkning (Rådet, 1999a: art. 4). Inden for disse rammer udarbejder de enkelte medlemsstater forslag til mål 2-områder. Forslaget forelægges Kommissionen, som fastlægger de endelige områder i samråd med medlemsstaten. Listen over de endelige mål 2-områder offentliggøres i *EF-Tidende*. Eksempelvis er de danske mål 2-områder offentliggjort i Kommissionen (1999d).

### *Udarbejdelse af nationale programmer til udmøntning af de enkelte mål*

Udbetaling af EU-støttemidlerne til de enkelte medlemslande forudsætter, at der er udarbejdet et nationalt program for udmøntningen af de enkelte mål og fællesskabsinitiativer. Processen starter med, at de enkelte medlemsstater udarbejder programforslag. Det skal ifølge strukturfondsforordningen (Rådet, 1999a) ske i samarbejde med "parterne", dvs. regionale og lokale myndigheder samt interesseorganisationer.

Programforslaget forelægges herefter for Kommissionen, som vurderer planens overensstemmelse med EU's politiske målsætninger. Kommissio-

nen beslutter så efter samråd med den pågældende medlemsstat, om programudkastet kan godkendes. Eventuelt vil Kommissionen insistere på ændringer og justeringer. Samtidig beslutter Kommissionen det præcise omfang af strukturfondenes bidrag til finansieringen af planen.

### *Overvågning og evaluering af brugen af strukturfondsmidler*

Når Kommissionen har truffet beslutning om at tildele midler fra strukturfondene til en medlemsstat, sker der en løbende overvågning og evaluering af de konkrete projekter. Den enkelte medlemsstat skal nedsætte et såkaldt overvågningsudvalg for hvert strukturfondsmål eller fællesskabsinitiativ. Det har til opgave at følge de foranstaltninger, strukturfondsmidlerne anvendes til. Herudover skal den enkelte medlemsstat udarbejde både årlige og endelige rapporter, der redegør for arbejdet med de projekter, strukturfondsmidlerne anvendes til. Rapporterne skal drøftes og godkendes i overvågningsudvalget og herefter sendes til Kommissionen. Den enkelte medlemsstat er tillige ansvarlig for at føre finansiel kontrol med projekterne.

Kommissionen er også tillagt en række direkte overvågnings- og evalueringsforpligtelser. For det første er Kommissionen repræsenteret i de enkelte medlemsstaters overvågningsudvalg. For det andet skal Kommissionen gennemgå de årlige og endelige rapporter, når medlemsstaterne fremsender dem. Kommissionen kan på dette grundlag anmode de enkelte medlemsstater om at foretage tilpasninger i projekterne. For det tredje skal Kommissionen deltage i den løbende finansielle kontrol med medlemsstaternes projekter. Kommissionen kan som led heri lade sine egne tjenestemænd foretage kontrol på stedet i medlemslandene. Hvis Kommissionen finder uregelmæssigheder, kan den suspendere betalingerne til det pågældende medlemsland. Eksempelvis var Kommissionen på kontrolbesøg i Danmark i maj 2002 for at tilse socialfondsprojekter. Efter konstatering af at støtte i flere tilfælde var udbetalt til projekter på fejlagtigt grundlag, standsede Kommissionen midlertidigt udbetalingen af socialfondsmidler til Danmark (Beskæftigelsesministeren, 2002). For det fjerde er Kommissionen ansvarlig for en efterfølgende evaluering af medlemsstaternes projekter. Den skal udarbejdes af uafhængige eksperter. Endelig er Kommissionen ansvarlig for at holde de øvrige EU-institutioner løbende orienteret om strukturfondsmidlernes anvendelse. Hvert år skal Kommissionen aflægge rapport til Europaparlamentet, Ministerrådet, Det Økonomiske og Sociale udvalg samt Regionsudvalget om årets aktiviteter (se fx Kommissionen, 2002). Hvert tredje år skal Kommissionen aflægge en mere overordnet rapport til de samme instanser om, hvordan strukturfondene har bidraget til op-



fyldelse af det traktatfaste mål om øget økonomisk og social samhørighed i EU-området

### *Aktørernes relative indflydelse i spillet mellem EU-systemet og medlemsstaterne*

Som det fremgår af den ovenstående beskrivelse, er der stor forskel på, hvor meget de enkelte aktører involveres i spillet mellem EU-systemet og medlemsstaterne om strukturfondsmidlerne. De umiddelbart vigtigste aktører er Kommissionen og de enkelte medlemsstater. Ministerrådet overvåger Kommissionens arbejde via de fire strukturfondskomiteer. Europaparlamentet, Regionsudvalget, Det Økonomiske og Sociale Udvalg involveres ikke direkte, men informeres løbende om processens gang.

### **Spillet internt i de enkelte medlemsstater om konkrete projekter og strukturpolitikens praktiske administration**

EU fastsætter kun meget få krav til den nationale tilrettelæggelse af strukturpolitikken. Kravene kan sammenfattes på følgende måde:

- Proceduremæssigt stiller EU krav om ”partnerskab”. Det vil sige, at den nationale forberedelse og udmøntning af strukturpolitikken skal ske i ”snævert samråd” med regionale og lokale myndigheder, arbejdsmarkedets parter og økonomiske interesseorganisationer samt andre relevante aktører (Rådet, 1999a: art. 8)
- Strukturmæssigt stiller EU krav om etablering af et overvågningsudvalg, der skal følge kvaliteten og effektiviteten i strukturpolitikens udmøntning (Rådet, 1999a: art. 35).

Som det fremgår, er der tale om meget vide rammer. EU-reglerne foreskriver ikke, hvordan ”partnerskabet” skal finde sted i praksis, eller hvor stor indflydelse de forskellige aktører skal have. Bortset fra overvågningsudvalget er der heller ingen krav til den administrative struktur på området. Det er med andre ord stort set op til den enkelte medlemsstat selv at afgøre den nationale beslutningsproces.

De vide rammer betyder, at strukturpolitikken tilrettelægges forskelligt i de enkelte medlemslande. Selv om visse tilpasninger har været nødvendige, har medlemsstaterne generelt søgt at indpasse EU's strukturpolitik i de eksisterende systemer for koordination på tværs af niveauerne i deres offentlige sektorer. Variationen i nationale modeller for administration af struktur-

politikken følger derfor i store træk variationen i eksisterende relationer mellem centralmagten og underliggende myndigheder i medlemsstaterne (Marks, 1996).

I medlemsstater med stærke subnationale niveauer har disse fået en fremtrædende rolle i den nationale tilrettelæggelse af strukturpolitikken. I Tyskland er delstaterne fremtrædende aktører, fordi strukturpolitikken i første omgang blev lagt ind i den almindelige, nationale regionalpolitik, der administreres som en såkaldt fælles opgave (*Gemeinschaftsaufgabe*) for den føderale regering og delstatsregeringerne. Efter genforeningen i 1990 blev de tidligere østtyske delstater i første omgang inkorporeret i denne struktur, men efter at disse delstater fik status som mål 1-områder i forbindelse med 1993-reformen af EU's strukturpolitik, fik de mere selvstændige relationer til EU, dvs. uden om føderalregeringen i Berlin (Anderson, 1996). På tilsvarende vis er regionerne de dominerende aktører i den nationale tilrettelæggelse af strukturpolitikken i Belgien (Rynck, 1996).

I medlemsstater med mere centraliserede strukturer har centralmagten i højere grad fungeret som "gatekeeper" for strukturpolitikken. Det vil sige, at centralmagten har været i stand til at styre den nationale tilrettelæggelse af EU's strukturpolitik. Storbritannien er nok det land, der mest aktivt har modsat sig strukturpolitisk begrundede EU-indgreb i forholdet mellem centralmagten og underliggende myndigheder. Men man har været nødt til at acceptere intergovernmentale netværk for at leve op til EU's krav om partnerskab, om end staten har fastholdt en dominerende position heri. Man har også under protest været nødt til – i hvert fald formelt – at overholde kravet om additionalitet, dvs. at EU-midler skal supplere, ikke erstatte nationale midler (Bache, 1999; Bache et al., 1996). I Frankrig har den nationale tilrettelæggelse af EU's strukturpolitik været mindre kontroversiel – måske fordi de grundlæggende principper i EU's strukturpolitik minder meget om den nationale franske regionale udviklingspolitik, som blev udviklet i begyndelsen af 1980'erne (hvor Jacques Delors var medlem af den franske regering). Som i Storbritannien har staten fastholdt en dominerende position i de intergovernmentale netværk, hvor det strukturpolitiske "partnerskab" udmøntes. Det er bl.a. sket i kraft af, at statens lokale repræsentanter – præfekterne – har fungeret som ledere af partnerskaberne, hvilket har været en naturlig udvidelse af deres traditionelle position i det franske intergovernmentale system (Balme & Jouve, 1996; Smith, 1997).

## Afslutning

EU's strukturpolitik kan alt i alt betragtes som resultatet af beslutningsprocesser i et kinesisk æskesystem. De grundlæggende rammer fastlægges i et spil mellem medlemsstaterne, hvor strukturpolitikken har tendens til at fungere som en forhandlingsbrik – eller ”sidepayment” – i større sammenhænge. Fordelingen af fondsmidler inden for disse rammer foregår i bilateralt spil mellem de enkelte medlemsstater og Kommissionen. Endelig har de enkelte medlemsstater vide rammer til at tilrettelægge den praktiske nationale administration af strukturpolitikken.

## Noter

1. Dette efterlader dog ikke Europaparlamentet helt uden indflydelse. Fx ønskede både Kommissionen og Ministerrådet ved 1999-reformen oprindeligt at begrænse antallet af fællesskabsinitiativer til tre (Interreg, Leader og Equal). Det fjerde fællesskabsinitiativ (Urban) blev tilføjet efter ønske fra Europaparlamentet (Europaparlamentet, 1998: 13; 1999: 7). Hertil kommer, at gennemførelsesbeslutninger til Social- og Regionalfonden vedtages efter forligsproceduren, som giver Europaparlamentet mere indflydelse end samtykkeproceduren. Endelig har Europaparlamentet mulighed for at påvirke strukturfondenes midler i forbindelse med den årlige fastsættelse af EU's budget.
2. Sættet af forordninger omfattede en rammeforordning (Rådet, 1988a), en koordinationsforordning (Rådet, 1988b) og en gennemførelsesforordning for hver enkelt strukturfond (Rådet, 1988c; 1988d; 1988e).
3. Se Pollack (1995) for en detaljeret gennemgang af 1993-reformen.
4. Se Rådet (1993a; 1993b; 1993c; 1993d; 1993e; 1993f).
5. Regelsættet består nu af en generel forordning (Rådet, 1999a), som dækker de forhold, der er fælles for strukturfondene – dvs. forhold som prioriterede mål, programmeringsmetoder, finansiel forvaltning, evaluering og kontrol. Den generelle forordning suppleres af specifikke forordninger for hver enkelt fond, som fastsætter reglerne for fondenes respektive indsatsområder (Rådet, 1999b; 1999c; Europaparlamentet & Rådet, 1999a; 1999b).
6. Overvågningskomitéerne er følgende: *Regionalfonden*: Komitéen for Udvikling og Omstilling i Regionerne (repræsentanter for medlemsstaterne og Kommissionen). *Socialfonden*: Udvalget i Traktatens artikel 147 (repræsentanter for medlemsstaterne, arbejdstager- og -giverorganisationer samt Kommissionen). *Landbrugsfonden*: Komitéen for landbrugsstrukturerne og udvikling i landdistrikterne (repræsentanter for medlemsstaterne og Kommissionen). *Fiskerifonden*: Komitéen for fiskeri- og akvakulturstrukturer (repræsentanter for medlemsstaterne og Kommissionen).
7. Såkaldte NUTS II-regioner, dvs. områder på niveau II i EU's nomenklatur for statistiske territoriale enheder (på fransk: Nomenclature des Unités Territoriales

Statistique). Dvs. områder med 800.000-1.000.000 indbyggere. Eksempler på NUTS II-regioner er de franske regioner og de østrigske delstater. Danmark har ingen NUTS II-regioner.

8. Såkaldte NUTS III-regioner, dvs. områder på niveau III i EU's nomenklatur for statistiske territoriale enheder (på fransk: Nomenclature des Unités Territoriales Statistique). Dvs. områder med 150.000-800.000 indbyggere. Eksempler på NUTS III-regioner er de franske departementer og de danske amter.

## Kapitel 4.

# **EU's strukturpolitik i Danmark: Indhold, finansiering og administrativ tilrettelæggelse**

I dette kapitel beskrives Danmarks udmøntning af EU's strukturpolitik. Først redegøres for, hvordan EU's strukturpolitiske målsætninger og fællesskabsinitiativer søges realiseret i Danmark, og hvor mange midler der afsættes til disse formål. Da Danmark ikke er udpeget som mål 1-område og derfor ikke modtager støtte til dette strukturfondsmål, indeholder kapitlet alene en gennemgang af foranstaltningerne under mål 2 og 3 samt fællesskabsinitiativerne.

Under hver foranstaltning diskuteres, om Danmark også har nationale ordninger med samme formål. Hvis dette er tilfældet, antyder det, at der kan være et problem i forhold til subsidiaritetsprincippet om en klar afgrænsning af EU's og medlemsstaternes opgaver. En endelig analyse af dette spørgsmål kræver en detaljeret analyse af nationale ordningers overlap med EU-foranstaltningerne. Dette er emnet for kapitel 5, hvor en udvalgt EU-ordning – fællesskabsinitiativet Urban – gøres til genstand for en sådan analyse.

I slutningen af kapitlet redegøres for den politisk-administrative tilrettelæggelse af strukturpolitikken i Danmark. Strukturpolitikken søges ført efter målsætninger, der går på tværs af de enkelte strukturfonde. Men administrationen af strukturpolitikken er – i EU såvel som i Danmark – karakteriseret ved skarpe ressortmæssige grænser mellem fondene. Begge steder rejser det spørgsmålet om, hvordan politikken koordineres på tværs af fondene.

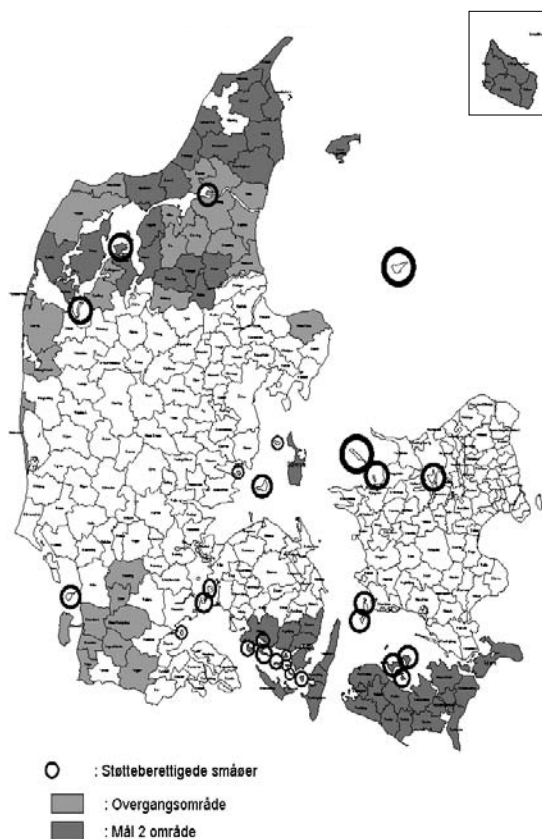
## **National udmøntning af mål 2: Støtte til økonomisk og social omstilling i områder med strukturproblemer**

Danmarks politik for udmøntning af EU's strukturpolitiske målsætning om økonomisk og social omstilling i områder med strukturproblemer fremgår af regeringens mål 2-program for 2000-2006.<sup>1</sup> Programmet er drøftet i regeringens Specialudvalg for Industri- og Regionalpolitik og forelagt Folketingets Europaudvalg. Herefter er det drøftet med Kommissionen, som har godkendt programmet efter visse, men mindre ændringer.

Mål 2-programmet er rettet mod områder med strukturproblemer og omfatter derfor ikke hele landet. Kommissionen har efter dansk forslag af-

grænset mål 2-området til udvalgte kommuner i følgende amter: Bornholm, Storstrøm, Fyn, Viborg, Ringkøbing, Århus og Nordjylland. Desuden er de 27 småøer i Sammenslutningen af Danske Småøer omfattet af mål 2-programmet (Kommissionen, 1999d). Mål 2-området fremgår af figur 4.1, der også viser de områder, der i den foregående programperiode var omfattet af mål 2, og som nu udfases ved hjælp af overgangsstøtte.

Figur 4.1. Danske mål 2-områder 2000-2006 samt overgangsområder.



Kilde: Erhvervsfremmestyrelsen (2000a).

Der afsættes betydelige midler til at indfri mål 2. I alt planlægges et årligt aktivitetsomfang i størrelsesordenen 6-700 mio. kr., jf. tabel 4.1. Heraf finansierer EU ca. en tredjedel via Regional- og Socialfonden.

Tabel 4.1. Finansieringsplan for danske mål 2-projekter i programperioden 2000-2006 (mio. kr.)

Mål 2: Støtte til økonomisk og social omstilling i områder med strukturproblemer					
	Regional-fonden	Social-fonden	National offentlig finansiering*	National privat finansiering	I alt
2000	170	59	266	244	740
2001	163	59	244	237	703
2002	155	59	237	252	703
2003	148	59	222	252	681
2004	126	52	185	215	577
2005	118	59	185	229	592
2006	111	59	178	222	570
I alt	992	407	1.517	1.650	4.566

\* Samlet statslig, amts- og primærkommunal finansiering.

Anm.: Tabellen inkluderer overgangsstøtte til regioner, der ikke længere er støtteberettigede efter mål 2. Overgangsstøtten omfatter ca. en fjerdel af den samlede støtte i 2000. Herefter ud-fases overgangsstøtten og ophører helt i 2006.

Kilde: Erhvervsfremmestyrelsen (2000a: kap. 6).

Mål 2-programmets målsætning er at fremme økonomisk udvikling og beskæftigelse i danske områder med strukturproblemer. Sigtet er at afhjælpe regionale uligheder i form af indkomstniveau, arbejdsløshed, uddannelse og virksomheders konkurrenceevne (Erhvervsfremmestyrelsen, 2000a: 29-52). Målsætningerne søges indfriet ved at yde støtte til regionale udviklingsprojekter hos offentlige og offentligt lignende institutioner, organisationer eller private virksomheder. Bilag 1 viser en række konkrete eksempler på mål 2-projekter i indeværende programperiode.

Mål 2-midlerne anvendes til støtte til en lang række projekter. I programperioden 1994-1999 modtog Danmark i alt 1,3 mia. kr. til de daværende mål 2 og 5b (som nogenlunde svarer til det nuværende mål 2, jf. Kommissionen, 1999f). Når der tages højde for pris- og lønudviklingen, er dette beløb sammenligneligt med de i alt 1,4 mia. kr., som Danmark vil modtage fra Regional- og Socialfonden til det nye mål 2 i programperioden 2000-2006, jf. tabel 4.1. I programperioden 1994-1999 blev mål 2-midlerne anvendt på to særskilte programmer for henholdsvis Lolland og Nordjylland. I Nordjylland blev midlerne fordelt på 858 forskellige projekter (Oxford Research A/S & Oxford Insight A/S, 2001: Tabel 1). På Lolland blev midlerne fordelt på 154 forskellige projekter (Nellemann Konsulenterne, 2000: Tabel 3). I den nye programperiode 2000-2006 er der pr. 31.12.2001

igangsat i alt 228 projekter (Erhvervs- og Boligstyrelsen, 2002: Tabel 8a og 8b). Antallet af projekter er dermed foreløbigt ret lavt sammenlignet med den tidligere programperiode. Det skyldes hovedsaglig, at det nye program først blev igangsat sent på året 2000. Det må derfor forventes, at der i den nye programperiode støttes et antal projekter, der er sammenligneligt med antallet i den foregående programperiode.

Alle disse projekter sigter på at opfylde mål 2-programmets målsætning om at afhjælpe regionale uligheder og fremme regional udvikling. Danmark har imidlertid også nationale ordninger til disse formål. Her skal fremhæves tre. For det første udjævner Indenrigsministeriets mellemkommunale udligningsordninger det økonomiske grundlag og udgiftsbehovene mellem landets kommuner og amter (LBK 694/2001). Sigtet hermed er at give kommunerne og amterne nogenlunde ensartede økonomiske vilkår for at løfte deres opgaver. I tilknytning til udligningssystemet har Indenrigsministeriet en række særlige tilskudsordninger til fattige kommuner (LBK 694/2001: §§ 18-20). Udlignings- og tilskudsordningernes formål overlapper dermed mål 2-programmets intention om at afhjælpe regionale uligheder. For det andet sigter en række erhvervsfremmeordninger under Erhvervsministeriet på at styrke kompetenceopbygning og konkurrenceevnen i danske virksomheder samt understøtte etablering af nye virksomheder. Erhvervsfremmeordningerne omfatter foranstaltninger som tilskud til iværksættere, teknologiske informationscentre og regionale udviklingsstrategier. Erhvervsfremmeordningernes formål overlapper dermed mål 2-programmets sigte om regional erhvervsudvikling. Endelig for det tredje sigter Beskæftigelsesministeriets aktive arbejdsmarkedspolitik på at fremme arbejdskraftens beskæftigelsesmæssige forudsætninger, uddannelse, mobilitet, omstillingsevne mv. (LBK 54/2001). Arbejdsmarkedspolitikken tager udgangspunkt i de regionale arbejdsmarkeder og gør brug af instrumenter som jobtræning, uddannelse, jobrotation, arbejdspraktik, intensiv jobsøgningsindsats mv. Formålet med den aktive arbejdsmarkedspolitik overlapper dermed mål 2-programmets regionale beskæftigelsesmæssige aspekter. Alt i alt er der en betydelig grad af overlap mellem målsætningerne for mål 2-programmet og en række nationale danske ordninger.

### **National udmøntning af mål 3: Støtte til tilpasning og modernisering af uddannelses-, erhvervsuddannelses- og beskæftigelsespolitikker og -systemer**

Danmarks politik for udmøntning af EU's strukturpolitiske målsætning om støtte til tilpasning og modernisering af uddannelses-, erhvervsuddannelses-



og beskæftigelsespolitikker og -systemer fremgår af regeringens mål 3-program for 2000-2006 (Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2000). Programmet blev godkendt af Kommissionen efter visse ændringer (Kommissionen, 2000b).

Regeringens udgangspunkt er, at mål 3-midlerne skal knyttes til den nationale arbejdsmarkedspolitik og fokusere på områder, der har høj national prioritet. Det vil primært sige områder som aktivering af ledige og efteruddannelse af arbejdskraften. Målsætningen med mål 3-programmet er eksplicit, at mål 3-midlerne skal indgå i den nationale arbejdsmarkedspolitiske strategi:

For at realisere sit fulde potentiale skal Socialfondens fremtidige indsats i videst muligt omfang knyttes til den nationale beskæftigelsespolitik... Derfor orienterer strategien for udviklingen af de menneskelige ressourcer sig mod områder og emnefeltter, der har høj national prioritering og hvor Socialfonden kan bidrage til at styrke, supplere og udvikle den nationale indsats (Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2000: 56).

Socialfonden skal altså på mål 3-området supplere den nationale politik. Der siges med andre ord direkte på en strategi, hvor grænsen mellem EU's og Danmarks opgaver udviskes.

Mål 3-programmet søges indfriet ved at yde støtte til aktiveringsprojekter hos offentlige og offentligt lignende institutioner, organisationer eller private virksomheder (Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2000: 63-83). I bilag 2 er der angivet en række konkrete eksempler på mål 3-projekter i indeværende programperiode.

Der afsættes også betydelige midler til at indfri mål 3. I alt planlægges et årligt aktivitetsomfang på 7-800 mio. kr., hvoraf Socialfonden finansierer ca. halvdelen, jf. tabel 4.2. Socialfondens støtte til enkeltprojekter kan maksimalt udgøre 50 pct. Den resterende finansiering stammer fra nationale myndigheder og private aktører (primært involverede virksomheder).

Også mål 3-midlerne anvendes til støtte til en lang række projekter. I programperioden 1994-1999 modtog Danmark i alt 2,2 mia. kr. i socialfondstilskud til de daværende mål 3 og 4 (som nogenlunde svarer til det nuværende mål 3, jf. Kommissionen, 1999f). Når der tages højde for pris- og lønudviklingen, er dette beløb kun lidt lavere end de 2,8 mia. kr., Danmark vil modtage til det nye mål 3 i programperioden 2000-2006, jf. tabel 4.2.

I programperioden 1994-1999 blev midlerne anvendt til støtte til 4-700 projekter årligt under program 3 (Socialforskningsinstituttet, 1999: 27) og i alt 224 projekter under mål 4 (PLS-consult, 2000: 61). I den nye programperiode 2000-2006 er der pr. oktober 2002 givet støtte til i alt 436 projekter

Tabel 4.2. Finansieringsplan for danske mål 3-projekter i programperioden 2000-2006 (mio. kr.)

Mål 3: Støtte til tilpasning og modernisering af uddannelses-, erhvervsuddannelses- og beskæftigelsespolitikker og -systemer				
	Socialfonden	National offentlig finansiering*	National privat finansiering	I alt
2000	392	296	96	784
2001	400	303	96	799
2002	407	311	104	821
2003	414	311	104	829
2004	385	289	96	770
2005	392	296	96	784
2006	400	303	96	799
I alt	2.790	2.109	688	5.587

\* Samlet statslig, amts- og primærkommunal finansiering.

Kilde: Arbejdsmarkedsstyrelsen (2000: tabel 5.1).

med ca. 0,4 mio. kr. i gennemsnitligt støttebeløb. Antallet af projekter er dermed foreløbigt relativt lavt sammenlignet med den tidligere programperiode. Det skyldes hovedsagelig en række indkøringsvanskeligheder i den nye programperiode, som har forsinket igangsætningen af projekter (DMA/Research A/S og Nellemann Konsulenterne A/S, 2002a: kap. 5 og 6). Det må derfor forventes, at der i den nye programperiode støttes et antal projekter, der er sammenligneligt med antallet i den foregående programperiode.

## National udmøntning af fællesskabsinitiativet Interreg

Interreg sigter mod at nedbryde landegrænser som hindring for en afblanceret udvikling og integration i EU-området. Efter 1999-reformen af EU's strukturpolitik påbegyndte Interreg sin tredje programperiode (og benævnes derfor ofte Interreg III). Programmet blev inddelt i tre linier for programperioden 2000-2006 (Kommissionen, 2000d). For hver linie udarbejdes der særskilte programmer, som sendes til høring hos en bred kreds af interessenter, drøftes i regeringens Specialudvalg for Industri- og Regionalpolitik, forelægges for Folketingets Europaudvalg og som herefter forhandles på plads med Kommissionen.

- *Interreg III A*: Regionale, grænseoverskridende samarbejder om en bæredygtig regionaludvikling.

I Danmark har Kommissionen (2000d: Bilag I) udpeget syv amter samt Københavns og Frederiksberg Kommuner som Interreg III A-områder. Der er herefter etableret et dansk-svensk program for Øresundsregionen og tre dansk-tyske programmer. Det er bredt formulerede programmer, der giver støtte til projekter inden for områder som erhverv, forskning, turisme, kultur, natur, miljø, energi, uddannelse, social- og sundhed, administrative og økonomiske strukturer (Erhvervsministeriet, 2000a; [http://europa.eu.int/comm/regional\\_policy/interreg3/](http://europa.eu.int/comm/regional_policy/interreg3/)).

- *Interreg III B*: Tværnationalt samarbejde om fysisk planlægning. Under Interreg III B deltager Danmark i to tværnationale programmer. For det første et Østersø-program, som fokuserer på en bæredygtig regional udvikling i Østersø-området og støtter projekter om udvikling af turisme, samarbejde mellem større byer, transport, sikring af natur- og kulturarv, forvaltning af vandressourcer, samarbejde mellem myndigheder mv. For det andet et Nordsøprogram, som fokuserer på spørgsmål om fysisk planlægning omkring Nordsøen, bevaring af kulturarv, forvaltning af naturressourcer, transport og kommunikation, tværnationale samarbejder mv. (Erhvervsministeriet, 2000a; [http://europa.eu.int/comm/regional\\_policy/interreg3/](http://europa.eu.int/comm/regional_policy/interreg3/)).
- *Interreg III C*: Tverregionalt samarbejde om regionaludvikling. Kommissionens retningslinier for Interreg III C-programmer blev først udsendt i maj 2001 (Kommissionen, 2001a), og den første ansøgningsrunde for projektstøtte er først startet i oktober 2002 ([http://europa.eu.int/comm/regional\\_policy/interreg3/abc/voletc\\_en.htm](http://europa.eu.int/comm/regional_policy/interreg3/abc/voletc_en.htm)).

I modsætning til mål 2- og mål 3-programmerne er Interregs målsætninger umiddelbart i bedre harmoni med subsidiaritetsprincippet. Formålet er at etablere grænseoverskridende samarbejder. Det vil sige, at interreg-programmer direkte sigter mod projekter, der rækker ud over de enkelte medlemsstater.

Danmarks deltagelse i de forskellige Interreg III-programmer støttes af Regionalfonden med i alt godt 250 mio. kr. Midlerne fordeles med 180 mio. kr. til Interreg III A, 60 mio. kr. til Interreg III B og 15 mio. kr. til Interreg III C. Til disse beløb skal lægges Danmarks nationale og private bidrag.

## **National udmøntning af fællesskabsinitiativet Urban**

Urban er oprettet med henblik på social og økonomisk genopretning af belastede byområder. Efter 1999-reformen af EU's strukturpolitik påbegyndte Urban sin anden programperiode (og benævnes derfor ofte Urban II).

Kommissionen (2000a) besluttede, at Urban-projektet fra 2000 skulle koncentreres om ca. 50 byområder i EU-landene, heraf et i Danmark. Det blev Gellerup-Hasle-Herredsvang området i Århus kommune, jf. nærmere herom i kapitel 5.

Tabel 4.3. Finansieringsplan for det danske Urban-projekt i programperioden 2000-2006 (mio. kr.)

	Fællesskabsinitiativet Urban			I alt
	Regionalfonden	National offentlig finansiering*	National privat finansiering	
2000	-	-	-	-
2001	6	8	0	14
2002	7	7	0	14
2003	7	7	0	14
2004	6	7	0	13
2005	7	10	0	16
2006	7	9	0	16
I alt	39	48	1	88

\* Samlet statslig, amts- og primærkommunal finansiering.

Kilde: Århus Kommune (2001a: kap. 6).

Målsætningen for Urban-programmet i Århus er at få skabt et bæredygtigt og velfungerende byområde i Gellerup-Hasle-Herredsvang. Programmet støtter projekter, der søger at vende negative sociale udviklingsspiraler. Der kan være tale om aktiverings- og integrationsprojekter, forebyggelse af kriminalitet og misbrugsproblemer, fritids- og kulturprojekter mv. Der er afsat i alt knap 90 mio. kr. til Urban-projektet, jf. tabel 4.3. Regionalfonden bidrager med ca. halvdelen. Den resterende finansiering kommer primært fra Århus Kommune.

Den bypolitiske målsætning bag Urban-programmet er ikke ukendt for danske kommuner. Der er tale om en klassisk dansk kommunal opgave, som også staten i vidt omfang støtter. Den mest åbenlyse nationale ordning med overlappende formål er regeringens kvarterløftprojekt. Det er en ordning, der er etableret i forbindelse med Byudvalgets arbejde i 1990'erne. Ordningen har samme formål som Urban-programmet, dvs. at vende negative udviklingsspiraler i belastede byområder ved hjælp af en helhedsorienteret indsats baseret på inddragelse af lokale aktører. I tabel 4.4 er kravene til EU's Urbanprojekter og danske kvarterløftprojekter sammenlignet. Som det fremgår, er kravene næsten identiske. Den eneste væsentlige forskel

vedrører kravet om indbyggertal. I næste kapitel analyseres Urbanprojektets overlap med kvarterløftprojektet og andre danske bypolitiske ordninger nærmere.

*Tabel 4.4. Sammenligning af krav til kvarterløftprojekter og Urban-projekter.*

	Kvarterløftprojekter	Urbanprojekter
Krav til fysisk afgrænsning af byområdet	Afgrænset kvarter i en by	Sammenhængende geografisk område i en by eller bydel
Krav til byområdets størrelse	Mindst 1.000 indbyggere	Mindst 10.000 indbyggere (helst over 20.000)
Krav til byområdets socio-økonomiske tilstand	Betydelige økonomiske, sociale og boligmæssige problemer inden for en bred vifte af sektorer	Påviseligt behov for økonomisk og social revitalisering; koncentration af sociale, miljømæssige og økonomiske problemer
Krav til offentlige tiltag i byområdet	Helhedsorienteret indsats, der går på tværs af traditionelle sektorer	Helhedsorienteret indsats, der spænder over forskellige sektorer
Krav til organisering af byprojektet	"Borgerinddragelse", dvs. konkrete tiltag skal forberedes i samarbejde med lokalområdets aktører	"Partnerskab", dvs. konkrete tiltag skal forberedes i samarbejde med lokalområdets aktører
Forudsætning om finansiering af byprojektet	Forskellige statslige puljer; normalt krav om 50 pct. kommunal medfinansiering	EU-tilskud kan max. udgøre 50 pct., dvs. krav om national medfinansiering

Kilde: Kvarterløftprojekter: Byudvalget (1996); Urban-projekter: Kommissionen (2000a).

## National udmøntning af fællesskabsinitiativet Leader

Leader sigter mod igangsætning af en bæredygtig udvikling i landdistrikterne ved hjælp af lokale samarbejdsprojekter. Efter 1999-reformen af EU's strukturpolitik påbegyndte Leader sin tredje programperiode (og benævnes derfor ofte Leader+). Kommissionen (2000c) besluttede, at alle landdistrikter i udgangspunktet er støtteberettigede i programperioden 2000-2006, men at støtten skal koncentreres om et begrænset antal landdistrikter. For at understøtte det lokale samarbejde skal udviklingsplaner for landdistrikterne udarbejdes af lokale "aktionsgrupper".

Det danske Leader-program (Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2001) er rettet mod kommuner, som er dårligt stillede, og hvor den største by ikke har over 10.000 indbyggere. Målet er at skabe en lokal dy-

namik, der kan standse afvandringen fra landområderne, vende aldrings-tendensen i landbefolkningen og øge antallet af arbejdsplader. Det sker ved at igangsætte projekter inden for rammerne af udviklingsplaner, som er lavet af de lokale aktionsgrupper (se listen over lokale aktionsgrupper i BKG 951/2001: bilag 1). De lokale aktionsgrupper skal udvælge og indstille projekter til Fødevareministeriet, som herefter kan støtte projekterne med Leader-midler.

Leader-projekter kan få et EU-tilskud på 40-50 pct. af projektudgifterne. Tilskuddet finansieres af Landbrugsfonden. I programperioden 2000-2006 planlægges et årligt aktivitetsomfang i størrelsesordenen 60-90 mio. kr., jf. tabel 4.5.

*Tabel 4.5. Finansieringsplan for det danske Leader-projekt i programperioden 2000-2006 (mio. kr.)*

	Fællesskabsinitiativet Leader			I alt
	Landbrugsfonden	National offentlig finansiering*	National privat finansiering	
2000	-	-	-	-
2001	19	19	31	70
2002	19	19	30	67
2003	21	21	33	75
2004	21	21	33	75
2005	22	22	36	80
2006	24	24	39	88
I alt	126	126	202	454

\* Samlet statslig, amts- og primærkommunal finansiering.

Kilde: Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2001).

Leader-programmet sigter mod at skabe lokal dynamik i landområderne. Danmark har imidlertid også nationale ordninger med dette formål. Her skal fremhæves tre. For det første har Indenrigsministeriet siden starten af 1990'erne haft ansvaret for en samlet national landdistriktspolitik og afgiver hvert år en redegørelse til Folketinget herom. Indenrigsministeriet har bl.a. etableret en særlig tilskudsordning for forsøgsprojekter i landdistrikterne, som støtter erhvervsudvikling, service, bosætning samt kultur- og fritidsaktiviteter. For det andet har Miljøministeriets planlovgivning stor betydning for landdistrikternes udvikling. Især har planlovens inddeling af landet i byzoner, sommerhusområder og landzoner betydning for landdistrikternes udviklingsmuligheder. Eksempelvis giver planloven landbruget

fortrinsstilling i landzonerne, mens etablering af byerhverv i landzoner kræver særlig landzonetilladelse (LBK 763/2002: §§ 34-38). Endelig for det tredje giver Fødevareministeriets produktions- og promilleafgiftsfonde støtte til en lang række foranstaltninger inden for landbrug, gartneri og frugtavl, som i sagens natur især kommer landdistrikterne til gode (LBK 285/2002: § 6). Alt i alt er der en betydelig grad af overlap mellem målsætningerne for Leader-programmet og en række nationale danske ordninger.

## National udmøntning af fællesskabsinitiativet Equal

Equal har som målsætning at bekæmpe forskelsbehandling på arbejdsmarkedet ved hjælp af tværnationale samarbejder. Initiativet sigter mod forskelsbehandling "af enhver art", dvs. forskelsbehandling på grund af forhold som køn, race, etnisk oprindelse, religion, handicap, alder eller seksuel orientering (Kommissionen, 2000e). Equal blev etableret ved 1999-reformen af EU's strukturpolitik og bygger på de tidligere fællesskabsinitiativer Adapt og Employment.

Tabel 4.6. Finansieringsplan for det danske Equal-program i programperioden 2000-2006 (mio. kr.)

	Fællesskabsinitiativet Equal			I alt
	Socialfonden	National offentlig finansiering*	National privat finansiering	
2000	-	-	-	-
2001	33	28	5	67
2002	38	31	5	74
2003	38	33	5	75
2004	38	31	5	74
2005	38	33	5	75
2006	38	33	5	75
I alt	222	188	31	441

\* Samlet statslig, amts- og primærkommunal finansiering.

Kilde: Arbejdsmarkedsstyrelsen (2001: bilag B).

Det danske Equal-program (Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2001) støtter projekter rettet mod integration, uddannelse og beskæftigelse af asylansøgere, indvandrere, flygtninge, kvinder og socialt marginaliserede grupper. Projekterne kan få et tilskud på op til 50 pct. fra Socialfonden. Det er en forudsætning for at få støtte, at projekterne gennemføres i samarbejde med mindst to udenlandske partnere. Dermed må Equal-programmet ligesom Interreg-

programmerne siges umiddelbart bedre at harmonere med subsidiaritetsprincippet end mål 2- og mål 3-programmerne og Urban og Leader. Ligesom Interreg sigter Equal direkte mod projekter, der rækker ud over de enkelte medlemsstater. Den samlede finansieringsplan for Equal fremgår af tabel 4.6. Det fremgår, at der planlægges et dansk aktivitetsomfang på 60-80 mio. kr.

## **Strukturpolitikens administrative tilrettelæggelse**

Som det fremgår af de foregående afsnit, er der på alle de områder, hvor Danmark modtager støtte fra EU's strukturpolitik, udarbejdet detaljerede programmer for udmøntning af støtten. Programmerne er udarbejdet efter de strukturpolitiske målsætninger, der går på tværs af de enkelte strukturfonde. Derfor må strukturfondenes indsats koordineres. Det er en betydelig udfordring, fordi fondene er forankret i forskellige ministerier. Den administrative struktur indebærer med andre ord skarpe ressortgrænser mellem strukturfondene.

Problemet kan siges at stamme fra Bruxelles. For den administrative struktur i Danmark minder i udgangspunktet om Kommissionens organisering af strukturpolitikken. Her ligger ressortansvaret for de enkelte strukturfonde hos det generaldirektorat, der i øvrigt har ressortansvaret på det pågældende sagområde, jf. tabel 4.7.

*Tabel 4.7. Ressortansvar for strukturfondene i Kommissionen*

	Ressortansvarligt generaldirektorat
Regionalfonden	Generaldirektoratet for Regionalpolitik
Socialfonden	Generaldirektoratet for Beskæftigelse og Sociale Anliggender
Landbrugsfonden	Generaldirektoratet for Landbrug
Fiskerifonden	Generaldirektoratet for Fiskeri
Samhørighedsfonden	Generaldirektoratet for Regionalpolitik

Kommissionen forsøgte i forbindelse med opprioriteringen af strukturpolitikken i midten af 1980'erne at styrke koordinationen ved at oprette et nyt generaldirektorat (DG XXII) med særligt ansvar for tværgående koordination af strukturpolitikken. Det blev mødt med nogen skepsis fra de generaldirektorater, som var ansvarlige for administrationen af de enkelte strukturfonde. Men generaldirektorat blev oprettet i 1986, bl.a. efter pres direkte fra Jacques Delors. Det fik dog et kort liv, idet det blev nedlagt igen allerede i 1992 (Hooghe, 1996: 103-112).



Da strukturfondsforordningen (Rådet, 1999a) forudsætter en samlet strukturpolitik, må Kommissionen koordinere strukturfondene på tværs af generaldirektoraternes ressortgrænser. Koordinationsansvaret er ikke formelt placeret, men løftes i praksis af Generaldirektoratet for Regionalpolitik, der også administrerer den største af strukturfondene. Eksempelvis koordinerer dette generaldirektorat udarbejdelsen af de årlige strukturfondsrapporter til Europaparlamentet og Ministerrådet (se fx Kommissionen, 2002). Endvidere er dette generaldirektorat ansvarlig for Kommissionens kontakter til Regionsudvalget.

I Danmark er der etableret en administrativ struktur, der afspejler Kommissionens organisationsprincip. Det vil sige, at de enkelte strukturfonde er forankret i det ministerium, der i øvrigt har ressortansvaret for det pågældende sagområde. På de fleste områder omfatter den administrative struktur dog et decentralt niveau, der står for en stor del af den praktiske administration. Den administrative struktur er sammenfattet i tabel 4.8 og gennemgås kort i det følgende. For en detaljeret redegørelse henvises til bilag 3.

Tabel 4.8. Administrativ struktur for EU's strukturpolitik i Danmark.

	Socialfonden	Regionalfonden	Landbrugsfonden	Fiskerifonden
<i>Centralt niveau:</i>				
Ansvarlig minister	Beskæftigelsesministeren	Erhvervsministeren	Fødevarerministeren	Fødevarerministeren
Central forvaltningsmyndighed	Arbejdsmarkedsstyrelsen	Erhvervs- og Boligstyrelsen	Direktoratet for Fødevarer- Erhverv	Direktoratet for Fødevarer- Erhverv
<i>Decentralt niveau:</i>				
Ansvar for regionale planer, projektudvælgelse mv.	Regionale socialfondsudvalg i alle amter	Regionale udvalg i amter med mål 2-områder	For visse ordninger: Amterne, lokale aktionsgrupper	-
Sekretariatsbetjening	Amterne	Amterne	-	-

Anm. Se bilag 3 for en uddybning af tabellen.

For alle strukturfondene gælder, at den øverste ansvarlige myndighed er ressortministeren. Ministerens beføjelser er dog på alle områder delegeret til en styrelse, som dermed fungerer som dansk forvaltningsmyndighed på området. Styrelsen er ansvarlig for udarbejdelse af nationale planer og programmer for den pågældende strukturfonds aktiviteter i Danmark. Endvide-

re er styrelsen ansvarlig for kontakten til Kommissionen og for at nedsætte et overvågningsudvalg for hvert enkelt strukturfondsprogram. Endelig skal styrelsen evaluere og kontrollere strukturfondsprogrammerne.

Strukturfondsprogrammerne fungerer i praksis som tilskudsordninger. Det vil sige, at der løbende i programperioden skal etableres konkrete projekter til at udmønte programmerne. En væsentlig del af den praktiske administration består dermed i at behandle projektansøgninger. Det varierer, hvor denne opgave ligger i den administrative struktur. Socialfonden har den højeste grad af decentralisering. Tre fjerdedele af Socialfondens midler administreres i amtsligt regi af bredt sammensatte socialfondsudvalg, der har kompetence til både at udvælge og godkende projekter. Den sidste fjerdedel af socialfondsmidlerne uddeles centralt af Arbejdsmarkedsstyrelsen.

På Regionalfondens område er der etableret regionale udvalg, der skal udvælge projekter og indstille dem til central godkendelse. For Landbrugsfonden, som har mange forskellige støtteordninger, skal amterne for visse af ordningerne udvælge projekter og indstille dem til godkendelse i Direktoratet for Fødevarerhverv. Resten af støtteordningerne administreres centralt af direktoratet. Fiskerifonden er præget af den højeste grad af centralisering, idet al behandling af projektansøgninger foregår centralt.

## **Koordination på tværs af fondene**

De enkelte strukturfonde er som sagt forankret i det ministerium, der i øvrigt har ressortansvaret for det politiske sagområde. Da ambitionen er, at strukturfondenes aktiviteter skal udgøre en samlet strukturpolitik, jf. strukturfondsforordningen (Rådet, 1999a), er der behov for koordination af fondenes aktiviteter på tværs af ministeriernes ressortgrænser.

Der kan sondres mellem forudgående koordination i forbindelse med udarbejdelse af programmer, der skal danne grundlag for strukturfondenes aktiviteter i de enkelte programperioder, og løbende koordination af de projekter, der modtager støtte fra strukturfondene. Koordinationsbehovet findes både centralt og decentralt i de enkelte regioner.

Den forudgående koordinationsopgave i forbindelse med udarbejdelse af nationale programmer, der skal forhandles med Kommissionen, løses ved, at programmerne udarbejdes i tværministerielle arbejdsgrupper, hvori også eksterne interessenter er repræsenteret. Endvidere sendes udkast til programmerne til høring blandt en bredere kreds af interessenter. Denne procedure følges af alle ministerierne ved udarbejdelse af danske strukturfondsprogrammer (se Erhvervsfremmestyrelsen, 2000a: 3; Arbejdsmarkeds-

styrelsen, 2000: 97; Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, 2001: 4).

Hvad angår løbende koordination af de projekter, der modtager støtte fra strukturfondene, varetages den på det centrale niveau af de overvågningsudvalg, der er nedsat på hvert programområde. Formandsskabet for overvågningsudvalgene varetages af ressortministeriet, mens øvrige ministerier og eksterne parter er almindelige medlemmer (BKG 132/2001: § 3; LBK 819/2000: § 7; BKG 951/2001: § 8). På det decentrale niveau sikres koordination af Social- og Regionalfondens aktiviteter ved, at amtskommunerne sekretariatsbetjener både de Regionale Udvalg på mål 2-området og de Regionale Socialfondsudvalg på mål 3-området. Den decentrale koordination understøttes endvidere af et vist overlap i sammensætningen af disse to udvalg i de enkelte amter.

Alt i alt tilstræbes en betydelig grad af ”positiv og forhandlet koordination” af strukturfondenes aktiviteter i Danmark (Scharpf, 1994). Det vil sige, at strukturforanstaltningerne planlægges i arbejdsgrupper og udvalg sammensat af alle væsentlige aktører med interesser på de enkelte områder. Endvidere sker planlægningen inden for det offentlige hierarkis rammer, men uden nogen stærk hierarkisk styring. Væsentlige beføjelser er uddelegeret til decentrale niveauer med betydelig indflydelse til de deltagende aktører.

Afslutningsvis skal det tilføjes, at behovet for koordination er formindsket over tid. Tidligere var det sådan, at de enkelte strukturpolitiske mål (med undtagelse af mål nr. 3 og 4) og de enkelte fællesskabsinitiativer blev finansieret af flere strukturfonde. Der var derfor behov for koordination af fondenes indsats på de enkelte målområder og fællesskabsinitiativer. Med 1999-reformen af strukturpolitikken skete der en forenkling af koblingen mellem mål og finansierende fonde. Nu finansieres mål 3 og de enkelte fællesskabsinitiativer kun af en enkelt strukturfond (hvorimod mål 1 og 2 fortsat er flerfondsfinansierede). Der er derfor i dag mere behov for koordination på tværs af målsætninger end af fondenes indsats inden for de enkelte målsætninger.

## **Konklusion**

På alle de områder, hvor Danmark modtager støtte fra EU's strukturpolitik, er der udarbejdet detaljerede programmer for udmøntning af støtten. Programmerne har det fællestræk, at de i praksis fungerer som tilskudsordninger for projekter, der etableres løbende i programperioden. På alle områder bliver EU-midlerne anvendt til at støtte et stort antal enkeltprojekter af be-

løbsmæssigt ret beskedent omfang. Administrationen af ordningerne er i vidt omfang decentraliseret til regionale instanser.

På de fleste områder har Danmark nationale ordninger med formål, der i betydelig grad overlapper med målsætningen bag EU's forskellige strukturpolitiske støtteordninger. Det antyder, at der kan være et problem i forhold til subsidiaritetsprincippet's mål om en klar opgavefordeling mellem EU og medlemsstaterne. Hvorvidt dette er tilfældet, kræver dog en nærmere analyse af samspillet mellem EU's og Danmarks ordninger. Fungerer de i praksis i konkurrence med hinanden? I det følgende kapitel belyses dette spørgsmål nærmere.

## **Note**

1. Programmet er udarbejdet af Erhvervsfremmestyrelsen (2000a) – men se også programtillægget (Erhvervsfremmestyrelsen, 2000b) og de regionale programtillæg (fx Nordjyllands Amt, 2000).

## Kapitel 5.

### Case-studie: Urban-projektet i Århus

Subsidiaritetsprincippet tilstræber en klar adskillelse mellem medlemsstaternes og EU's opgaver. I dette kapitel analyseres, i hvilket omfang denne målsætning brydes på det strukturpolitiske område. Det sker ved en vurdering af, hvorvidt EU's strukturpolitik overlapper og konkurrerer med nationale danske ordninger, og dermed om opgavefordelingen mellem EU og Danmark i praksis bliver mudret til.

Graden af overlap og konkurrence mellem nationale danske ordninger og EU's ordninger analyseres ud fra følgende spørgsmål: Hvor sandsynligt er det, at de projekter, der får støtte fra EU's strukturfonde, ville være blevet gennemført, hvis ikke EU havde bidraget med finansiering? En besvarelse kræver en vurdering af, om der er realistiske nationale finansieringskilder, der kan fungere som alternativer. Det indebærer igen en kortlægning af de alternative finansieringskilder og en analyse af, hvor sandsynlig deres anvendelse er.

Til belysning af spørgsmålet er udvalgt en enkelt af EU's strukturpolitiske ordninger, nemlig fællesskabsinitiativet Urban, der sigter mod social og økonomisk genopretning af belastede byområder. Urban-projektet er særligt velegnet til belysning af spørgsmålet om konkurrence og overlap med nationale ordninger. Det skyldes, at Urban-projektet kun omfatter et enkelt område i en enkelt dansk by, nemlig Gellerup-Hasle-Herredsvang-området i Århus. Men Århus er ikke den eneste danske by med bypolitiske problemer, og Urban-området i Århus er ikke det eneste århusianske område med bypolitiske problemer. Dermed kan spørgsmålet belyses ved at sammenligne håndteringen af bypolitiske problemer i Urban-området i Århus med tilsvarende områder i andre byer og andre steder i Århus.

Kapitlet indledes med en introduktion til Urban-projektet. Herefter foretages en kortlægning af nationale danske ordninger med et tilsvarende bypolitisk sigte. Endelig analyseres, hvor sandsynligt det er, at Urban-projektet i Århus ville være blevet gennemført, hvis ikke EU havde bidraget med finansiering. Analysen viser, at det er ret sandsynligt, at Urban-projektet var blevet gennemført på den ene eller anden måde uden EU-finansiering. Opgavefordelingen mellem EU og Danmark bliver dermed i praksis mudret til.

## Det danske Urban-projekt

Danmark har i programperioden 2000-2006 kun ét Urban-projekt, nemlig byområdet Gellerup-Hasle-Herredsvang i Århus Kommune. Det er et område med ca. 20.000 indbyggere i den vestlige del af Århus. Arbejdsløsheden er næsten dobbelt så stor som i resten af Århus Kommune, og andelen af folk på overførselsindkomst betydeligt højere. Uddannelsesniveaet blandt beboerne er væsentligt lavere end i resten af Århus og landet. Borgere af udenlandsk herkomst udgør ca. 50 pct. af områdets beboere. Området har over dobbelt så mange forbrydelser pr. indbygger som resten af kommunen og landet. Boligmæssigt er området præget af almennyttige etageboliger af god standard og med grønne og rekreative arealer i nær tilknytning (Århus Kommune, 2001a: kap. 2). Alt i alt er området præget af betydelige sociale problemer, hvorimod selve boligmassen er i relativt god stand.

Det overordnede formål med Urban-projektet i Århus er at skabe økonomisk og social bæredygtighed i området. Det sker ved at igangsætte projekter inden for tre områder, jf. tabel 5.1.

Tabel 5.1. Prioriterede områder i Århus Kommunes Urban-program

---

Prioritet 1: Kompetencer og jobs	Prioritet 2: Oprustning af sociale og organisatoriske ressourcer	Prioritet 3: Integration gennem kultur og fritid
Herunder: Vækstorienteret erhvervsudvikling og et rummeligt arbejdsmarked Udvikling af IT-kompetencer	Herunder: Forebyggelse og reduktion af kriminalitets- og misbrugsproblemer Nye former for borgerinddragelse, fællesskab og selvorganisering	Herunder: Integrationsfremmende fritids- og kulturaktiviteter Opprioritering af de grønne rekreative muligheder

---

Kilde: Århus Kommune (2001a: kap. 5).

Århus Kommune (2001a: 49-50) har opstillet følgende overordnede succeskriterier for projektet:

- Vækst i beskæftigelsesgraden med tre procentpoints om året i programperioden.
- Øget variation i befolkningssammensætningen udtrykt ved en reduktion i andelen af personer af udenlandsk herkomst med ti procentpoints.

- Stigning i antallet af personer med erhvervsmæssig uddannelse til 40 pct. af arbejdsstyrken.
- Fald i antallet af politianmeldelser på 30 pct. i forhold til 1998-niveauet.
- Stigning i børns og unges deltagelse i idræts- og kulturaktiviteter med tre procentpoints om året.

Organisatorisk er Urban-projektet tilrettelagt som et program. Det vil sige, at projektet i praksis fungerer som en tilskudsordning, hvorfra der kan søges om støtte til konkrete projekter. Projekterne vurderes og prioriteres af et særligt beslutningsudvalg med repræsentation fra en bred kreds af aktører og interesseorganisationer. Udvalget har ikke endelig beslutningskompetence, men skal indstille projekter til godkendelse i Erhvervs- og Boligstyrelsen. Udvalget sekretariatsbetjenes af kommunens Urban-sekretariat, der er etableret til formålet og er bemandet med fire medarbejdere.

De enkelte projekter under Urban-programmet skal gennemføres af lokale aktører i området, dvs. borgere, virksomheder, foreninger, idrætsorganisationer, boligforeninger, offentlige institutioner mv. Primo 2003 er der igangsat fire projekter af et omfang på i alt 3,1 mio. kr. fordelt over flere år. Heraf står kommunen selv for tre af projekterne til i alt 2,7 mio. kr. ([www.urbanbydel.dk](http://www.urbanbydel.dk)). Urban-projektet har i alt ca. 15 mio. kr. at uddele om året som støttebeløb i perioden 2001-2006, dvs. i alt knap 90 mio.kr., jf. tabel 4.3 i kapitel 4.

Set i lyset af subsidiaritetsprincippet og additionalitetskravet er spørgsmålet herefter, hvor sandsynligt det er, at et projekt som Århus Kommunes Urban-projekt var blevet gennemført uden EU-midler. Det første trin i besvarelsen af dette spørgsmål er at kortlægge de umiddelbart mest relevante nationale finansieringskilder. Herefter må det vurderes, om disse kilder ville have været anvendt, hvis EU ikke havde stillet midler til rådighed.

## Danske statslige byprojekt-midler

I tabel 5.2 opridses en række statslige ordninger, der yder støtte til projekter med et socialt og integrationsmæssigt sigte i byområder. Der er ikke tale om en udtømmende liste, idet der findes en lang række statslige puljer, forsøgsordninger og programmer med dette formål. Men listen omfatter ordninger, hvis formål ud fra en umiddelbar vurdering indeholder et vist overlap med de prioriterede områder i Urban-programmet, der er sammenfattet i tabel 5.1 ovenfor.

En sammenligning af tabel 5.1 og 5.2 viser, at Økonomi- og Erhvervsministeriet samt Integrationsministeriet har bypolitiske ordninger, hvis for-

mål er meget overlappende med hele Urban-projektets idé, mens Beskæftigelses- og Socialministeriet har ordninger, der har et vist overlap med prioritet 1 og 2 i Urban-projektet.

Tabel 5.2. Statslige ordninger med socialt, beskæftigelses-, integrationsmæssigt eller bypolitisk sigte.

Ansvarligt ministerium	Tilskudsordning	Tilskudsordningen formål
Økonomi- og Erhvervsministeriet	Helhedsorienteret byfornyelse	Ordningen retter sig mod kvarterer og ikke konkrete ejendomme. Staten refunderer udgifter til programudarbejdelse og beboerinddragelse, etablering af lokale forsamlings- og aktivitetscentre, forbedring af torve og pladser, kulturelle eller særlige boligsociale foranstaltninger mv. Forudsætter, at kommunen sammen med beboerne udarbejder et handlingsorienteret byfornyelsesprogram.
Integrationsministeriet	Byer for alle	Målet med "Byer for alle" er at sikre en positiv udvikling i udsatte by- og boligområder. "Byer for alle" fokuserer især på forpligtende lokale partnerskaber, beskæftigelse og en indsats for vellykket integration.
Integrationsministeriet	Byudvalget	Formålet er at styrke sociale aktiviteter i belastede boligområder.
Integrationsministeriet	Bypuljen	Formålet er at styrke en helhedsorganiseret indsats i by- og boligområder, der har særligt behov for øget social integration og for at sikre en positiv udvikling i områderne. Puljen anvendes til projekter, der inddrager lokale aktører, dvs. beboere, erhvervsliv, kulturliv, organisationer mv. samt til projekter, der styrker vidensgrundlaget eller formidler viden vedr. social integration og byudvikling.
Integrationsministeriet	Kvarterløft	Formålet er at vende den negative udvikling, som visse by- og boligområder har været præget af. Kvarterløft består af en helhedsorienteret indsats, hvor traditionelle løsninger, strukturer og organiseringer udfordres. Kvarterløft lægger desuden op til indgåelse af partnerskaber, dvs. et forpligtende samarbejde mellem offentlige myndigheder og institutioner indbyrdes og mellem den offentlige og private sektor.
Beskæftigelsesministeriet	Isbryderordning	Ordningen retter sig mod virksomheder med gode beskæftigelsesmuligheder, som ikke har erfaring med at beskæftige etniske minoriteter. Ordningen giver mulighed for, at virksomheden kan få betalt halvdelen af lønnen i op til 6 måneder, dog maksimalt 11.000 kr. pr. måned.

- fortsætter -



Ansvarligt ministerium	Tilskudsordning	Tilskudsordningen formål
Beskæftigelsesministeriet	Brobyggerordning	Ordningen retter sig mod det private arbejdsmarked og drejer sig om at frikøbe en medarbejder i virksomheden, der så skal virke som brobygger. Brobyggeren skal bl.a. stå for at introducere nye medarbejdere til virksomheden og medvirke til, at den enkelte person med anden etnisk baggrund falder til i virksomheden.
Beskæftigelsesministeriet	Danskundervisning for ledige med mangelfulde kundskaber i dansk	I forhold til ledige, som har dansk som andetsprog, er formålet at sikre, at manglende kundskaber i dansk ikke står i vejen for, at den ledige kan få arbejde eller deltage i et almindeligt tilbud om aktivering.
Socialministeriet	Tips- og lottopuljen til særlige sociale formål	Sigtet med puljen er gennem tilskud til frivilligt socialt arbejde at styrke den samlede sociale indsats i samfundet. Støtte kan gives til organisationer, foreninger, grupper samt andre private initiativer.
Socialministeriet	Puljen til frivilligt socialt arbejde	Formålet er at støtte socialt arbejde af forskellig karakter

Kilde: De enkelte ministeriers hjemmesider ([www.bm.dk](http://www.bm.dk); [www.sm.dk](http://www.sm.dk); [www.oem.dk](http://www.oem.dk); [www.inm.dk](http://www.inm.dk)).

Visse af de statslige ordninger er beløbsmæssigt ret små og kan ikke støtte projekter i det omfang, Urban-programmet kan. Men det skal her erindres, at Urban-programmet er et rammeprogram, som finansierer projekter fra under 100.000 kr. til flere mio. kr. i støttebeløb. Selv små statslige ordninger kan finansiere projekter i denne størrelsesorden.

Visse af de statslige ordninger er dog store. Det gælder især byudvalget og kvarterløftprojektet under Integrationsministeriet samt den helhedsorienterede byfornyelse under Økonomi- og Erhvervsministeriet. I det følgende gives en lidt mere udførlig introduktion til disse tre ordninger. Endvidere gives en kort beskrivelse af Bypuljen, som i mindre målestok støtter projekter, der er meget sammenlignelige med Urban-programmet.

### *Byudvalget*

Regeringens byudvalg var et ministerudvalg, der blev nedsat i 1993. Formålet var at gøre en indsats for belastede byområder. Det skulle ske gennem en nyorientering af social-, bolig- og integrationspolitikken. Konkret opstillede byudvalget 30 forslag til udmøntning af formålet (Byudvalget, 1994). Forslagene omfattede aktivitetstilbud i belastede boligområder, beboerrådgivere, bekæmpelse af kriminalitet, styrket samarbejde mellem den

almennyttige boligsektor og kommunerne, bedre fritidstilbud, beskæftigelsesaktiviteter mv. Byudvalgets formål spændte dermed over mange af de forhold, som Urban-projektet også fokuserer på.

Byudvalgets 30 forslag havde karakter af prioritetsområder, hvorunder der skulle igangsættes konkrete projekter. Der blev afsat betydelige midler til formålet. I 1994 blev der budgetteret med 1,6 mia. kr. (Byudvalget, 1994: tabel 1), men allerede et år senere var det samlede budget oppe på 2,1 mia. kr. (Byudvalget, 1995: bilag 2). Midlerne blev finansieret fra en række kilder: Satsreguleringspuljen, Boligselskabernes Landdispositionsfond, omprioritering inden for en række ministeriers budgetter, kommunal medfinansiering, omprioritering af lånemassen i social belastet byggeri mv.

Byudvalgets arbejde har været organiseret som et program, hvor interesserede kommuner og almene boligafdelinger kunne søge om støtte til konkrete projekter. På centralt niveau omfattede projektet flere ministerier, som alle nedsatte bredt sammensatte arbejdsgrupper til at håndtere opgaven. I de enkelte kommuner blev indsatsen samordnet i lokale koordinationsgrupper med deltagelse fra kommunen, lokale boligselskaber mv. (Byudvalget, 1995: kap. 3).

Byudvalget har finansieret mange hundrede projekter i perioden 1993-98. Knap 500 boligafdelinger har fået en eller anden form for støtte. Midlerne har været spredt på mange kommuner, men med hovedvægt på de større kommuner (Statens Byggeforskningsinstitut, 1999). En del af midlerne har været afsat til forsøg med en særlig helhedsorienteret indsats i otte udvalgte boligområder – såkaldte modelområder – i følgende kommuner: Ballerup, Helsingør, Svendborg, Århus, Åbenrå, Esbjerg og København. Som i Urban-projektet var formålet med disse modelområder at give de pågældende bykvarterer et økonomisk og socialt løft gennem en helhedsorienteret indsats i tæt samarbejde med aktører i lokalområdet (Statens Byggeforskningsinstitut, 1997).

Programperioden for Byudvalgets arbejde var oprindeligt 1994-1998. Men i flere tilfælde er programperioden udvidet, bl.a. fordi igangsætningen af projekterne har været mere tidskrævende end oprindeligt antaget (se fx Socialministeriet, 1997, for de rent boligsociale projekter). Integrationsministeriet har således stadig en mindre bevilling til udmøntning af Byudvalgets forslag, ligesom en række af Byudvalgets ideer videreføres i programmet "Byer for alle" under samme ministerium. Endvidere er en række af Byudvalgets projekter ført videre i rent kommunalt regi, efter at statens finansiering er ophørt. Endelig er visse af Byudvalgets projekter ført videre i andet regi. Det gælder fx kvarterløftsprojekterne, hvor det første projekt

blev igangsat i Byudvalgets regi, men hvor de efterfølgende projekter er organiseret som et selvstændigt program, jf. nedenfor.

### *Kvarterløftprojektet*

Kvarterløft er en statslig ordning, der er etableret som led i Byudvalgets arbejde, men som er videreført efter udvalgets arbejdsperiode. Det første kvarterløftprojekt blev igangsat i Femkanten i nordvest-kvarteret i Københavns Kommune i 1993. Byudvalget tog herefter idéen op og besluttede at igangsætte projekter i flere kommuner i 1996. Efter ansøgning fra 18 kommuner blev seks byområder i fem kommuner udvalgt. I 1999 blev det som led i finanslovforhandlingerne besluttet at igangsætte yderligere projekter. Efter en ny ansøgningsrunde blev fem projekter i fire kommuner udvalgt. Der er dermed i alt igangsat tolv kvarterløftprojekter fordelt på otte kommuner (Munk, 1998; 1999; 2000).

Formålet med et kvarterløftprojekt er som ved Urban-projektet at vende negative udviklingsspiraler i belastede byområder ved hjælp af en helhedsorienteret indsats baseret på inddragelse af lokale aktører. Indsatsen kan omfatte sociale, integrationsmæssige, undervisningsmæssige, beskæftigelsesmæssige, arkitektoniske, bolig-mæssige, trafikmæssige, økologiske og kulturelle foranstaltninger ([www.kvarterloeft.dk](http://www.kvarterloeft.dk)). De første kvarterløftprojekter blev igangsat med hjemmel i forsøgsbestemmelserne i lov om byfornyelse og boligforbedring. I dag sker det med udgangspunkt i særlige regler under byfornyelseslovens ordning om helhedsorienteret byfornyelse (se lovforslag L 124/1999). Budgetterne for de enkelte kvarterløftprojekter varierer fra 25 til 234 mio.kr. De har dermed et omfang, der er sammenligneligt med Urban-projektet.

Organiseringen af et kvarterløftprojekt involverer regeringen, kommunen og aktører i det pågældende lokalområde. Projektet indledes ved, at der indgås en samarbejdsaftale mellem regeringen og kommunen. Samarbejdsaftalen indeholder ikke nogen detaljeret plan for projektet, men har mest karakter af hensigtserklæringer fra parterne. Regeringen forpligter sig til at medvirke til finansiering til projektet. Kommunen forpligter sig til at søge medfinansiering til projektet, til at udarbejde en egentlig plan for projektet i samarbejde med aktører i lokalområdet og til at etablere en organisation af projektet. I projektperioden, som er 5-7 år, udmøntes projektet herefter ved konkrete delprojekter inden for den samlede plans rammer. I de enkelte kvarterløftprojekter kan der være op til 100 konkrete delprojekter (Munk, 1999). Denne projektorganisering minder meget om organiseringen af Urban-projektet.

Finansieringen af kvarterløftsprojekter kommer fra flere kilder. Hovedparten stammer fra byfornyelsesmidlerne på finansloven. Men herudover indgår en række forskelligartede kilder. Det kan være forskellige statslige puljer og tilskudsordninger under Social-, Beskæftigelses og Indenrigs- og Sundhedsministeriet. Men det kan også være forskellige private fonde som fx Lokale- og anlægsskuffonden. Endelig er der altid krav om kommunal medfinansiering. Finansieringsplanen tilrettelægges ikke i detaljer på forhånd i samarbejdsaftalen mellem kommunen og staten, men diskuteres løbende. Samarbejdsaftalen indeholder som regel et tilsagn fra statens side om et tilskud fra byfornyelsesmidlerne. Men herudover forpligter regeringen sig typisk til at være behjælpelig med at søge finansiering fra andre statslige kilder. En ofte anvendt formulering er, at regeringen forpligter sig til ”at arbejde aktivt for, at projektet kan få opbakning og økonomisk støtte fra andre ministerier og fonde mv.” (se fx By- og Boligministeriet & Brøndby Kommune, 2001).

### *Helhedsorienteret byfornyelse*

Ordningen med helhedsorienteret byfornyelse blev etableret ved en reform af byfornyelseslovgivningen i 1997. Formålet er, at kommunerne kan igangsætte en bredspektret indsats i belastede byområder, hvor problemerne ikke kun er relateret til boligerne, men skyldes en flerhed af problemer af bygningsmæssig, boligsocial, kulturel og trafikalsk karakter (Lovforslag L 197/1997). Ligesom Urban-projektet sigter ordningen på at give udvalgte bykvarterer et økonomisk og socialt løft gennem en helhedsorienteret indsats, der gennemføres i tæt samarbejde med aktører i lokalområdet.

Ordningen er tilrettelagt som en statslig puljeordning. Det vil sige, at kommunerne kan søge Økonomi- og Erhvervsministeriet om tilskud fra ordningen (jf. cirkulære 138/1999). Hvis ansøgningen imødekommes, skal kommunen udarbejde et egentligt byfornyelsesprogram i samarbejde med områdets beboere. Herefter skal programmet udmøntes inden for en 5-års periode. I programperioden kan kommunen få tilskud til følgende foranstaltninger (BKG 85/2001: Bilag 1). Som det fremgår, er der tale om aktiviteter, der også er i centrum for Urban-projektet:

- Kulturelle eller særlige boligsociale foranstaltninger
- Forbedring af torve og pladser, opholdsarealer mv.
- Særlige byøkologiske foranstaltninger
- Særlige trafikalske foranstaltninger.
- Etablering af lokale aktivitetscentre, der styrker en bred folkelig indsats

Et givet område i en kommune kan maksimalt få tilskud til foranstaltninger, der samlet set koster 10 mio. kr. En kommune kan dog godt have flere områder på samme tid, ligesom afgrænsningen af et område eventuelt kan justeres. Som det anføres i Statens Byggeforskningsinstituts (2002: 42) evaluering af ordningen: ”I nogle tilfælde kan man ved at ændre områdets størrelse finde en løsning, hvor finansieringsbehov og -muligheder passer sammen.”

Siden ordningens indførelse i 1998 har Erhvervs- og Økonomiministeriet hvert år modtaget 20-30 ansøgninger, hvoraf 10-20 er blevet godkendt. I perioden 1998-2000 blev der godkendt områder i 33 kommuner (Statens Byggeforskningsinstitut, 2002: 15-21). Ministeriet har en årlig ramme på 150 mio. kr. til ordningen.

### *Bypuljen*

Bypuljen blev etableret i 1998 som en puljeordning i årene 1999-2002. Puljen omfatter 96 mio. kr. og støtter lokale byudviklingsprojekter, der etableres i samarbejde med lokale beboere og det lokale erhvervs- og foreningsliv. Formålet er at bryde onde cirkler i belastede byområder og fremme en bæredygtig vækst i byområdet både erhvervs- og miljømæssigt, kulturelt og socialt (By- og Boligministeriet, 1999). Bypuljen giver oftest tilskud på under 1 mio. kr. og har støttet over hundrede forskellige projekter (By- og Boligministeriet, 2001).

### *Konklusion*

Opsummerende kan det konstateres, at der findes statslige tilskudsordninger, der er etableret med et sigte, der i almindelighed er sammenligneligt med sigtet i EU's Urban-projekt og i særdeleshed med sigtet i det konkrete danske Urban-projekt i Århus. De mest åbenlyse statslige konkurrenter til Urban-programmet er Byudvalgets aktiviteter, kvarterløftsprojektet og ordningen om helhedsorienteret byfornyelse. De er sammenlignelige med det danske Urban-projekt på følgende parametre:

- Ordningerne har til formål at yde en helhedsorienteret indsats i belastede boligområder
- Ordningerne bygger på aktiv inddragelse af lokale aktører i boligområdet
- Ordningerne organiseres som rammeprojekter for konkrete enkeltprojekter
- Ordningerne er flerårige

Det næste trin i analysen er at vurdere, om de skitserede statslige ordninger ville have været bragt i anvendelse i Gellerup-Hasle-Herredsvang området i Århus, hvis ikke området havde opnået tilskud fra EU.

## **Hvad ville der være sket i det danske Urban-område i mangel af EU-midler?**

Spørgsmålet bliver i det følgende vurderet ud fra tre analytiske strategier. Den første er at analysere, hvorledes andre kommuner håndterer bypolitiske projekter af samme størrelsesorden som Urban-projektet i Århus. Hvis det lykkes andre kommuner at realisere projekter af samme størrelsesorden som Urban-projektet, taler det for, at Urban-projektet kunne have været realiseret i andet regi. Den næste strategi er at se nærmere på de byprojekter, der konkurrerede med Gellerup-Hasle-Herredsvang området i Århus om at blive det danske Urban-projekt. Blev de realiseret på anden vis? Hvis ja, taler det også for, at Urban-projektet kunne have været realiseret i andet regi. For det tredje undersøges det, om Århus Kommune gennemfører bypolitiske projekter i andre dele af kommunen, som er sammenlignelige med Urban-projektet, men finansieret på anden vis. Hvis det er tilfældet, taler det også for, at Urban-projektet kunne have været realiseret i andet regi.

### *Hvordan håndterer andre kommuner end Århus store bypolitiske projekter?*

Det første skridt i besvarelsen af dette spørgsmål er at kortlægge bypolitiske projekter i andre kommuner af en størrelsesorden, der er sammenlignelig med Urban-projektet i Århus og som tidsmæssigt falder nogenlunde sammen med dette projekt.

Til dette kortlægningsformål anvendes de ansøgninger, som Boligministeriet modtog, da man i 1996 udloddede den første runde kvarterløftprojekter, jf. beskrivelsen af denne ordning ovenfor. De betingelser, Boligministeriet opstillede for at komme i betragtning som kvarterløftprojekt er næsten identiske med de krav, EU stiller til Urban-projekter, jf. sammenligningen af disse to ordninger i tabel 4.4 i sidste kapitel. Den eneste væsentlige forskel vedrører kravet om indbyggertal. Det betyder, at ansøgningerne til kvarterløftprojekterne omfatter projekter, der indholdsmæssigt er sammenlignelige med Urban-projektet i Århus, men i visse tilfælde er af mindre størrelsesorden.

Boligministeriet indkaldte ansøgningerne til kvarterløftprojekterne med frist til oktober 1996, hvilket vil sige ca. tre år før processen med udpegnin-

gen af det danske Urban-område for EU's programperiode 2000-2006 gik i gang (jf. Erhvervsministeriet, 2000b). Tidsmæssigt er de to processer dermed så sammenfaldende, at det giver mening at sammenligne kvarterløftprojekt-ansøgningerne med Urban-projektet. Men samtidig ligger kvarterløftprojekt-ansøgningerne så langt tilbage i tid, at det er muligt at undersøge, hvordan de enkelte projekter er blevet realiseret. Materialet burde alt i alt give et godt grundlag for at vurdere, hvordan byprojekter, der er sammenlignelige med Urban-projektet, håndteres i andre kommuner.

Tabel 5.3 viser, hvilke projekter der søgte om status som kvarterløftprojekt under Boligministeriet i 1996. Samtidig er det anført, hvilke bypolitiske aktiviteter der foregår i de pågældende bykvarterer i dag og omfanget af disse aktiviteter. Tabellen omfatter alene aktiviteter med ekstern støtte (dvs. rent kommunale projekter er ikke omfattet). Endvidere omfatter tabellen alene projekter, der har fået ekstern støtte fra en af følgende fire bypolitiske ordninger: Kvarterløftordningen, helhedsorienteret byfornyelse, byudvalget eller bypuljen. Disse statslige puljeordninger er som nævnt ovenfor meget sammenlignelige med EU's Urban-program. Aktiviteternes omfang måles bedst ved deres samlede budget, men kun ved kvarterløftprojekter og helhedsorienteret byfornyelse er disse oplysninger tilgængelige. Ved byudvalgs- og bypuljeprojekter har det alene været muligt at indsamle oplysninger om størrelsen af selve det eksterne tilskud. Da kommunerne medfinansierer projekterne, er deres samlede budget altså større end selve tilskuddet.

Det fremgår af tabellen, at kommunerne i 1996 ansøgte om kvarterløftstatus til i alt 18 byområder. Heriblandt var Århus Kommune med en ansøgning omfattende en del af det nuværende Urban-projekt. Boligministeriet imødekom seks af ansøgningerne (Aalborg, Hvidovre, Kolding, København (Kgs. Enghave og Holmbladskvarteret) og Randers). Tre af projekterne (Brøndby, Horsens og Odense) fik kvarterløftstatus i 2000, da regeringen udloddede nye kvarterløftmidler og tilkendegav, at tre-fem projekter kunne forventes realiseret (Statens Sekretariat for Kvarterløft, 2000). For de resterende projekter kan det konstateres, at det i varierende grad er lykkedes for kommunerne at opnå ekstern finansiering. For en række af byområderne er det dog kun lykkedes i ret beskedent omfang.

Det må på baggrund af tabellen konkluderes, at det i vidt omfang lykkes andre kommuner ved hjælp af statslige tilskudsordninger at gennemføre bypolitiske projekter i en størrelsesorden, der er sammenlignelig med Urban-projektet i Århus. Vurderet ud fra denne synsvinkel kan det dermed ik-

ke udelukkes, at Urban-projektet kunne have været realiseret, også hvis EU ikke havde finansieret projektet.

Tabel 5.3. Håndtering af store bypolitiske projekter i danske kommuner

Kommune	Byområde for ansøgt kvarterløftprojekt i 1996	Nuværende bypolitiske aktiviteter i området med eksternt støtte	Aktiviteternes budget/tilskud (mio. kr.)
Aalborg	Aalborg Øst	Kvarterløftprojekt i 1. runde (1996)	25 (samlet budget)
		Byudvalgsprojekt	1 (tilskud)
Brøndby	Brøndby Strand planen	Kvarterløftprojekt i 2. runde (2000)	34 (samlet budget)
		Byudvalgsprojekt	4 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	1 (tilskud)
Esbjerg	Kvaglund-området	Byudvalgsprojekt	5 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	5 (tilskud)
Frederiksberg	Finsensvej-området	Helhedsorienteret byfornyelse	10 (samlet budget)
Horsens	Vestergade-kvarteret	Kvarterløftprojekt i 2. runde (2000)	84 (samlet budget)
		Bypuljeprojekt	0,4 (tilskud)
Hvidovre	Avedøre Stationsby	Kvarterløftprojekt i 1. runde (1996)	25 (samlet budget)
		Byudvalgsprojekt	4 (tilskud)
Kolding	Byområde sydvest for bykernen	Kvarterløftprojekt i 1. runde (1996)	105 (samlet budget)
København	Kongens Enghave	Kvarterløftprojekt i 1. runde (1996)	164 (samlet budget)
		Bypuljeprojekt	0,3 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	1 (tilskud)
København	Holmbladsgadekvarteret i Sundby Nord	Kvarterløftprojekt i 1. runde (1996)	234
		Byudvalgsprojekt	3 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,5 (tilskud)
København	Struensegadeområdet på Indre Nørrebro	Helhedsorienteret byfornyelse	10 (samlet budget)

- fortsætter -



Kommune	Byområde for ansøgt kvarterløftprojekt i 1996	Nuværende bypolitiske aktiviteter i området med eksternt støtte	Aktiviteternes budget/tilskud (mio. kr.)
		Byudvalgsprojekt	2 (tilskud)
		Byudvalgsprojekt	2 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,5 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,7 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,3 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,5 (tilskud)
Næstved	Mark-kvarteret	Byudvalgsprojekt	2 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	2 (tilskud)
Odense	Vollsmose	Kvarterløftprojekt i 2. runde (2000)	125 (samlet budget)
		Byudvalgsprojekt	5 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	4 (tilskud)
Randers	Tøjhushave-området	Kvarterløftprojekt i 1. runde (1996)	71 (samlet budget)
Slagelse	-	(lille byudvalgprojekt)	-
Thisted	Thisted NØ	(lille byudvalgprojekt)	-
Vejle	Løget-kvarteret	Byudvalgsprojekt	1 (tilskud)
Århus	Brabrand Øst	Urban-område	89 (samlet budget)
		Byudvalgsprojekt	9 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,6 (tilskud)
Århus	Viby	Helhedsorienteret byfornyelse	10 (samlet budget)

Kilde til kolonne 1 og 2: Boligministeriet (1996).

Kilde til kolonne 3 og 4: Kvarterløftprojekter: [www.kvarterloeft.dk](http://www.kvarterloeft.dk) og samarbejdsaftalen for de enkelte projekter: Byudvalget & Københavns Kommune (1997a); Byudvalget & Københavns Kommune (1997b); Byudvalget & Kolding Kommune (1997); Byudvalget & Randers Kommune (1997); Byudvalget & Aalborg Kommune (1997); By- og Boligministeriet & Brøndby Kommune (2001); By- og Boligministeriet & Odense Kommune (2001); By- og Boligministeriet & Horsens Kommune (2001). Projekter om helhedsorienteret byfornyelse: Statens Byggeforskningsinstitut (2002). Byudvalgsprojekter: [www.boligliv.dk](http://www.boligliv.dk). Bypuljeprojekter: [www.oebm.dk/bypulje](http://www.oebm.dk/bypulje).

Ud over det ovennævnte kildemateriale har der i vidt omfang været rettet telefonisk henvendelse til de enkelte kommuner for få uddybet og suppleret det skriftlige materiale. Tabellen indeholder kun projekter, der har fået tilskud på over 200.000 kr.

### *Hvordan er det gået de byprojekter, der konkurrerede med Gellerup-Hasle-Herredsvang-området i Århus om at blive det danske Urban-projekt?*

Da Kommissionen i 2000 meddelte Danmark, at der var mulighed for at indstille ét byområde under fællesskabsinitiativet Urban (Kommissionen, 2000a), besluttede Erhvervsministeriet at nedsætte en bredt sammensat arbejdsgruppe til at fastlægge en udpegningsprocedure. Selv om Kommissionens retningslinier ikke udelukkede en forhandling om antallet af byområder, arbejdede arbejdsgruppen under den forudsætning, at der kun skulle udpeges ét byområde.

Arbejdsgruppen blev enige om en udpegningsprocedure i flere faser (Erhvervsministeriet, 2000b). I første fase blev der lavet en oversigt over de 43 kommuner, som har et sammenhængende byområde, der lever op til Kommissionens krav om mindst 20.000 indbyggere, og som dermed kvalificerede sig til at være potentielt Urban-område. Kommunerne blev herefter rangordnet efter socioøkonomiske kriterier svarende til Kommissionens krav til Urban-området. De 43 kommuner blev så opfordret til at tilkendegive, om de var interesserede i at blive dansk Urban-område og hvilket byområde i kommunen det i givet fald skulle være. Erhvervsministeriet modtog tilkendegivelser fra fem kommuner: København (byområde: Bispebjerg Syd), Århus (byområde: Gellerup-Hasle-Herredsvang), Odense (byområde: Vollsmose), Næstved, Svendborg og Sønderborg. Sønderborg trak dog efterfølgende sin tilkendegivelse tilbage.

I næste fase lavede arbejdsgruppen en socioøkonomisk rangordning af de fem indmeldte byområder. Rangordningen blev sammenfattet i et socioøkonomisk indeks, der viste, at Århus Kommunes byområde var det dårligst stillede, jf. tabel 5.4.

*Tabel 5.4. Socioøkonomisk rangordning af potentielle danske Urban-områder 2000-2006*

	Socioøkonomisk indeks
Århus Kommunes byområde	113
Odense Kommunes byområde	111
Københavns Kommunes byområde	102
Svendborg Kommunes byområde	100
Næstved Kommunes byområde	88

Anm.: Jo højere indeksværdi, jo dårligere stillet er byområdet.

Kilde: Erhvervsministeriet (2000b).

De fem kommuner blev herefter opfordret til at indsende en endelig ansøgning om at blive dansk Urban-område. Svendborg og Næstved Kommune afstod imidlertid fra at søge. Erhvervsministeriet modtog derfor kun endelige ansøgninger fra Århus, Odense og Københavns Kommuner. De tre ansøgninger blev vurderet af Erhvervsministeriet i samarbejde med Miljø- og

*Tabel 5.5. Nuværende bypolitiske initiativer i de områder, der konkurrerede om at blive dansk Urban-område*

Urban-ansøger	Potentielt Urban-område	Nuværende bypolitiske aktiviteter i området med eksternt støtte	Aktiviteternes budget/tilskud (mio. kr.)
Århus Kommune	Gellerup-Hasle-Herredsvang	Urban-område	89 (samlet budget)
		Byudvalgsprojekt	9 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,6 (tilskud)
Københavns Kommune	Bispebjerg Syd	Kvarterløftprojekt i Femkanten (1996) (delområde i Bispebjerg Syd)	110 (samlet budget)
		Kvarterløftprojekt i Nordvest (2000) (delområde i Bispebjerg Syd)	153 (samlet budget)
		Byudvalgsprojekt	3 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,6 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,5 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,5 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	0,6 (tilskud)
Odense Kommune	Vollsmose	Kvarterløftprojekt	125 (samlet budget)
		Byudvalgsprojekt	5 (tilskud)
		Bypuljeprojekt	4 (tilskud)

Kilder: Kvarterløftprojekter: [www.kvarterloeft.dk](http://www.kvarterloeft.dk) og samarbejdsaftalen for de enkelte projekter: By- og Boligministeriet & Odense Kommune (2001); By- og Boligministeriet & Københavns Kommune (2001).

Byudvalgsprojekter: [www.boligliv.dk](http://www.boligliv.dk). Bypuljeprojekter: [www.oebm.dk/bypulje](http://www.oebm.dk/bypulje).

Ud over det ovennævnte kildemateriale har der været rettet telefonisk henvendelse til Odense og Københavns Kommune for få uddybet og suppleret det skriftlige materiale. Tabellen indeholder kun projekter, der har fået tilskud på over 200.000 kr.

Energiministeriet og By- og Boligministeriet. Ud fra en helhedsvurdering anbefalede ministerierne, at Gellerup-Hasle-Herredsvang-området i Århus blev det danske Urban-område. Regeringen fulgte anbefalingen, meddelte

Kommissionen beslutningen og orienterede Folketingets Europaudvalg herom.

Spørgsmålet er herefter, hvordan det er gået de to byprojekter, der endte med *ikke* at blive det danske Urban-område. Status for områderne fremgår af tabel 5.5. Tabellen viser, hvilke bypolitiske aktiviteter der foregår i områderne i dag og omfanget af disse aktiviteter. I lighed med tabel 5.3 omfatter tabellen alene aktiviteter med ekstern støtte (dvs. rent kommunale projekter er ikke medtaget). Endvidere omfatter tabellen alene projekter, der har fået ekstern støtte fra en af følgende fire bypolitiske ordninger: Kvarterløftordningen, helhedsorienteret byfornyelse, byudvalget og bypuljen. Disse statslige puljeordninger er som nævnt meget sammenlignelige med EU's Urban-program. Igen gælder, at aktiviteternes omfang bedst måles ved deres samlede budget, men kun ved kvarterløftprojekter og helhedsorienteret byfornyelse er disse oplysninger tilgængelige. Ved byudvalgs- og bypuljeprojekter har det alene været muligt at indsamle oplysninger om størrelsen af selve det eksterne tilskud. Da kommunerne medfinansierer projekterne, er deres samlede budget altså større end selve tilskuddet.

Tabellen viser, at der i dag er bypolitiske projekter i større skala end Urban-projektet i Århus i de to områder, der ikke blev udvalgt som det danske Urban-område. I Vollsmose i Odense gennemføres et stort kvarterløftprojekt samt et par mindre projekter. I Bispebjerg Syd-området i København er det lykkedes kommunen at etablere to kvarterløftprojekter samt en række mindre projekter. Vurderet efter denne synsvinkel kan det derfor heller ikke udelukkes, at Urban-projektet kunne have været realiseret, såfremt EU ikke havde finansieret projektet.

### *Gennemfører Århus Kommune bypolitiske projekter i andre dele af kommunen?*

Med 290.000 indbyggere er Århus en af landets største kommuner. Det er derfor ikke overraskende, at der er bypolitiske problemer andre steder end i Urban-området Gellerup-Hasle-Herredsvang i byens vestlige del. Spørgsmålet er, hvordan disse øvrige bypolitiske problemer håndteres. Hvis det lykkes kommunen at igangsætte projekter i andre dele af byen, der er sammenlignelige med Urban-projektet, men som er finansieret på anden vis, er det et yderligere indicium på, at Urban-projektet kunne have været realiseret i andet regi.

Siden midten af 1990'erne har Århus Kommune igangsat en række forskellige bypolitiske projekter, hvis indhold er sammenligneligt med Urban-

projektet. For det første er Århus en af de kommuner, der har modtaget flest midler fra Byudvalget til boligsociale projekter (Socialministeriet, 1997).

Tabel 5.6. Byudvalgsprojekter i Århus Kommune

Bykvarter	Indbyggertal	Hovedproblem	Årligt tilskud (mio.kr.)
Bispehaven	2.300	Manglende arbejdsmarkedstilknytning, hærværk, kriminalitet, etniske grupper, sindslidende, stof- og alkoholmisbrugere.	1,4
Elstedhøj	1.000	Manglende arbejdsmarkedstilknytning, enlige, familier med enlige forsørgere, truede unge.	0,5
Frydenlunds-kvarteret	2.600	Mange førtids-, invalide- eller folkepensionister, mange enlige og enlige forsørgere, etniske grupper, stof- og alkoholmisbrugere.	0,5
Gellerup-området	Ca. 6.500	Manglende arbejdsmarkedstilknytning, manglende socialt netværk, hærværk, kriminalitet, misbrugsproblemer, etniske grupper.	1,8
Herredsvang	5.500	Arbejdsløshed, kriminalitet, etniske grupper, truede børn og unge, hærværk, enlige forsørgere.	1,2
Holmstrup Mark	Ca. 1.700	Ensomme og isolerede beboere, sindslidende, truede børn og unge, hærværk, kriminalitet.	0,5
Håndværkerparken/ Kal-kærparken	Ca. 2.000	Arbejdsløshed, isolerede beboere, etniske grupper, sindslidende, stof- og alkoholmisbrugere.	0,5
Møllevangs-kvarteret	Ca. 4.000	Arbejdsløshed, etniske grupper, truede børn og unge, manglende netværk.	0,5
Rundhøj	1.000	Manglende netværk, kriminalitet, etniske grupper, truede børn og unge.	0,5
Trigeparken	1.000	Hærværk, kriminalitet, isolerede beboere, etniske grupper, arbejdsløshed.	0,5
Vejlby Vest	1.300	Truede familier, etniske grupper, manglende netværk, stor andel beboere på overførselsindkomst.	0,5
Vorrevangen og Lindholmparken	900	Arbejdsløshed, isolerede beboere, etniske grupper, stof- og alkoholmisbrugere, manglende socialt netværk.	0,5

Kilde: Byudvalgets projektdatabase på [www.boligliv.dk](http://www.boligliv.dk).

Midlerne er gået til boligsociale aktiviteter og ansættelse af beboerrådgivere i 12 afgrænsede boligområder (Århus Kommune, 1999: 30). Projekterne er oplyst i tabel 5.6. Det fremgår her, at de enkelte projekter søger at afhjælpe

problemer, som også findes i Urban-området. Men det er også klart, at der er tale om projekter i mindre skala end Urban-projektet, som får et årligt EU-tilskud på 6-7 mio. kr., jf. tabel 4.3 i kap. 4.

For det andet har Århus Kommune benyttet sig af ordningen med helhedsorienteret byfornyelse fire steder i byen. Som beskrevet ovenfor har helhedsorienteret byfornyelse en tilgang til boligsociale problemer, der minder meget om EU's Urban-program. I begge tilfælde er formålet at gennemføre en bredspektret indsats i belastede byområder i tæt samarbejde med aktører i lokalområdet. De fire århusianske projekter med helhedsorienteret byfornyelse er opsummeret i tabel 5.7. Som det fremgår sigter også disse projekter på at afhjælpe problemer, der er sammenlignelige med problemerne i Urban-området i Vest-Århus. Som med byudvalgsprojekterne er der tale om projekter i en mindre skala end Urban-projektet, hvis samlede budget er knap 90 mio. kr. Projekter under ordningen med helhedsorienteret byfornyelse kan maksimalt have et omfang på 10 mio.kr., men områdeafgrænsningen kan som sagt justeres i forhold til problemer og midler. Flere kommuner har således ligesom Århus flere projekter under ordningen (Statens Byggeforskningsinstitut, 2002).

Tabel 5.7. Helhedsorienteret byfornyelse i Århus Kommune

Bykvarter	Indbyggertal	Hovedproblem	Projektets budget (mio.kr.)
Søndervangskvarteret	4.500	Lavt aktivitetsniveau blandt beboerne, manglende tilknytning til arbejdsmarkedet, stigende isolation, ensomhed og utilfredshed, ungdomskriminalitet, alkohol- og stofmisbrug og dårligt fungerende familier, høj andel af borgere af udenlandsk herkomst.	10
Trøjborg	5.900	Dominans af studerende, udflytning af ældre borgere, hurtig fraflytning af studerende efter endt uddannelse, fravalg af området hos ældre borgere, erodering af økonomisk grundlag for offentlig og privat service og boligmæssig vedligeholdelse.	10
Trige	2.700	Opdelt byområde, sociale og kulturelle kløfter mellem nye bebyggelser, blokbebyggelsen og det gamle Trige.	10
Frederiksbjerg Øst	8.200	Nedslidte boliger med installationsmangler og dårlige friarealer, erhvervsområde under afvikling, mange enlige ældre og unge uden børn med stor flyttefrekvens.	10

Kilde: Århus Kommune (1997; 2000a; 2000b; 2000c; 2001b); Byfornyelse Danmark (1999).

Alt i alt kan det konkluderes, at Århus Kommune har igangsat bypolitiske projekter andre steder i byen, som i indhold og tilgangsvinkel er sammenlignelige med Urban-projektet i Gellerup-Hasle-Herredsvang. Men det er samtidig klart, at kommunen ikke har etableret noget bypolitisk enkeltprojekt, der har et omfang af samme dimensioner som Urban-projektet. Såfremt Urban-projektet ikke var realiseret, kan det dog ikke udelukkes, at der kunne have været igangsat en række forskellige projekter under statslige bypolitiske ordninger i Urban-området, som tilsammen ville have kunnet få et omfang, der er mere sammenligneligt med Urban-programmet.

## Konklusion

Målsætningen bag subsidiaritetsprincippet er at adskille opgaverne mellem EU og medlemsstaterne. Analysen af det danske Urban-projekt i Århus viser, at der reelt er en uklar opgavefordeling mellem EU og Danmark. Urban-projektet er et bypolitisk projekt, som minder meget om den måde, bypolitiske problemer i forvejen håndteres på i Danmark. Hvis ikke EU havde finansieret en bypolitisk indsats i Gellerup-Hasle-Herredsvang-området i Århus, er det meget sandsynligt, at dette var sket med nationale midler på den ene eller anden måde. I kapitlet er denne påstand sandsynliggjort ved en tresidet analyse. For det første er det undersøgt, hvorledes andre kommuner håndterer bypolitiske projekter af samme størrelsesorden som Urban-projektet i Århus. For det andet er der set nærmere på de byprojekter, der konkurrerede med Gellerup-Hasle-Herredsvang i Århus om at blive det danske Urban-projekt. For det tredje er det undersøgt, om Århus Kommune gennemfører bypolitiske projekter i andre dele af kommunen, som er sammenlignelige med Urban-projektet, men finansieret på anden vis. Uanset hvilken af disse målestokke der anvendes, bliver resultatet, at en bypolitisk indsats i Urban-området sandsynligvis var blevet realiseret i andet regi, hvis ikke EU havde finansieret den.

Analysen viser dermed, at EU's indsats reelt fungerer i konkurrence med nationale ordninger. Om det er ensbetydende med, at subsidiaritetsprincippet og additionalitetskravet formelt er brudt, er svært at afgøre. For som sagt er de formelle bestemmelser herfor formuleret på et meget generelt niveau, jf. kapitel 2. Men der er næppe tvivl om, at målsætningen bag subsidiaritetsprincippet og additionalitetskravet om en klar opgavefordeling mellem EU og medlemsstaterne ikke bliver indfriet.

## Kapitel 6.

# Overtrædes subsidiaritetsprincippet i EU's strukturpolitik?

På de fleste af de områder, hvor Danmark modtager støtte fra EU's strukturpolitik, findes der nationale ordninger med formål, der i betydelig grad overlapper med EU's indsats. Det antyder, at der kan være et problem i forhold til subsidiaritetsprincippet om en klar opgavefordeling mellem EU og medlemsstaterne. I analysen af Urban-programmet i Århus blev denne antydning bekræftet. Urban-programmet minder i praksis meget om danske, nationale bypolitiske ordninger. Det betyder, at opgavefordelingen mellem EU og Danmark mudres til. I hvert fald på det bypolitiske område minder situationen dermed om den "marmorkage-føderalisme" og "politik-sammenblanding", der kendes fra de føderale systemer i USA og Tyskland.

Spørgsmålet er, om Urban-programmet i Danmark udgør en særlig situation, eller om der er tale om et mere generelt fænomen. I dette kapitel vurderes først, i hvilket omfang resultaterne af analysen af Urban-projektet i Århus i kapitel 5 kan generaliseres – dels til andre lande, dels til andre områder af EU's strukturpolitik. Derefter foretages en opsamlende vurdering af, om nedprioriteringen af subsidiaritetsprincippet måske er en pris, der er værd at betale. Spørgsmålet er her, om EU's strukturpolitik har effekter af økonomisk, policy-mæssig eller institutionel art, som berettiger tilsidesættelsen af subsidiaritetsprincippet. Konklusionen er, at det er tvivlsomt.

## Kan erfaringerne fra Urban-projektet generaliseres?

Generaliseringsspørgsmålet indeholder to aspekter. Det første er, om de danske erfaringer med EU's Urban-program er enestående, eller om de også gælder for andre af EU's medlemsstater. Det andet aspekt er, om erfaringerne med Urban-programmet kan genfindes på andre områder af EU's strukturpolitik. Spørgsmålet er altså, om konklusionerne fra kapitel 5 kan udstrækkes over lande og policy-områder. Der kan i sagens natur ikke gives noget endeligt svar på spørgsmålet, som må bero på yderligere empiriske undersøgelser. Men i det følgende foretages en første belysning af generaliseringspotentialet.

Hvad angår andre EU-landes erfaringer med Urban-programmet, er disse belyst i en særberetning fra EU's revisionsret (Revisionsretten, 2001). I beretningen undersøges Urban-programmets første programperiode, dvs.



1994-1999, hvor 118 byområder i EU-landene fik støtte. I beretningen analyseres udmøntningen af Urban-programmet i ni af de femten medlemsstater: Italien, Spanien, Frankrig, Grækenland, Storbritannien, Tyskland, Irland, Nederlandene og Portugal. Beretningen er generelt meget kritisk over for Urban-programmet. Om det overlappingsproblem, der er undersøgt i kapitel 5, konkluderer revisionsretten:

Retten har set mange eksempler på, at medlemsstaterne har iværksat nationale programmer, der støtter aktioner, der ligner aktionerne under Urban-initiativet. Det varierer meget, i hvor høj grad sådanne programmer er samordnet med og integreret i Urban-aktionerne. ... Resultatet er en lang række interventioner, som sigter mod næsten samme mål, og øgede forvaltningsomkostninger (Revisionsretten, 2001: pkt. 33).

Revisionsretten når med andre ord frem til næsten samme konklusion som i kapitel 5. Kommissionen afviser imidlertid Revisionsrettens kritik. Generelt finder Kommissionen (2001c: pkt. 3), at "Urban I er således helt i overensstemmelse med nærheds- og samhørighedsprincipperne." Kommissionen (2001c: pkt. 33) medgiver dog, at der i Storbritannien har "været en vis overlapning mellem Urban og nogle nationale programmer". Uenigheden mellem Kommissionen og Revisionsretten kan kun afklares gennem empiriske studier som dem, der er gennemført i kapitel 5. De peger som sagt på, at det er Revisionsretten, der har fat i den lange ende i diskussionen.

Spørgsmålet om, hvorvidt analysen af Urban-programmet i kapitel 5 kan generaliseres til andre områder inden for EU's strukturpolitik, er svært at belyse. Men evalueringsrapporterne om de danske strukturpolitiske EU-projekter kan give en første indikation. Som nævnt i kapitel 2 forholder evalueringsrapporterne sig sjældent til spørgsmålet om overlap mellem EU-ordningerne og Danmarks nationale ordninger, men det sker dog ind imellem. I en sjældent åbenhjertig vurdering når PLS-consult (2000) følgende konklusion om de 224 projekter, Danmark igangsatte som udmøntning af EU's mål 4-program 1994-99:

Selv om hovedparten af projektlederne ikke finder, at aktiviteterne ville kunne være realiseret uden eksistensen af Mål 4-programmet, vurderer vi alligevel, at additionaliteten ved programmet ikke er tilstrækkelig høj. Denne vurdering baseres bl.a. på følgende to forhold: 1. At en række projekter beskæftiger sig med aktiviteter, der også er genstand for udviklingsarbejde i andre dele af dansk arbejdsmarkeds- og uddannelses- og erhvervs politik. ... 2. Endvidere at den konstaterede generelle innovationsgrad begrænser programmets særligt innovative karakter. Vi vurderer endelig, at en vis andel af projekterne ville have realiseret

lignende projekter, som de der blev opnået støtte til, også uden denne programstøtte (PLS-consult, 2000: 26).

PLS-consults konklusion antyder, at overlappingsproblemet ikke kun gælder for Urban-programmet, men også for andre områder inden for EU strukturpolitik. Men generaliseringsspørgsmålet er som sagt vanskeligt og må i sidste ende bero på yderligere analyser.

## **Effekterne af EU's strukturpolitik**

Som afslutning på skriftet foretages i det følgende en opsummerende diskussion af, hvad effekten af EU's strukturpolitik er for Danmark. Spørgsmålet vurderes ud fra analysen af Urban-programmet i Århus, og konklusionerne vil derfor være af mere spekulativ karakter for andre områder. Til strukturering af diskussionen sondres mellem følgende tre effekter:

- *Økonomiske effekter*: Indebærer EU's strukturpolitik, at der tilføres flere offentlige midler til de strukturpolitiske områder i Danmark?
- *Policy-effekter*: Indebærer EU's strukturpolitik, at der iværksættes nye løsninger på danske strukturpolitiske problemer?
- *Institutionelle effekter*: Indebærer EU's strukturpolitik, at der anvendes nye organisatoriske rammer for løsningen af danske strukturpolitiske problemer?

### *Økonomiske effekter*

Det danske Urban-program indebærer, at dansk bypolitik tilføres et EU-tilskud på i alt 39 mio.kr. Umiddelbart er der altså tale om en klar økonomisk effekt. Men spørgsmålet må vurderes i et dynamisk perspektiv: Hvordan ville de danske statslige og kommunale bevillinger til bypolitiske projekter have udviklet sig i fraværet af EU-tilskuddet?

Det er næsten et umuligt spørgsmål at besvare. Det skyldes primært, at det er meget vanskeligt at opstille et dansk bypolitisk budget, der kan fungere som udgangspunkt for en sådan analyse. For som der er redegjort for i kapitel 5, består dansk bypolitik af en uoverskuelig række af statslige puljeordninger fordelt på flere ministerier. For en række af ordningerne gælder endda, at bypolitiske projekter kun er et blandt flere formål, der ydes støtte til. Til de statslige midler skal så lægges kommunernes egen indsats på området. En opgørelse heraf kompliceres af, at bypolitiske projekter omfatter tiltag, der går på tværs af den normale bevillingsstruktur og kontoinddeling i kommunernes budgetter og regnskaber. Alt i alt kan et skøn over de sam-

lede danske midler til bypolitiske foranstaltninger derfor kun opstilles med en ganske stor grad af usikkerhed. Af disse grunde bliver det meget vanskeligt at forholde sig til spørgsmålet om økonomiske effekter.

### *Policy-effekter*

Det karakteristiske ved Urban-programmets tilgang til bypolitiske problemer kan sammenfattes ved fire forhold. For det første indgår der et krav om partnerskab, dvs. at projekterne skal gennemføres i tæt samarbejde med lokale aktører, dvs. borgere, virksomheder, foreninger, idrætsorganisationer, boligforeninger, offentlige institutioner mv. For det andet anlægger Urban-programmet et helhedsorienteret syn på bypolitiske problemer. Dvs. at indsatsen går på tværs af traditionelle sektorer og fokuserer på sociale problemer i meget bred forstand. For det tredje kræver EU lokal medfinansiering for at sikre lokalt engagement i indsatsen. Endelig sættes på en flerårig indsats.

Denne tilgang til bypolitiske problemer er imidlertid ikke fremmed for dansk tankegang. Som der er redegjort for i kapitel 5, er det også denne tilgang, der anvendes ved kvarterløft og helhedsorienteret byfornyelse. Endvidere er det også denne tilgang, som Byudvalget lagde til grund for sit arbejde i 1990'erne. Der kan derfor ikke siges at være tale om nogen særlig markant policy-effekt af Urban-programmet.

### *Institutionelle effekter*

Den organisatoriske ramme for EU's strukturpolitiske projekter adskiller sig fra danske administrative traditioner på flere led. For det første involverer EU's projekter mange aktører. Som der er redegjort for i kapitel 3 og 4, administreres EU's strukturpolitik i Danmark i et ret kompliceret flerniveau-spil, der omfatter Kommissionen, statslige styrelser, amterne, kommunerne og en række interesseorganisationer og andre eksterne aktører. Udarbejdelsen af det danske Urban-program er således sket i samspil mellem Århus Kommune, Erhvervs- og Boligstyrelsen, Overvågningsudvalget og Kommissionen. Udvælgelsen af støtteberettigede projekter under Urban-programmet foretages af det lokale Urban-sekretariat, der indstiller til det lokale Beslutningsudvalg, der igen indstiller til Erhvervs- og Boligstyrelsen. Hertil kommer, at Urban-projektet løbende følges af et centralt overvågningsudvalg, der består af en række ministerier, Århus Kommune, Det regionale Arbejdsmarkedsråd mv.

For det andet er strukturpolitikken kendetegnet ved en planlægningsambition, der minder om de plansystemer, der fandtes på en række sektor-

områder i Danmark i 1970'erne, men som i dag stort set alene anvendes ved fysisk planlægning. Som der er redegjort for i kapitel 4, skal der for alle nationale strukturpolitiske EU-programmer udarbejdes omfattende programmer ("enhedsprogrammeringsdokumenter"), som skal godkendes af Kommissionen og herefter nedbrydes i regionale delprogrammer, som konkrete projekter herefter så igen skal afpasses efter.

For det tredje er EU's strukturpolitik præget af mere overvågning og kontrol end nationale danske programmer. Som der er redegjort for i kapitel 3, gælder dette ikke mindst på EU-niveau. Kommissionens arbejde bliver overvåget af Ministerrådet via en række rådgivende komitéer og forvaltningskomitéer. Endvidere skal Kommissionen årligt aflægge rapport til de øvrige EU-institutioner om strukturpolitikken. Endelig foretager Kommissionen finansiell inspektion af medlemsstaternes konkrete projekter. Internt i Danmark bliver de enkelte strukturpolitiske programmer løbende kontrolleret af centrale overvågningsudvalg, og der er krav om både forhånds-, midtvejs- og efterevaluering af projekterne.

Alt i alt fremstår den formelle organisatoriske ramme for EU's strukturpolitik som ret fremmed for dansk tankegang. Der er tale om en planlægnings- og kontroltilgang, som sjældent anvendes i national sammenhæng. Det er indtrykket, at den organisatoriske ramme reelt har et vist præg af, hvad den sociologisk inspirerede nyinstitutionelle teori omtaler som "dekoblede strukturer" (Meyer & Rowan, 1991), dvs. at tingene i praksis tilsyneladende kører mere efter dansk tradition end det formelle set-up tilsiger. Men alligevel må det konstateres, at de organisatoriske rammer for EU's strukturpolitik er anderledes end for dansk politik. Der må derfor siges at være institutionelle effekter af strukturpolitikken.

## **Afslutning**

Der er næppe tvivl om, at subsidiaritetsprincippet ambition om en klar arbejdsfordeling mellem EU og medlemsstaterne ikke indfries på det strukturpolitiske område. I praksis nedprioriteres subsidiaritetsprincippet altså. Hvad vindes ved denne nedprioritering?

Diskussionen af effekterne af EU's strukturpolitik indikerer, at der ikke kan siges noget entydigt om, hvorvidt strukturpolitikken har en økonomisk effekt. Hvad angår policy-effekter synes der ikke at være tale om væsentlige effekter. Institutionelle effekter synes der derimod at være ret klare indikationer på. De kan bedst sammenfattes som en bureaukratisering af beslutningsprocessen sammenlignet med danske traditioner. Der kan dermed

alt i alt sættes spørgsmålstejn ved, om den samlede effekt er positiv eller negativ. Nogen klar gevinst er der i hvert fald ikke tale om.

Denne lidt mistrøstige konklusion kan fastslås med nogen sikkerhed for så vidt angår Danmarks udmøntning af den bypolitiske del af EU's strukturpolitik. Om end der er forhold, der peger på at konklusionen har mere generel gyldighed, skal det understreges, at det er et mere åbent spørgsmål, om den også holder i andre EU-lande og på andre områder af EU's strukturpolitik.

## Bilag 1.

### Eksempler på danske projekter under mål 2

Nedenstående oversigt indeholder udvalgte eksempler på konkrete projekter, der har fået støtte under det danske mål 2-program for perioden 2000-2006 (Erhvervsfremmestyrelsen, 2000a). Der er tale om et tilfældigt udvalg af de projekter, der har opnået støtte i Fyns amt. Kilden er Fyns amts hjemmeside for mål 2-området ([www.maal2fyn.dk](http://www.maal2fyn.dk)).

Projekt LOTUS. VUC Faaborg søger om støtte til udvikling af koncept for kompetenceudvikling for virksomheders samlede medarbejdergruppe og ledelse. Projektet foregår i et samarbejde mellem VUC Odense, Tietgen-Skolen, Faaborg og Svendborg Kommune. Fra Svendborg Kommune deltager Teknisk Forvaltning, Forsørgelse og Erhverv og Socialforvaltningen. Fra Faaborg Kommune deltager Servicecenter Teknik og Miljø og Park- og Vejafdelingen – Faaborg Havn. Der er et behov i fremtidens virksomheder for at der i højere grad fokuseres på medarbejdernes personlige kompetenceudvikling. Udviklingsprojektet planlægges og organiseres som et action-learning forløb med fokus på dels synergi mellem ledelses- og medarbejderniveauer og dels fokus på de praktiske anvendelsesmuligheder fra seminardag til seminardag. Samlet investering 8.135.785 kr. Der søges støtte under udvikling af strategisk infrastruktur. Projektet har fået bevilliget 3.616.113 kr.

Svendborg Biblioteks Erhvervsservice. Svendborg Biblioteksvæsen søger om støtte til at forbedre informationssøgningen for erhvervslivet, især små og mellemstore virksomheder. Biblioteket vil i samarbejde med erhvervslivet undersøge og beskrive behovet for forbedret erhvervsservice. På baggrund af dette opbygges et netværk, og en del af personalet efteruddannes til at kunne klare den forbedrede service overfor erhvervslivet. Samlet investering 600.000 kr. Der søges støtte under udvikling af strategisk infrastruktur. Projektet har fået bevilliget 300.000 kr.

Investors in People – Et strategisk kompetenceudviklingsprojekt i Kjar Group. Kjar Group A/S påbegyndte i 2000 arbejdet med IIP (Investors in People) på baggrund af etableringen af Kjar Group of Companies med det formål at opbygge en mere konkurrencedygtig organisation som ville kunne konkurrere globalt. Det er målet med projektet at sætte medarbejderne i

stand til personligt, fagligt og organisationssociologisk at kunne realisere den overordnede strategi for Kjær Group. Samlet investering 3.055.600 kr. Der søges støtte under kompetenceudvikling. Projektet har fået bevilliget 1.205.742 kr.

Kompetenceudvikling via digitalisering af projektstyring på Taasinge Træ. Taasinge Træ A/S, Svendborg søger om støtte til kompetenceudvikling via digitalisering. På grund af komplekse arbejdsopgaver i projekteringen er det nødvendigt, at medarbejderne tilføres kompetencer i forhold til at kunne anvende de nyeste IT-værktøjer. Medarbejderne vil blive opkvalificeret via on-the-job training således at Taasinge Træ efter kompetenceudviklingsforløbet har fået implementeret et digitalt CAD baseret projektstyringssystem. Samlet investering 1.961.122 kr. Der søges støtte under kompetenceudvikling. Projektet har fået bevilliget 602.618 kr.

Rudkøbing Kommune søger om støtte til etablering af kanaliseringens anlæg ved afkørsel til nyt erhvervsområde øst for Omfartsvejen i Rudkøbing. Kommunalbestyrelsen har i forbindelse med budget for 2001 vedtaget at udbygge det nye område, men uden kanaliseringens anlæg ved tilkørsel. Fyns Amts Vejvæsen har efterfølgende anbefalet dette anlæg af hensyn til trafik-sikkerheden. Samlet investering 950.000 kr. Der søges om støtte fra Regionalfonden, infrastruktur. Udbygning af det nye erhvervsområde forventes at give mulighed for etablering af et betydeligt antal nye arbejdspladser. Projektet har fået bevilliget 475.000 kr.

Den Selvejende institution Egebjerg ErhvervsCenter, Egebjerg Kommune, søger om støtte til etablering af udlejningscenter, der kan tilbyde iværksættere og nyetablerede virksomheder kontorlokaler i et inspirerende miljø. Egebjerg ErhvervsCenter skal desuden fungere som et lokalt erhvervsudviklingssekretariat, der også skal servicere kommunens eksisterende erhvervsliv. Samlet investering på 1.151.134 kr. Der søges støtte fra Regionalfonden – rammebetingelser. Formålet er at styrke innovationsviljen i områdets erhvervsliv og at understøtte dannelsen af netværk iværksættere og virksomhedsejere imellem. Der forventes skabt 16 jobs. Projektet har fået bevilliget 575.567 kr.

Bogbinderi Grønnemose, Svendborg, søger om støtte til udvikling af nye højteknologiske produktionsapparater til indbinding af bøger. Samlet investering 805.000 kr. Der søges støtte fra Regionalfonden, produktudvikling – konkretisering. Der forventes udviklet en ny type maskine og software, der

på langt sigt vil styrke områdets beskæftigelsesmæssige situation. På kort sigt forventes der skabt ni jobs. Projektet har fået bevilliget 297.850 kr.

Sydlangeland Kommune søger, på vegne af Museum Langelandsfort, støtte til etablering af flyudstilling og indretning af legeplads på Langelandsfortet. Samlet investering på 750.000 kr. Der søges støtte fra Regionalfonden, Rammebetingelser. Den eksisterende beskæftigelse på museet forventes bevaret ved denne styrkelse af museet – i kraft af stigende besøgstal. Projektet har fået bevilliget 375.000 kr.

Tranekær Sogns Beboerforening søger støtte til TuristCenter Tranekær, der i et netværkssamarbejde vil gennemføre: fornyelse af TICKON-parken; markedsføring af Tranekær by; etablering af stisystem øst om Tranekær; opsættelse af storkereder; opsættelse af webkameraer; etablering af naturlegeplads; opsættelse af skiltning i Tranekær. Samlet investering på 1.716.531 kr. Der søges støtte fra Regionalfonden, Rammebetingelser. Der forventes direkte skabt en ny arbejdsplads, mens Tranekær bys attraktivitet for turister forventes øget markant, hvilket indirekte forventes at føre til yderligere jobvækst. Projektet har fået bevilliget 858.266 kr.

Virksomheden Kami Stål A/S søger om støtte til investering i nyt produktionsudstyr til nyoprettet division i virksomheden. I den nye division, Kami Jern, er det planen, at der skal produceres emner i sort jern, mens virksomhedens hidtidige produktion har været emner i rustfrit stål. Samlet investering på 3.505.000 kr. Der søges støtte fra Regionalfonden, virksomhedsudvikling. Ved etablering af den nye division forventes en jobvækst på 20 fuldtidsansatte. Projektet har fået bevilliget 727.100 kr.

Langelands Golfbane, Sydlangeland, søger om støtte til anlæg af klubhus. Samlet investering 984.000 kr. Der søges om støtte fra Regionalfonden, rammebetingelser. Der forventes en styrkelse af Langelands attraktivitet for golfurister, og direkte jobskabelse af ét nyt job. Projektet har fået bevilliget 492.000 kr.

Obtec A/S, Svendborg, søger om støtte til nye produktionslokaler og nyt udstyr med henblik på produktion af højteknologiske bremseklodser til auto-motorsport. Samlet investering 16.984.800 kr. Der søges om støtte fra Regionalfonden, virksomhedsudvikling. Der forventes skabt 18 nye arbejdspladser. Projektet har fået bevilliget 2.038.176 kr.



Svendborg Brakes A/S, Vejstrup i Gudme Kommune, søger om støtte til produktudvikling af "wet-brakes" til brug i vindmøller og toge, der efterfølgende planlægges produceret på virksomheden. Samlet investering 11.465.400 kr. Der er søgt om støtte fra Regionalfondens, virksomhedsudvikling. Hvis produktudviklingen lykkes, skønnes den efterfølgende produktion at skabe 50 nye arbejdspladser. Projektet har fået bevilliget 4.242.198 kr.

Lars Jensen, Svendborg, søger støtte til investering i lokaler og udstyr med henblik på produktion af plastvinduer og døre. Samlet investering 589.000 kr. hvortil der søges om 129.000 kr. Der søges om støtte fra Regionalfondens, virksomhedsudvikling. Der forventes skabt fire nye arbejdspladser. Projektet har fået bevilliget 129.000 kr.

Obtec A/S, Svendborg, søger om støtte til produktudvikling til en ny bremseklovs-teknologi, der efterfølgende planlægges produceret på virksomheden. Samlet investering 3.082.000 kr. Der søges om støtte fra Regionalfondens, virksomhedsudvikling. Hvis produktudviklingen lykkes, skønnes den efterfølgende produktion at skabe 50 nye arbejdspladser. Projektet har fået bevilliget 1.140.340 kr.

Ærø Erhvervsråd søger om støtte til drift af Mål 2-informationscenter for øens borgere og potentielle tilflyttere. Der søges om drift af centret fra 1.1.2001 til 31.12.2004. Samlet udgift 1.381.864 kr. Der søges om støtte fra Regionalfondens, rammebetingelser. Der forventes en optimering af Mål 2-programmet. Projektet har fået bevilliget 639.772 kr.

Ærøskøbing Camping søger om støtte til at udskifte pladsens badefaciliteter. Samlet investering på 1.100.000 kr. Der er søgt om støtte under Regionalfondens, virksomhedsudvikling. Projektet har fået bevilliget 242.000 kr.

## Bilag 2.

### Eksempler på danske projekter under mål 3

Nedenstående oversigt indeholder udvalgte eksempler på konkrete projekter, der har fået støtte under det danske mål 3-program for perioden 2000-2006 (Arbejdsmarkedsstyrelsen, 2000). Der er tale om et tilfældigt udvalg af de projekter, der har opnået støtte i Århus amt. Kilden er Århus amts hjemmeside for mål 3-området ([www.aaa.dk/eustrukturfonde/maal3/](http://www.aaa.dk/eustrukturfonde/maal3/)).

Pædagog- og Omsorgsline (Virring Produktionsskole). Målgruppe: Ni unge mødre og indvandrerkvinder, som på grund af sociale problemer og manglende kvalifikationer ikke har fået fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Indhold: Motivation, vejledning og uddannelse. Undervisning i relevante fag. Samarbejde med bl.a. psykolog/familieterapeut. Relevante praktikforløb i ældre- og børneinstitutioner. Samarbejde med foreningslivet. Formål: At give deltagerne de grundlæggende forudsætninger for at kunne gennemføre en uddannelse som social- og sundhedshjælper eller pædagogmedhjælper, så de kan opnå fast tilknytning til arbejdsmarkedet. Forventet resultat: At over halvdelen af deltagerne er kommet i gang med en uddannelse, og at resten er motiveret til yderligere forløb.

Film/tv-produktionsledelse (Medieskolen Århus). Målgruppe: 10-12 forsikrede ledige med længerevarende uddannelser eller andre med erfaring fra film/tv-miljøet, kompetencer til produktionsledelse og projektstyring i film- og tv-branchen. Indhold: Uddannelsen omfatter bl.a.: Personlig udvikling og afklaring, Branchekendskab, Fundraising, Pitching og Packaging, Produktionsstyringsværktøjer, teambuilding, markedsføring, IT, kommunikation og informationssøgning. Praktik, efterfulgt af Supplerende individuel uddannelse. Formål: At skaffe kompetente ledige ansættelse i film- og tv-branchen samt at uddanne arbejdskraft til de voksende aktiviteter i Århus-regionen. Forventet resultat: At deltagerne kvalificeres til selvstændigt at kunne varetage væsentlige opgaver i forbindelse med film/tv-projekter og produktion.

”Spark døren ind” (Århus Amts Projektcenter). Målgruppe: 30 kommunale jobkonsulenter samt andre kommunale sagsbehandlere og aktører, der arbejder med Det rummelige arbejdsmarked. Indhold: Træning i salg, markedsføring, kommunikation, ressourceafdækning, netværksdannelse, infor-

mationsformidling, opfølgingsstrategier, partnerskab m.m. Målet er at gøre deltagerne i stand til at afdække et skjult arbejdskraftbehov hos lokale virksomheder, at matche den lediges ressourcer til dette behov, at danne et strategisk netværk mellem formidlere af arbejdskraft i Århus Amt samt at etablere partnerskabsaftaler til gavn for marginaliseringsstruede ledige. Formål: At udvikle og afprøve metoder, der kan styrke jobformidlingskompetencen hos de kommunale arbejdsmarkedsaktører i Århus Amt. Forventet resultat: At deltagerne efter forløbet på en mere effektiv måde kan bidrage til at styrke arbejdsmarkedets gennemførelseskapacitet i Århus Amt.

”Come-Back” (Århus Kommunes Beskæftigelsesforvaltning). Målgruppe: Langtidsledige flygtninge/indvandrere – 30 somaliere og 30 af forskellig etnisk herkomst. Indhold: tre faser: En klargøringsfase, hvor der arbejdes med ressourcefokusering og jobprofilering (seks uger), en virksomhedsplaceringsfase (jobplacering senest to mdr. efter første kontakt) med makkerskabsordninger og kulturkurser for kolleger, og en fastholdelsesfase (op til to år). Undervisning i arbejdspladsdansk samt faglig og personlig opkvalificering. Formål: At afprøve en ny metode omkring vejledning i fællesskab, motivation og arbejdsfastholdelse for en gruppe flygtninge/indvandrere. Forventet resultat: At deltagerne via projektet opnår og fastholder en tilknytning til arbejdsmarkedet eller starter på uddannelse.

”Integrationsværkstedet” (Østjysk Daghøjskole). Målgruppe: 84 ledige flygtninge/indvandrere og danskere (ledige/førtidspensionister/sygedagpengemodtagere). Indhold: Undervisning på daghøjskolerne i Hadsten og Odder. Målet er at skabe et forum, hvor danskerne kommer frivilligt og forventes at have en positiv attitude over for flygtninge/indvandrere. Der lægges stor vægt på at etablere sociale relationer mellem flygtninge/indvandrere og danskere og på dialog mellem daghøjskolerne og de lokale arbejdspladser. Formål: Det primære mål er at skaffe arbejde til flygtninge/indvandrere og danskere. Det sekundære mål er gennem sproglig og social integration at give flygtninge/indvandrere lyst til at blive boende i modtagerkommunerne. Forventet resultat: 50 pct. af de deltagende flygtninge/indvandrere skal være i ordinær beskæftigelse ved projektets afslutning, og 20 pct. af de deltagende førtidspensionister genindsluses på arbejdsmarkedet.

”Byggepiloterne” (BST Århus). Målgruppe: 12 (mandlige) marginaliseringsstruede bygningsarbejdere, der er på dagpenge, sygedagpenge eller kontanthjælp, og som har min. fem års erfaring inden for byggebranchen. Indhold: Gennem en kortvarig opkvalificering udvikles deltagernes kompe-

tencer til at rådgive og vejlede byggeriets aktører i god brug af tekniske hjælpemidler og arbejdsmetoder. Uddannelsen vil bygge videre på de ressourcer, deltagerne har, i form af viden og erfaring med byggebranchen og er hovedsagelig praktisk orienteret. Der vil endvidere blive lagt vægt på vejledning og personlig afklaring i forhold til deltageres fremtid på arbejdsmarkedet. Inspiration fra en svensk model. Formål: At skabe nye jobåbninger i byggebranchen og beslægtede områder. Forventet resultat: Målet er, at 75 pct. af deltagerne kommer i beskæftigelse på ordinære eller særlige vilkår. De sidste 25 pct. er afklaret i forhold til den fremtidige tilknytning til arbejdsmarkedet.

Kompetenceudvikling af aktører på arbejdsmarkedet i Århus amt (Århus Amts Projektcenter). Målgruppe: 60 sagsbehandlere, beskæftigelseskonsulenter, jobkonsulenter, projektledere, projektmedarbejdere, holdledere, undervisere, vejledere, virksomhedsrepræsentanter mv. Indhold: Sigtet er at gennemføre en fleksibel og helhedsorienteret indsats, der omfatter uddannelses-, arbejdsmarkeds- samt erhvervsområdet. Projektet er opdelt i en række moduler. Der vil være overordnede almene temaer med fælles reference til de forskellige aktører, samt specifikke, faglige temaer, der er knyttet til afgrænsede arbejdsområder. Formål: At skabe nye modeller der via udviklingen af aktørernes kompetencer kan føre til en forbedret sammenhæng i aktiverings- og formidlingsindsatsen. Forventet resultat: At de relevante aktører rustes til at kunne sikre at overgange og barrierer lettes eller nedbrydes for de ledige.

”Værdi i Ledelse” (Grenaa Handelsskoles Kursuscenter). Målgruppe: 31 ledere og mellemledere i det offentlige og ledere/ejere af små virksomheder på Djursland. Indhold: Ledelsesudviklingsprojekt, der blander offentlige og private ledere. Etablering af et Lederværksted som et både fysisk og virtuelt forum. Projektet har særlig fokus på værdibaseret ledelse og indeholder temaer som: Situationsbestemt ledelse, lederen som teambuilder og coach, organisationsetik og balances scorecard. Formål: At ruste lederne til at kunne varetage omstillingsprocesser med henblik på indførelse af nye organisationsformer, indarbejdelse af ny teknologi og varetagelse af ledelsesopgaver, der tager afsæt i værdibaserede ledelsesformer. Forventet resultat: At deltagerne får en klarere indsigt i, hvad moderne ledelse kræver på det personlige plan, og tilføres både et fagligt og et personligt udbytte.

MU-IP (Inter Profiles A/S). Målgruppe: 46 deltagere. Målgruppen er i første fase af projektet alle produktionsmedarbejdere. Flertallet er ufaglærte.

Indhold: Første fase omhandler udvikling af IP's strategi for medarbejdere, medarbejderpolitik, uddannelsespolitik, uddannelsesplanlægning, fastholdelsesstrategi med muligheder for ændrede vilkår for ansættelse i IP og materiale til medarbejderudviklingssamtaler. Formål: At opkvalificere, fastholde og tiltrække medarbejdere gennem individuel kompetenceafklaring, medarbejderudviklingssamtaler og systematisk uddannelsesplanlægning. Forventet resultat: Bedre udnyttelse af IP's lavsæson, så lavsæsonen kan anvendes til relevant uddannelse og fastholdelse af medarbejdere frem for afskedigelse.

Udvikling af kompetencer i eksisterende og nye turisme relaterede virksomheder (Handelsskolen i Randers). Målgruppe: Alle turistrelaterede virksomheder beliggende i Rougsø og Nørhald Kommuner. Indhold: Udarbejdelse af metode til at analysere og måle turismens økonomiske betydning, udarbejdelse af analyse af samarbejds muligheder, kvalifikations- og kompetenceafklaring af alle deltagende medarbejdere. Fremtids workshops, individuelle udviklingsplaner, udvikling af læringsnetværk m.m. Formål: At styrke og udvikle de turismerelaterede virksomheder i Rougsø og Nørhald Kommuner med henblik på at styrke muligheden for at fastholde tilknytningen til beskæftigelse og vækst i området. Forventet resultat: At 75 pct. af de turismerelaterede virksomheder i Rougsø og Nørhald Kommuner er med i projektet.

”Center for Entrepreneurship” (Center for VirksomhedsUdvikling). Målgruppe: Alle studerende, nye dimittender, forskere og lærere på de højere læreanstalter i Århus-området, der interesserer sig for iværksætteri/entrepreneurship eller konkret ønsker at starte egen virksomhed. Indhold: Opbygning af et samarbejde mellem Aarhus Universitet, Handelshøjskolen i Århus, Arkitektskolen i Århus, Ingeniørhøjskolen i Århus samt CVU. Centret skal være et videns-, udviklings- og servicecenter, som skal støtte og hjælpe med at udvikle målgruppens innovations- og iværksætterkompetencer. Formål: At skærpe og understøtte en inspirerende iværksætterkultur og selvstændighedskultur på de højere læreanstalter. Forventet resultat: At centret vil stimulere interessen for iværksætteri og derved i sidste ende medvirke til at flere højtuddannede starter vidensbaserede nye virksomheder.

## Bilag 3.

# Den nationale administration af EU's strukturfonde

I dette bilag gives en udførlig redegørelse for administrationen af EU's strukturfonde i Danmark. For hver strukturfond redegøres for følgende forhold:

- Den administrative struktur for alle de strukturpolitiske mål og fællesskabsinitiativer, som den pågældende strukturfond medfinansierer
- Instanser involveret i administrationen
- Opgavefordelingen imellem instanserne
- Administrationens lovgrundlag
- Administrationens historie

Redegørelsen fokuserer på EU's strukturpolitik i snæver forstand, dvs. administrationen af de foranstaltninger, der samordnes via de fælles, tværgående strukturpolitiske målsætninger, der er fastsat i EU's strukturfondsforordning, jf. kapitel 2. I mindre omfang vil redegørelsen dog også belyse administrationen af strukturpolitikken i bred forstand. Det vil sige, at administrationen af den strukturfondsstøtte, Danmark modtager uden om strukturfondsforordningen, også belyses. Det drejer sig primært om støtteordninger på landbrugs- og fiskeriområdet.

## Socialfonden

Beskæftigelsesministeren er den øverste ansvarlige for administrationen af Socialfondens aktiviteter i Danmark. Administrationen er dog præget af en høj grad af decentralisering, der omfatter alle administrative niveauer i Danmark.

Den administrative struktur blev etableret i forbindelse med EU's 1988-reform af strukturpolitikken. Strukturen var i første omgang ikke lovfæstet. Det forhold blev hurtigt kritiseret af Rigsrevisionen, som mente, at der burde etableres et lovgrundlag indeholdende regler for administration, kontrol, straf samt regnskab og revision (Rigsrevisionen, 1992; 1993). I 1996 blev det efterlyste lovgrundlag etableret (Lov 335/1996). Loven blev revideret som følge af EU's 1999-reform af strukturpolitikken. Det nugældende lovgrundlag for administrationen af Socialfonden er herefter Lov om admini-

strationen af tilskud fra Den Europæiske Socialfond (lov 254/2000) med tilhørende bekendtgørelser (især BKG 132/2001).

I Danmark finansierer Socialfonden mål 2-aktiviteter (sammen med Regionalfonden), mål 3-aktiviteter og fællesskabsinitiativet Equal. Den administrative struktur på disse tre områder er opbygget efter ensartede principper, men dog med nogen variation.

For alle tre områder gælder, at beskæftigelsesministeren er den øverste ansvarlige danske myndighed. Beskæftigelsesministerens beføjelser er dog delegeret til direktøren for Arbejdsmarkedsstyrelsen, der dermed er den danske forvaltningsmyndighed på Socialfondens område. Styrelsen er ansvarlig for udarbejdelsen af nationale planer og programmer for Socialfondens aktiviteter i Danmark. Endvidere er styrelsen ansvarlig for kontakten til Kommissionen. Endelig er styrelsen ansvarlig for at nedsætte overvågningsudvalg for hvert af Socialfondens programmer i Danmark og for at evaluere de danske socialfondsprogrammer.

På mål 3-området, som er det største danske socialfondsområde, er administrationen delt mellem Arbejdsmarkedsstyrelsen og Regionale Socialfondsudvalg i amterne. I forbindelse med opstarten af programperioden 2000-2006 overvejede Arbejdsministeriet at overføre den regionale administration fra amterne til Arbejdsformidlingen, men efter modstand fra bl.a. Amtsrådsforeningen indgik ministeren en aftale med amterne om at fastholde den regionale administration i amtsligt regi. Omkring en fjerdedel af de samlede danske socialfondsmidler til mål 3-aktiviteter administreres herefter centralt af Arbejdsmarkedsstyrelsen, mens de resterende tre fjerdedele administreres decentralt af amterne. De centrale midler anvendes til at støtte landsdækkende projekter eller projekter, der omfatter flere amters områder. De decentrale midler anvendes til at støtte regionale projekter.

På det decentrale niveau administreres mål 3-programmet altså i amtsligt regi. Midlerne fordeles blandt de enkelte amter efter objektive kriterier såsom arbejdsløshed, langtidsløshed og antal indvandrere. I hvert amt er der oprettet et Regionalt Socialfondsudvalg, der sekretariatsbetjenes af amtskommunen. Udvalgene har til opgave at udarbejde en regional plan for udmøntning af mål 3 i programperioden (se fx Århus Amt, 2002). Herefter er det udvalgenes opgave at udvælge og godkende projekter, der kan modtage støtte fra den regionale del af Socialfondens mål 3-midler. Udvalgene sammensættes af repræsentanter for amtskommunen, kommunerne i amtet, lønmodtager- og arbejdsgiverorganisationer samt AF-regionen. Mellem amterne foregår der en ret tæt dialog om administrationen af mål 3-området. De amtslige socialfondskoordinatorer mødes således tre-fire gan-

ge årligt til todages møder for at diskutere administrative, bevillingsmæssige og juridiske spørgsmål. Til møderne inviteres Amtsrådsforeningen og Arbejdsmarkedsstyrelsen.

Hele mål 3-området – både de centrale og decentrale aktiviteter – følges løbende af overvågningsudvalget for det danske mål 3-program. Udvalget har repræsentation fra Kommissionen, Social-, Undervisnings- og Erhvervsministeriet, Ligestillingsministeren, DA, LO, FTF, SALA, Ledernes Hovedorganisation, AC, Amtsrådsforeningen, KL samt Københavns og Frederiksberg Kommuner. Udvalget sekretariatsbetjenes af Arbejdsmarkedsstyrelsen og mødes normalt to gange om året.

På mål 2-området, som hovedsagelig finansieres af Regionalfonden, har Erhvervsministeren et overordnet koordinerende ansvar, men Beskæftigelsesministeren er ansvarlig for Socialfondsdelen af mål 2. Igen er Beskæftigelsesministerens kompetence delegeret til Arbejdsmarkedsstyrelsen. Socialfondsmidlerne er også på mål 2-området delt mellem en central del (15 pct.) og en decentral del (85 pct.). Projekter, der støttes af den centrale del, skal godkendes af Arbejdsmarkedsstyrelsen efter indstilling fra de Regionale Mål 2-udvalg (jf. nedenfor under Regionalfonden). For de decentrale midler udvælger og godkender de Regionale Mål 2-udvalg de enkelte projekter, der skal have støtte. Aktiviteterne under hele mål 2-området følges løbende af et overvågningsudvalg, som Erhvervsministeren er ansvarlig for at nedsætte. Arbejdsmarkedsstyrelsen er repræsenteret i overvågningsudvalget.

Hvad endelig angår fællesskabsinitiativet Equal varetages administrationen centralt af Arbejdsmarkedsstyrelsen. Der er nedsat et særskilt overvågningsudvalg for Equal med repræsentation fra de parter, som sidder i overvågningsudvalget for mål 3-programmet, samt Indenrigsministeriet.

Alt i alt omfatter administrationen af Socialfonden en bred kreds af såvel offentlige som private aktører. De forskellige aktører involveres i varierende grad i de forskellige faser i den politiske beslutningsproces på området. Udarbejdelsen af oplægget til programmet for Socialfondens aktiviteter i Danmark i de enkelte programperioder sker centralt. Arbejdsmarkedsstyrelsen er ansvarlig, men samarbejder med de parter, der er repræsenteret i Overvågningsudvalgene. Forhandlingerne med Kommissionen om programoplægget er Arbejdsmarkedsstyrelsens ansvar. Når programmet er godkendt af Kommissionen, overlades administrationen i vidt omfang til de Regionale Socialfondsudvalg, der udvælger og godkender konkrete projekter efter ansøgning. Overvågning af de enkelte projekter sker dels i de centrale overvågningsudvalg, dels i sekretariatene for de Regionale Social-



fondsudvalg, der løbende skal indsende statusrapporter til Arbejdsmarkedsstyrelsen. Kommissionen, Arbejdsmarkedsstyrelsen og Rigsrevisionen kan alle foretage løbende stikprøvekontrol af sekretariaternes arbejde.

## **Regionalfonden**

Økonomi- og Erhvervsministeren er den øverste ansvarlige for administrationen af Regionalfondens aktiviteter i Danmark. Som på Socialfondens område indebærer den administrative struktur dog en decentralisering, der omfatter alle administrative niveauer i Danmark.

Som for Socialfondens vedkommende blev Regionalfondens aktiviteter i Danmark i første omgang forvaltet efter en ulovfæstet administrativ praksis. Efter kritik fra Rigsrevisionen (1992; 1993; jf. også diskussionen i Erhvervsministeriet, 1995: 115-163) blev der i 1996 etableret et lovgrundlag for Regionalfondens administration i Danmark (lov 1202/1996). Loven blev revideret som følge af EU's 1999-reform af strukturpolitikken. Det nugældende lovgrundlag er herefter Lov om administration af tilskud fra Den Europæiske Regionalfond og tilhørende statslig medfinansiering (LBK 819/2000) med tilhørende bekendtgørelser (især BKG 1059/2000; BKG 1166/2000; BKG 51/2002).

I Danmark finansierer Regionalfonden mål 2-aktiviteter (sammen med Socialfonden) og de to fællesskabsinitiativer Urban og Interreg. Administrationen af mål 2-området og fællesskabsinitiativet Urban har mange fællestræk, hvorimod den administrative struktur for fællesskabsinitiativet Interreg er tilrettelagt efter initiativets tværnationale karakter.

For alle tre områder gælder, at Økonomi- og Erhvervsministeren er den øverste ansvarlige danske myndighed. På centralt niveau er ministerens beføjelser dog delegeret til Erhvervs- og Boligstyrelsen, som dermed er den danske forvaltningsmyndighed på området (se dog nedenfor om fællesskabsinitiativet Interreg). Styrelsen er ansvarlig for udarbejdelse af nationale planer og programmer for Regionalfondens aktiviteter i Danmark. Endvidere er styrelsen ansvarlig for kontakten til Kommissionen. Endelig er styrelsen ansvarlig for at nedsætte overvågningsudvalg for hvert af Regionalfondens programmer i Danmark og for at evaluere de danske regionalfondsprogrammer.

På mål 2-området, som er langt det største danske regionalfondsområde, er administrationen delt mellem Erhvervs- og Boligstyrelsen og Regionale Udvalg i amterne. I modsætning til Socialfonden omfatter Regionalfonden ikke hele Danmark, men kun de regioner, som Kommissionen udpeger som mål 2-områder. I programperioden 2000-2006 drejer det sig om udvalgte

kommuner i følgende amter: Bornholm, Storstrøm, Fyn, Viborg, Ringkøbing, Århus og Nordjylland. Desuden er de 27 småøer i Sammenslutningen af Danske Småøer omfattet af mål 2-programmet. I de amter, der indgår i mål 2-området, er der oprettet Regionale Udvalg til at forestå den lokale administration. Udvalgene skal sammensættes, så de afspejler relevante regionale og lokale interesser. Udvalgene, som sekretariatsbetjenes af amtskommunen, har til opgave at udarbejde en regional plan for udmøntning af mål 2 i programperioden (se fx Nordjyllands amt, 2000). Herefter har udvalgene til opgave at udvælge projekter, der kan støttes under mål 2. Hvis projekterne skal støttes af Regionalfonden, skal udvalgene indstille projekterne til Erhvervs- og Boligstyrelsens godkendelse. Hvis projekterne derimod skal støttes af Socialfondens del af mål 2-programmet, kan udvalgene selv godkende projekterne. Under Socialfonden findes altså en større grad af decentralisering.

Hele mål 2-området følges løbende af overvågningsudvalget for det danske mål 2-program. Overvågningsudvalget har repræsentation fra Kommissionen, andre involverede ministerier, arbejdsmarkedets parter, (amts)kommunale parter samt eventuelt særligt interesserede organisationer. Udvalget sekretariatsbetjenes af Erhvervs- og Boligstyrelsen og mødes en-to gange om året.

Hvad angår fællesskabsinitiativet Urban er administrationen delt mellem det centrale og det lokale niveau i Århus. Lokalt er der nedsat et Beslutningsudvalg, der har til opgave at udvælge projekter, der kan støttes af Urban-midlerne. Beslutningsudvalget skal herefter indstille egnede projekter til Erhvervs- og Boligstyrelsens godkendelse. Beslutningsudvalget er sammensat af lokale aktører: Århus Kommune, DA og LO i Århus, lokale boligforeninger, lokale handels- og industriforeninger mv. Beslutningsudvalget sekretariatsbetjenes af Århus Kommune. Urban-projektet følges løbende af et centralt overvågningsudvalg, der består af en række ministerier, Århus Kommune, Det regionale Arbejdsmarkedsråd mv. (Århus Kommune, 2001a: kap. 8).

Den administrative struktur for fællesskabsinitiativet Interreg er anderledes. Interreg udmøntes i programmer, der omfatter et eller flere fremmede lande, og skal derfor administreres i fællesskab med disse lande. For Interreg-programmer kan erhvervsministeren delegere sin kompetence til amter og kommuner, der herefter fungerer som administrationsmyndigheder på området. Bemyndigelsen til at godkende de enkelte Interreg-projekter kan ministeren delegere til regionale udvalg, der omfatter de udenlandske samarbejdspartnere. Også Interreg-programmerne følges af centrale overvåg-

ningsudvalg. Interreg er dermed præget af en højere grad af decentralisering end mål 2-området og Urban.

Som på Socialfondens område involveres de forskellige organer og aktører i den administrative struktur i forskelligt omfang i de forskellige faser af den politiske beslutningsproces. Udarbejdelsen af oplægget til programmet for Regionalfondens aktiviteter i Danmark i de enkelte programperioder sker centralt. Erhvervs- og Boligstyrelsen er ansvarlig, men samarbejder med de parter, der er repræsenteret i Overvågningsudvalgene. Forhandlingerne med Kommissionen om programoplægget er Erhvervs- og Boligstyrelsens ansvar. Når programmet er godkendt af Kommissionen, deles administrationen mellem de Regionale Udvalg og Erhvervs- og Boligstyrelsen. Udvalgene udvælger og indstiller konkrete projekter efter ansøgning. Styrelsen godkender projekterne. Overvågning af de enkelte projekter sker i sekretariaterne for de Regionale Udvalg, der løbende skal indsende statusrapporter til Erhvervs- og Boligstyrelsen. Kommissionen, Erhvervs- og Boligstyrelsen og Rigsrevisionen kan alle foretage løbende stikprøvekontrol af sekretariaternes arbejde.

## Landbrugsfonden

EU's landbrugsfond består af to sektioner. Traditionelt har *garantisektionen* støttet markedsordningerne under EU's fælles landbrugspolitik, mens *udviklingssektionen* har støttet strukturel tilpasning af landbrugserhvervet i medlemslandene.

Over tid er snitfladen mellem de to sektioner ændret. Med EU's 1999-reform af strukturpolitikken og den fælles landbrugspolitik blev en række tilskudsordninger overført fra udviklings- til garantisektionen. Tidligere modtog Danmark støtte fra udviklingssektionen til en række støtteordninger for landbruget, som nu er overført til garantisektionen.<sup>1</sup> I dag finansierer garantisektionen derfor næsten alle de danske landdistriktsstøtteordninger.

I henhold til den brede definition af EU's strukturpolitik (jf. kapitel 2) kan alle disse støtteordninger siges at være strukturpolitiske foranstaltninger. Landdistriktsstøtteordningerne er i Danmark udmøntet i et program for perioden 2000-2006, som er udarbejdet af Fødevarerministeriet og godkendt af Kommissionen i november 2000. Programmet omfatter følgende typer af støtteordninger (Strukturdirektoratet, 2000a: kap. 6):

- Støtte til investeringer i landbrugsbedrifter
- Støtte til etablering af yngre jordbrugere
- Støtte til uddannelse

- Støtte til ugunstigt stillede områder
- Støtte til miljøvenligt jordbrug
- Støtte til forbedring af forarbejdningen og afsætningen af landbrugsprodukter
- Støtte til skovbrug
- Støtte til tilpasning og udvikling af landdistrikterne

Programmet administreres af Fødevarerministeriets Direktorat for FødevarerErhverv på grundlag af landdistriktsstøtteleven (Lov 338/2000). Dog administreres støtteordningerne for skovbruget af Skov- og Naturstyrelsen på grundlag af skovloven. Endvidere er amterne involveret i administrationen. For en del af støtteordningerne har de til opgave at udarbejde regionale handleplaner og udvælge og indstille projekter til afgørelse i Direktoratet for FødevarerErhverv.

Der er afsat betydelige midler til programmet. Til hele programperioden 2000-2006 er der afsat ca. 7 mia. kr., eller ca. 1 mia. kr. pr. år i programperioden. En tredjedel af midlerne finansieres af garantisektionen af EU's landbrugsfond. Resten er nationale danske midler.

Da de støtteordninger, der finansieres via landbrugsfondens garantisektion ikke reguleres af den generelle strukturfondsforordning (Rådet, 1999a), men af en særlig forordning (Rådet, 1999b), tilhører de efter den snævre afgrænsning ikke EU's strukturpolitik, jf. kapitel 2. Landbrugsfondens udviklingssektion finansierer i dag alene støtteordninger til Mål 1-områder og fællesskabsinitiativet Leader. Da Danmark ikke er et Mål 1-område, modtager Danmark i dag derfor kun støtte fra Landbrugsfondens udviklingssektion til Leader. Leader kan dermed siges at være det eneste egentlige strukturfondsprojekt, der i Danmark finansieres af landbrugsfondens. I det følgende gives derfor en kort introduktion til den administrative struktur for Leader.

Fødevarerministeren er den øverste ansvarlige for administrationen af Landbrugsfondens udviklingssektion i Danmark. I modsætning til Social- og Regionalfondens har den administrative struktur længe været lovfæstet – en inkonsistens, som Rigsrevisionen (1992: 10) ikke undlod at gøre opmærksom på, da de i starten af 1990'erne analyserede strukturfondsområdet. Lovgrundlaget er landdistriktsstøtteleven (Lov 338/2000) med tilhørende bekendtgørelser (især BKG 951/2001).

Den administrative struktur er mere centraliseret end på Social- og Regionalfondens områder. Fødevarerministerens beføjelser er delegeret til Direktoratet for FødevarerErhverv, som dermed er den danske forvaltnings-

myndighed på området. Direktoratet er ansvarligt for at udarbejde et nationalt program for Leader-projekter i Danmark. Endvidere er direktoratet ansvarligt for kontakten til Kommissionen. Endelig er direktoratet ansvarligt for at nedsætte et overvågningsudvalg for Leader-projekterne i Danmark og for at evaluere Leader-projekterne. Overvågningsudvalget har repræsentation fra Beskæftigelses-, Indenrigs-, Miljø- og Økonomi- og Erhvervsministeriet, Amtsrådsforeningen, KL, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Landbrugsrådet, Landdistrikternes Fællesråd, Leader-netværkscentret, Økologisk Landscenter, Kommissionen og de lokale aktionsgrupper (jf. nedenfor). Overvågningsudvalget har til opgave løbende at følge Leader-projekterne i Danmark. Udvalget sekretariatsbetjenes af Direktoratet for FødeErhverv.

På decentralt niveau udpeger Direktoratet for FødeErhverv med bistand fra de lokale amter og kommuner op til tolv lokale aktionsgrupper sammensat af repræsentanter for interesseorganisationer, arbejdsmarkedets parter og offentlige myndigheder i området (se BKG 951/2001: bilag 1 for en liste over aktionsgrupperne). Grupperne har til opgave at udarbejde en lokal landdistriktsudviklingsplan og herefter udvælge og indstille konkrete projekter til direktoratets afgørelse.

## **Fiskerifonden**

Inden for EU's strukturpolitik i snæver forstand bidrager Fiskerifonden alene til projekter i Mål 1-områder. Da Danmark ikke er udpeget som Mål 1-område, modtager Danmark derfor ikke støtte fra Fiskerifonden inden for rammerne af EU's snævre strukturpolitik. Fiskerifonden støtter dog også strukturtilpasninger inden for fiskerierhvervet uden om den generelle strukturforordning (Rådet, 1999a), dvs. via en særlig forordning (Rådet, 1999c). I henhold til den brede definition af EU's strukturpolitik (jf. kapitel 2) kan denne støtte siges at være en strukturpolitisk foranstaltning.

Efter den brede definition modtager Danmark betydelige EU-midler til strukturstøtte for fiskeriet. I programperioden 2000-2006 vil Danmark modtage EU-tilskud på i alt 1,5 mia. kr. (Kommissionen, 1999e), hvilket er mere end Danmark vil modtage til hele mål 2-området. Som for EU-støtteordningerne på arbejdsmarkeds- og landbrugsområdet og det regionalpolitiske område har regeringen udarbejdet et program for midlernes anvendelse i programperioden (Strukturdirektoratet, 2000b; se også bemærkningerne til det lovforslag, regeringen fremsatte i 2000 om fiskeristøtten som opfølgning på EU's 1999-reform af strukturpolitikken (lovforslag L

202/2000). Det danske program indebærer, at støttemidlerne fordeles på følgende formål:

- Tilpasning af fiskeriindsatsen: Reduktion af fiskerikapaciteten gennem ophugning af fiskerifartøjer og omstilling til andre erhverv.
- Fornyelse og modernisering af fiskeriflåden: Støtte til nybygning og modernisering af fiskerifartøjer.
- Beskyttelse og udvikling af akvatiske ressourcer: Støtte til investeringer i akvakultur, havne, forarbejdning og afsætning af fiskeprodukter.
- Andre foranstaltninger: Støtte til kystfiskeri, afsætningsfremme, omsætning, mv.
- Teknisk bistand: Implementering, overvågning og kontrol af støtteordninger.

Fiskerifondens støtteordninger administreres centralt af Fødevareministeriets Direktorat for FødevareErhverv. Da de ikke udgør en del af EU's strukturpolitik i snæver forstand, behandles de ikke nærmere i nærværende sammenhæng.

## **Note**

1. For en gennemgang af de danske støtteordninger, der tidligere blev finansieret via Landbrugsfondens udviklingssektion, henvises til bemærkningerne til forslaget til landdistriktsstøtteleven fra 1999 (Lovforslag L 54/1999).

# Litteratur

- Allen, David (2000). "Cohesion and the Structural Funds", pp. 243-267 i Helen Wallace & William Wallace (eds.). *Policy-Making in the European Union*. Oxford: Oxford University Press.
- Anderson, Jeffery J. (1996). "Germany and the Structural Funds: Unification Leads to Bifurcation", pp. 163-195 i Liesbet Hooghe (ed.). *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-Level Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Arbejdsmarkedsstyrelsen (2000). Enhedsprogrammeringsdokument 2000-2006. Den Europæiske Socialfond Mål 3. Danmark. København.
- Arbejdsmarkedsstyrelsen (2001). Fællesskabsinitiativprogrammet til bekæmpelse af forskelsbehandling og uligheder i arbejdsmarkedsforhold (EQUAL) i Danmark. København.
- Armstrong, H.W. (2001). "Regional Policy", pp. 388-414 i Ali M. El-Agraa (ed.). *The European Union*. Harlow: Prentice Hall.
- Bache, Ian (1999). "The Extended Gatekeeper: Central Government and the Implementation of EC Regional Policy in the UK". *Journal of European Public Policy*, 6: 28-45.
- Bache, Ian, Stephen George & R.A.W. Rhodes (1996). "The European Union, Cohesion Policy, and Subnational Authorities in the United Kingdom", pp. 294-320 i Liesbet Hooghe (ed.). *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-Level Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Balme, Richard & Bernard Jouve (1996). "Building the Regional State: Europe and Territorial Organization in France", pp. 219-256 i Liesbet Hooghe (ed.). *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-Level Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Benz, Arthur (1999). "From Unitary to Asymmetric Federalism in Germany: Taking Stock after 50 Years". *Publius: The Journal of Federalism*, 29: 55-79.
- Beskæftigelsesministeren (2002). *Beskæftigelsesministerens besvarelse af § 20-spørgsmål nr. S 223, 2002-03, 1. samling, om Kommissionens standsning af udbetaling fra Den Europæiske Socialfond til Danmark ([www.folketinget.dk](http://www.folketinget.dk))*.
- BKG 132/2001. *Bekendtgørelse nr. 132 af 1. marts 2001 om ansvar og kompetencefordeling m.v. i forbindelse med administrationen af tilskud fra Den Europæiske Socialfond*.
- BKG 1059/2000. *Bekendtgørelse nr. 1059 af 4. december 2000 om ansvar og kompetencefordeling m.v. i forbindelse med administration af tilskud fra Den Europæiske Regionalfond og tilhørende statslig medfinansiering*.
- BKG 1166/2000. *Bekendtgørelse nr. 1166 af 15. december 2000 om regnskab og revision m.v. i forbindelse med udbetaling af tilskud fra Den Europæiske Regionalfond og tilhørende statslig medfinansiering*.

- BKG 85/2001. *Bekendtgørelse nr. 85 af 7. februar 2001 om statsrefusion efter lov om byfornyelse.*
- BKG 951/2001. *Bekendtgørelse nr. 951 af 31. oktober 2001 om Fællesskabsinitiativet LEADER+.*
- BKG 51/2002. *Bekendtgørelse nr. 51 af 30. januar 2002 om henlæggelse af beføjelser til Erhvervs- og Boligstyrelsen efter lov om administration af tilskud fra Den Europæiske Regionalfond og tilhørende statslig medfinansiering.*
- Boligministeriet (1996). *Notat af 1. oktober 1996 om oversigt vedr. indkomne kvarterløftansøgninger 1. oktober 1996.*
- By- og Boligministeriet (1999). *Bypuljen*. København.
- By- og Boligministeriet (2001). *Liste over projekter, der har fået støtte af Bypuljen 1998-2001*. Offentliggjort som bilag til By- og Boligministerens besvarelse af 18. maj 2001 af Boligudvalgets spørgsmål om projekter, der i årene 1998, 1999 og 2001 har fået tilskud fra Byudviklingspuljen. Boligudvalget 2000-2001 (alm.del – bilag 186).
- By- og Boligministeriet & Brøndby Kommune (2001). *Samarbejdsaftale af 28. februar 2001 mellem By- og Boligministeriet og Brøndby kommune om kvarterløft i Brøndby Strand.*
- By- og Boligministeriet & Horsens Kommune (2001). *Samarbejdsaftale af 19. januar 2001 mellem By- og Boligministeriet og Horsens kommune om kvarterløft i Vestbyen, Horsens.*
- By- og Boligministeriet & Københavns Kommune (2001). *Samarbejdsaftale af 9. marts 2001 mellem By- og Boligministeriet og Københavns kommune om kvarterløft i Nordvest.*
- By- og Boligministeriet & Odense Kommune (2001). *Samarbejdsaftale af 19. februar 2001 mellem By- og Boligministeriet og Odense kommune om kvarterløft i Vollsmose.*
- Byfornyelse Danmark (1999). *Trøjborg nu og i fremtiden*. December.
- Byudvalget (1994). *Rapport fra Byudvalget 1*. Afgivet af Indenrigs-, Bolig-, Justits-, Kirke-, Social- og Undervisningsministeren. Juni 1994. København.
- Byudvalget (1995). *Status for Byudvalget*. Rapport fra opfølgningsgruppen til regeringens Byudvalg om afslutning af 1. etape af Byudvalgets arbejde. April 1995. København.
- Byudvalget (1996). *Kravsspecifikation vedrørende ”kvarterløft-model-projekter”*. Juni. Boligministeriet. København.
- Byudvalget & Aalborg Kommune (1997). *Samarbejdsaftale mellem Byudvalget og Aalborg Kommune om kvarterløft i Aalborg Øst.*
- Byudvalget & Kolding Kommune (1997). *Samarbejdsaftale mellem Byudvalget og Kolding Kommune om kvarterløft i Sydvestbyen.*
- Byudvalget & Københavns Kommune (1997a). *Samarbejdsaftale mellem Byudvalget og Københavns Kommune om kvarterløft i Holmbladsgade kvarteret.*
- Byudvalget & Københavns Kommune (1997b). *Samarbejdsaftale mellem Byudvalget og Københavns Kommune om kvarterløft i Kongens Enghave.*



- Byudvalget & Randers Kommune (1997). *Samarbejdsaftale mellem Byudvalget og Randers Kommune om kvarterløft i Tøjhushaven.*
- Cirkulære 138/1999. *Cirkulære nr. 138 af 7. september 1999 om udvælgelses-kriterier for reservation af støtte til helhedsorienteret byfornyelse.*
- DMA/Research A/S & Nellemann Konsulenterne A/S (2002a). *Evaluering af mål 3 programmet.* Rapport udarbejdet for Arbejdsmarkedsstyrelsen og De Europæiske Fællesskaber.
- DMA/Research A/S & Nellemann Konsulenterne A/S (2002b). *Evaluering af EQUAL programmet.* Rapport udarbejdet for Arbejdsmarkedsstyrelsen og De Europæiske Fællesskaber.
- Elazar, Daniel J. (1991), "Cooperative Federalism", pp. 65-86 i D.A. Kenyan & John Kincaid (eds.). *Competition among States and Local Government: Efficiency and Equity in American Federalism.* Washington, DC: The Urban Institute.
- Erhvervs- og Boligstyrelsen (2002). *Danmarks Mål 2-program 2000-2006. Årsrapport 2001.* København.
- Erhvervsfremmestyrelsen (2000a). *Danmarks Mål 2-program 2000-2006.* København.
- Erhvervsfremmestyrelsen (2000b). *Danmarks Mål 2-programtillæg 2000-2006.* København.
- Erhvervsministeriet (1995). *Regionalpolitisk redegørelse 1995.* København.
- Erhvervsministeriet (2000a). *Notat af 24. november 2000 vedr. INTERREG III A- og III B-programmer for 2000-2006.*
- Erhvervsministeriet (2000b). *Notat om udpegning af ét dansk URBAN-område for perioden 2000-2006.*
- Europarlementet (1998). *Interimsbetænkning af 4. november 1998 om forslag til Rådets forordning (EF) om generelle bestemmelser om strukturfondene (KOM(98)0131-98/0090(AVC)).*
- Europarlementet (1999). *Henstilling af 3. maj 1999 vedrørende forslag til Rådets forordning (EF) om generelle bestemmelser om strukturfondene (6959/1/REV 1 – C4-0215/99 – 98/0090(AVC)).*
- Europaparlamentet & Rådet (1999a). *Europaparlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1784/1999 af 12. juli 1999 om Den Europæiske Socialfond.*
- Europaparlamentet & Rådet (1999b). *Europaparlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1783/1999 af 12. juli 1999 om Den Europæiske Fond for Regionaludvikling.*
- Formandskabets konklusioner (1992). *Formandskabets konklusioner fra Det Europæiske Råds møde i Edinburgh den 11.-12. december 1992.* Offentliggjort i *Bulletin for De Europæiske Fællesskaber* 25, 12:9-40.
- Formandskabets konklusioner (1998). *Formandskabets konklusioner fra Det Europæiske Råds møde i Wien den 11.-12. december 1998.* Offentliggjort på Ministerrådets hjemmeside (<http://ue.eu.int/>).

- Formandskabets konklusioner (1999a). *Formandskabets konklusioner fra Det Europæiske Råd i Berlin den 24. og 25. marts 1999*. Offentliggjort på Ministerrådets hjemmeside (<http://ue.eu.int/>).
- Formandskabets konklusioner (1999b). *Formandskabets konklusioner fra Det Europæiske Råds møde i Helsinki den 10.-11. december 1999*. Offentliggjort på Ministerrådets hjemmeside (<http://ue.eu.int/>).
- George, Stephen & Ian Bache (2001). *Politics in the European Union*. Oxford: Oxford University Press.
- Hooghe, Liesbet (1996). "Building a Europe with the Regions: The Changing Role of the European Commission", pp. 89-127 i Liesbet Hooghe (ed.). *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-Level Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Hooghe, Liesbet & Michael Keating (1994). "The Politics of European Union Regional Policy". *Journal of European Public Policy* 1:367-393.  
[http://europa.eu.int/comm/regional\\_policy/interreg3/](http://europa.eu.int/comm/regional_policy/interreg3/). Internet-hjemmeside for fællesskabsinitiativet INTERREG III.
- Indenrigsministeriet (1998). *Fordelingen af opgaver i den offentlige sektor*. Betynkning nr. 1366 fra Opgavekommissionen. København.
- Ingvarsen, Oluf (1991). *Nye kommunale opgaver, planlægning og styring efter 1970*. Kommunalreformen i Danmark, bind 3. København: Kommuneinformation.
- Jacobsen, Christen Boye (1992). "Subsidiaritetsbegrebet i EF-retten". *Ugeskrift for Retsvæsen* 126: 341-345.
- Kincaid, John (1990). "From Cooperative to Coercive Federalism". *The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, 509:139-153.
- Klatt, Hartmut (1989). "Forty Years of German Federalism: Past Trends and New Developments". *Publius: The Journal of Federalism*, 19:185-203.
- Kommissionen (1999a). *Kommissionens beslutning nr. 1999/501/EF af 1. juli 1999 om fastsættelse af vejledende fordeling på de enkelte medlemsstater af forpligtelsesbevillinger under strukturfondsmål nr. 1 for perioden 2000-2006* (meddelt under nummer K(1999) 1769).
- Kommissionen (1999b). *Kommissionens beslutning nr. 1999/504/EF af 1. juli 1999 om fastsættelse af vejledende fordeling på de enkelte medlemsstater af forpligtelsesbevillinger under strukturfondsmål nr. 2 for perioden 2000-2006* (meddelt under nummer K(1999) 1772).
- Kommissionen (1999c). *Kommissionens beslutning nr. 1999/505/EF af 1. juli 1999 om fastsættelse af vejledende fordeling på de enkelte medlemsstater af forpligtelsesbevillinger under strukturfondsmål nr. 3 for perioden 2000-2006* (meddelt under nummer K(1999) 1774).
- Kommissionen (1999d). *Kommissionens beslutning nr. 2000/121/EF af 22. december 1999 om opstilling af listen over de områder i Danmark, der er støtteberettigede under strukturfondsmål nr. 2 i perioden 2000 til 2006* (meddelt under nummer K(1999) 4946).

- Kommissionen (1999e). *Kommissionens beslutning nr. 1999/500/EF af 1. juli 1999 om fastsættelse af vejledende fordeling pr. medlemsstat af forpligtelsesbevillinger for det finansielle instrument til udvikling af fiskeriet i områder uden for strukturfondsmål nr. 1 for perioden 2000-2006* (meddelt under nummer K(1999) 1760).
- Kommissionen (1999f). *Reform af strukturfondene 2000-2006. Sammenlignende analyse*. Bruxelles.
- Kommissionen (1999g). *Kommissionens beslutning nr. 1999/502/EF af 1. juli 1999 om opstilling af listen over de regioner, der er omfattet af strukturfondsmål nr. 1 for perioden 2000 til 2006* (meddelt under nummer K(1999) 1770).
- Kommissionen (2000a). *Meddelelse fra Kommissionen til medlemsstaterne af 28. april 2000 om retningslinier for et fællesskabsinitiativ vedrørende økonomisk og social revitalisering af kriseramte byer og bydele for at fremme en bæredygtig byudvikling – URBAN II* (2000/C 141/04).
- Kommissionen (2000b). *Strukturfondene: Kommissionen godkender en beskæftigelses- og uddannelsespakke til Danmark med en finansieringsramme på 379 mio. EUR*. Pressemeddelelse af 16. november 2000.
- Kommissionen (2000c). *Meddelelse fra Kommissionen til medlemsstaterne af 14. april 2000 om retningslinier for EU-initiativet vedrørende udvikling af landdistrikterne – (Leader+)* (2000/C 139/05).
- Kommissionen (2000d). *Meddelelse fra Kommissionen til medlemsstaterne af 28. april 2000 om retningslinier for et fællesskabsinitiativ vedrørende transeuropæisk samarbejde, der skal fremme en harmonisk og afbalanceret udvikling inden for det europæiske territorium – Interreg III* (2000/C 143/08).
- Kommissionen (2000e). *Kommissionens meddelelse til medlemsstaterne om retningslinier for EF-initiativet Equal vedrørende tværnationalt samarbejde til fremme af en ny praksis i bekæmpelsen af forskelsbehandling og uligheder af enhver art i forbindelse med arbejdsmarkedet* (2000/C 127/02). Offentliggjort 5. maj 2000.
- Kommissionen (2000f). *Budgethåndbog*. Luxembourg: Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer.
- Kommissionen (2001a). *Meddelelse fra Kommissionen til medlemsstaterne af 7. maj 2001: "Tværregionalt samarbejde". Linie C under EU's Interreg III-initiativ. Meddelelse fra Kommissionen K(2001) 1188 endelig* (2001/C 141/02).
- Kommissionen (2001b). *Kommissionen ønsker at øge ligestillingen på det danske arbejdsmarked*. Pressemeddelelse af 12. marts 2001 om godkendelse af det danske Equal-program.
- Kommissionen (2001c). *Kommissionens svar på Revisionsrettens særberetning nr. 1/2001 om EF-initiativet Urban*. Offentliggjort i De Europæiske Fællesskabers Tidende (2001/C 124/01).
- Kommissionen (2002). *Thirteenth annual report on the structural funds (2001)*. COM(2002)591 final. Bruxelles.

- Laeken-erklæringen (2001). *Det Europæiske Råds Laeken-erklæring om den Europæiske Unions fremtid*. Offentliggjort som bilag til formandsskabets konklusioner fra Det Europæiske Råds møde i Laeken den 14.-15. december 2001.
- Lawrence, Roger (2000). "Battling for the Regions: Local Government Policy Networks and the Reform of the European Structural Funds". *Local Government Studies*, 26: 58-70.
- LBK 819/2000. *Lovbekendtgørelse nr. 819 af 31. august 2000 om administration af tilskud fra Den Europæiske Regionalfond og tilhørende statslig medfinansiering*.
- LBK 54/2001. *Lovbekendtgørelse nr. 54 af 29. januar 2001 om aktiv arbejdsmarkedspolitik*.
- LBK 694/2001. *Lovbekendtgørelse nr. 694 af 13. juli 2001 om kommunal udligning og generelle tilskud til kommuner og amtskommuner*.
- LBK 285/2002. *Lovbekendtgørelse nr. 285 af 8. maj 2002 om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v.*
- LBK 763/2002. *Lovbekendtgørelse nr. 763 af 11. september 2002 om planlægning*.
- Lov 335/1996. *Lov nr. 335 af 1. maj 1996 om administrationen af tilskud fra Den Europæiske Socialfond*.
- Lov 1202/1996. *Lov nr. 1202 af 27. december 1996 om administration af tilskud fra Den Europæiske Regionalfond og tilhørende statslig medfinansiering*.
- Lov 254/2000. *Lov nr. 254 af 12. april 2000 om administrationen af tilskud fra Den Europæiske Socialfond*.
- Lov 338/2000. *Lov nr. 338 af 17. maj 2000 om støtte til udvikling af landdistrikterne (landdistriktsstøtteloven)*.
- Lovforslag L 197/1997. *Lovforslag nr. L 197 fremsat den 19. marts 1997 af boligministeren om lov om byfornyelse*.
- Lovforslag L 54/1999. *Lovforslag nr. L 54 fremsat den 27. oktober 1999 af fødevareministeren om lov om støtte til udvikling af landdistrikterne (landdistriktsstøtteloven)*.
- Lovforslag L 124/1999. *Lovforslag nr. L 124 fremsat den 3. december 1999 af boligministeren om ændring af lov om almene boliger samt støttede private andelsboliger m.v., lov om boligbyggeri og lov om byfornyelse. (Rentetilpasningslån, konvertering, betaling af realkreditbidrag, alternative boliger til unge, styrket indsats i socialt svage byområder)*.
- Lovforslag L 202/2000. *Lovforslag nr. L 202 fremsat den 25. februar 2000 af fødevareministeren om lov om ændring af lov om strukturforanstaltninger vedrørende fiskerisektoren (ændring af EU-medfinansierede tilskudsordninger og ordning for yngre fiskere)*.
- Marks, Gary (1992). "Structural Policy in the European Community", pp. 191-225 i Alberta M. Sbragia (ed.). *Europolitics*. Washington, DC: The Brookings Institution.

- Marks, Gary (1996). "Exploring and Explaining Variation in EU Cohesion Policy", pp. 389-423 i Liesbet Hooghe (ed.). *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-Level Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Meyer, John W. & Brian Rowan (1991). "Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony", pp. 41-63 i Walter W. Powell & Paul J. DiMaggio (eds.). *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2001). *Det danske program for fællesskabsinitiativet LEADER+*. København
- Moravcsik, Andrew (1991). "Negotiating the Single European Act: National Interests and Conventional Statecraft in the European Community". *International Organization*, 45: 19-56.
- Munk, Asger (1998). "Kvarterløft – perspektiver og praksis". *Byplan*, 50, 1: 1-9.
- Munk, Asger (1999). "2½ år med kvarterløft – hvad har vi lært?". *Samfundsøkonomen*, 7:39-45.
- Munk, Asger (2000). "Nye kvarterløft på vej". *Boligen*, 67, 8: 12-13.
- Nellemann Konsulenterne (2000). *Mål 2 Lolland. Evaluering af mål-2 programmet (midtvejsevaluering – endelig rapport)*.
- Nielsen, Ruth (2002). *EU ret*. København: Forlaget Thomson A/S – GadJura.
- Nordjyllands Amt (2000). Mål 2-programmet. Programtillæg 2000-2006, Nordjyllands Amt. Aalborg.
- Oxford Research A/S & Oxford Insight A/S (2001). *Evaluering af Mål 2-programmerne i Nordjylland 1994-99*.
- PLS-consult (2000). Evaluering af den danske Mål 4- og Adapt-indsats. Slutrapport.
- Pollack, Mark A. (1995). "Regional Actors in an Intergovernmental Play: The Making and Implementation of EC Structural Policy", pp. 361-391 i Carolyn Rhodes & Sonia Mazey (eds.). *Building a European Polity? The State of the European Union*, Vol. 3. Harlow/Boulder, CO: Longman/Lynne Rienner.
- Rasmussen, Anders Fogh (2003). "Dansk europapolitik efter formandskabet", Statsminister Anders Fogh Rasmussens tale i Dansk Institut for Internationale Studier, den 15. jan 2003 ([www.stm.dk](http://www.stm.dk)).
- Regeringen (2001). *Danmark og EU. Udvidelse, globalisering, folkelig forankring. Hvidbog*. København.
- Regional Policy - Inforegio. Kommissionens hjemmeside for information om EU's regionalpolitik: [http://europa.eu.int/comm/regional\\_policy/index\\_en.htm](http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm).
- Revisionsretten (2001). "Særberetning nr. 1/2001 om EF-initiativet Urban, med Kommissionens svar". Offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* (2001/C 124/01).
- Rigsrevisionen (1992). *Beretning om EF's strukturfonde. Generelt om fondene, I*. De af Folketinget valgte statsrevisorer, 6/90. København.
- Rigsrevisionen (1993). *Beretning om EF's strukturfonde, II. Fondenenes aktiviteter*. De af Folketinget valgte statsrevisorer, 17/91. København.

Rynck, Stefaan De (1996). "Europe and Cohesion Policy-Making in the Flemish Region", pp. 129-163 i Liesbet Hooghe (ed.). *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-Level Governance*. Oxford: Oxford University Press.

Rådet (1988a). *Rådets forordning (EØF) nr. 2052/1988 af 24. juni 1988 om strukturfondenes opgaver og effektivitet samt om samordningen af deres interventioner indbyrdes såvel som med interventionerne fra Den Europæiske Investeringsbank og de øvrige eksisterende finansielle instrumenter.*

Rådet (1988b). *Rådets forordning (EØF) nr. 4253/1988 af 19. december 1988 om gennemførelsesbestemmelser til forordning (EØF) nr. 2052/1988 for så vidt angår samordningen af de forskellige strukturfondes interventioner indbyrdes såvel som med interventionerne fra Den Europæiske Investeringsbank og de øvrige eksisterende finansielle instrumenter.*

Rådet (1988c). *Rådets forordning (EØF) nr. 4254/1988 af 19. december 1988 om gennemførelsesbestemmelser til forordning (EØF) nr. 2052/1988 for så vidt angår Den Europæiske Fond for Regionaludvikling.*

Rådet (1988d). *Rådets forordning (EØF) nr. 4255/1988 af 19. december 1988 om gennemførelsesbestemmelser til forordning (EØF) nr. 2052/1988 for så vidt angår Den Europæiske Socialfond.*

Rådet (1988e). *Rådets forordning (EØF) nr. 4256/1988 af 19. december 1988 om gennemførelsesbestemmelser til forordning (EØF) nr. 2052/1988 for så vidt angår EUGFL, Udviklingssektionen.*

Rådet (1993a). *Rådets forordning (EØF) nr. 2081/1993 af 20. juli 1993 om ændring af forordning (EØF) nr. 2052/1988 af 24. juni 1988 om strukturfondenes opgaver og effektivitet samt om samordningen af deres interventioner indbyrdes såvel som med interventionerne fra Den Europæiske Investeringsbank og de øvrige eksisterende finansielle instrumenter.*

Rådet (1993b). *Rådets forordning (EØF) nr. 2082/1993 af 20. juli 1993 om ændring af forordning (EØF) nr. 4253/1988 af 19. december 1988 om gennemførelsesbestemmelser til forordning (EØF) nr. 2052/1988 for så vidt angår samordningen af de forskellige strukturfondes interventioner indbyrdes såvel som med interventionerne fra Den Europæiske Investeringsbank og de øvrige eksisterende finansielle instrumenter.*

Rådet (1993c). *Rådets forordning (EØF) nr. 2083/1993 af 20. juli 1993 om ændring af forordning (EØF) nr. 4254/1988 af 19. december 1988 om gennemførelsesbestemmelser til forordning (EØF) nr. 2052/1988 for så vidt angår Den Europæiske Fond for Regionaludvikling.*

Rådet (1993d). *Rådets forordning nr. (EØF) nr. 2084/1993 af 20. juli 1993 om ændring af forordning (EØF) nr. 4255/1988 af 19. december 1988 om gennemførelsesbestemmelser til forordning (EØF) nr. 2052/1988 for så vidt angår Den Europæiske Socialfond.*

Rådet (1993e). *Rådets forordning nr. (EØF) nr. 2085/1993 af 20. juli 1993 om ændring af Rådets forordning (EØF) nr. 4256/1988 af 19. december 1988 om*

- gennemførelsesbestemmelser til forordning (EØF) nr. 2052/1988 for så vidt angår EUGFL, Udviklingssektionen.*
- Rådet (1993f). *Rådets forordning (EØF) nr. 2080/1993 af 20. juli 1993 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EØF) nr. 2052/1988 for så vidt angår det finansielle instrument til udvikling af fiskeriet.*
- Rådet (1994). *Rådets forordning (EF) nr. 1164/1994 af 16. maj 1994 om oprettelse af Samhørighedsfonden.*
- Rådet (1999a). *Rådets forordning (EF) nr. 1260/1999 af 21. juni 1999 om vedtagelse af generelle bestemmelser for strukturfondene.*
- Rådet (1999b). *Rådets forordning (EF) nr. 1257/1999 af 17. maj 1999 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL) og om ændring og ophævelse af visse forordninger.*
- Rådet (1999c). *Rådets forordning (EF) nr. 1263/1999 af 21. juni 1999 om Det Finansielle Instrument til Udvikling af Fiskeriet.*
- Scharpf, Fritz W. (1994). "Games Real Actors Could Play: Positive and Negative Coordination in Embedded Negotiations". *Journal of Theoretical Politics*, 6: 27-53.
- Scharpf, Fritz W., Bernd Reissert & Fritz Schnabel (1976). *Politikverflechtung: Theorie und Empirie des kooperativen Föderalismus in der Bundesrepublik*. Kronberg: Scriptor Verlag.
- Smith, Andy (1997). "Styding Multi-Level Governance. Examples from French Translation of the Structural Funds". *Public Administration*, 75: 711-729.
- Socialforskningsinstituttet (1999). *Mål 3. Evaluering. Danmark*. Rapport ved Jens Bonke og Britt Rasmussen. København.
- Socialforskningsinstituttet (2000). *Mål 3. Slutevaluering*. Rapport ved Jeanette Nygård Madsen. København.
- Socialministeriet (1997). *Midtvejsstatus over boligsociale puljer under Byudvalget, 1. etape. April 1997*. København.
- Statens Byggeforskningsinstitut (1997). *De 8 modelområder. Evaluering af et Byudvalgsinitiativ*. SBI-Rapport 288 udarbejdet af Hedvig Vestergaard, Georg Gottschalk, Tine Trærup, Thomas Gruber og Iben Ørum Rasmussen. København.
- Statens Byggeforskningsinstitut (1999). *Byudvalgets indsats 1993-98. Sammenfattende evaluering*. SBI-Rapport 320 udarbejdet af Hans Skifter Andersen. København.
- Statens Byggeforskningsinstitut (2002). *Evaluering af helhedsorienteret byfornyelse*. Evaluering af lov om byfornyelse. Delrapport 1 udarbejdet af Kresten Storgaard, Kasper Vibæk Jensen & Annemette Lauritsen. København.
- Statens Sekretariat for Kvarterløft (2000). *Kravsspecifikation for kvarterløft*. Marts.
- Strukturdirektoratet (2000a). *Det danske program for støtte til udvikling af landdistrikterne i henhold til Rådets forordning (EF) nr. 1257/1999*. København.

- Strukturdirektoratet (2000b). *Fællesskabets strukturforanstaltninger i fiskerisektoren, 2000-2006 - Danmark*. Enhedsprogrameringsdokument (FIUF sektorprogram). Program nr. 2000 DK 14 F DO 001. København.
- Venstre, Konservative, Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre (2003). *Konventionen om EU's fremtid. Ét Europa – mere effektivt, rummeligt og demokratisk*. Marts 2003 ([www.stm.dk](http://www.stm.dk)).
- Wishlade, Fiona (1996). "EU Cohesion Policy: Facts, Figures, and Issues", pp. 27-59 i Liesbet Hooghe (ed.). *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-Level Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Wright, Deil S. (1990). "Policy Shifts in the Politics and Administration of Intergovernmental Relations, 1930s-1990s". *The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, 509:60-73.
- [www.bm.dk](http://www.bm.dk). Hjemmeside for Beskæftigelsesministeriet.
- [www.boligliv.dk](http://www.boligliv.dk). Hjemmeside for byudvalgsprojekter.
- [www.inm.dk](http://www.inm.dk). Hjemmeside for Integrationsministeriet.
- [www.kvarterloeft.dk](http://www.kvarterloeft.dk). Hjemmeside for Statens Sekretariat for Kvarterløft.
- [www.oebm.dk/bypulje](http://www.oebm.dk/bypulje). By- og Boligministeriets hjemmeside for bypuljen. Indeholder bl.a. en projektoversigt.
- [www.oem.dk](http://www.oem.dk). Hjemmeside for Økonomi- og Erhvervsministeriet.
- [www.sm.dk](http://www.sm.dk). Hjemmeside for Socialministeriet.
- [www.urbanbydel.dk](http://www.urbanbydel.dk). Hjemmeside for Århus Kommunes Urban-projekt.
- Århus Amt (2002). *Regional socialfondsplan. Mål 3. 2003*. Århus Amtskommune, Erhvervsafdelingen. Århus.
- Århus Kommune (1997). *Ansøgning af 23. december 1997 om reservation til midler til helhedsorienteret byfornyelse i Frederiksbjerg Øst*.
- Århus Kommune (1999). *Boligpolitisk redegørelse og handlingsplan 1999-2002*. Århus.
- Århus Kommune (2000a). *Ansøgning af januar 2000 om reservation til midler til helhedsorienteret byfornyelse i Søndervangskvarteret*.
- Århus Kommune (2000b). *Ansøgning af januar 2000 om reservation til midler til helhedsorienteret byfornyelse på Trøjborg*.
- Århus Kommune (2000c). *Helhedsorienteret byfornyelse i Søndervangskvarteret*. August. Århus.
- Århus Kommune (2001a). *URBAN-program: "Bæredygtigt bysamfund gennem lokale partnerskaber"*. Gellerup-Hasle-Herredsvang. Århus.
- Århus Kommune (2001b). *Ansøgning af 10. december 2001 om reservation til midler til helhedsorienteret byfornyelse i Trige*.



## Om forfatteren

Jens Blom-Hansen er cand.scient.pol., ph.d. i statskundskab og lektor i offentlig forvaltning på Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Han har bl.a. skrevet bogen *Den fjerde statsmagt? Kommunernes Landsforening i dansk politik* (Århus Universitetsforlag, 2002) og medredigeret bøgerne *Magtens organisering: Stat og interesseorganisationer i Danmark* (Systeme, 1999) og *Kommunale patologier. Traditionelle og utraditionelle organisationsformer i den kommunale verden* (Systeme, 2002). Desuden har han publiceret både nationale og internationale artikler om samspillet mellem staten og kommunerne, interesseorganisationers indflydelse, kommunale forhold og forvaltningspolitiske emner.

## Udgivelser fra Magtudredningen pr. 30. juni 2003

### Bøger

Jørgen Goul Andersen, Peter Munk Christiansen, Torben Beck Jørgensen, Lise Tøgeby & Signild Vallgård (red.) (1999). *Den demokratiske udfordring*. København: Hans Reitzels Forlag.

Peter Munk Christiansen, Birgit Møller & Lise Tøgeby (2001). *Den danske elite*. København: Hans Reitzels Forlag.

Anette Borchorst (red.) (2002). *Kønsmagt under forandring*. København: Hans Reitzels Forlag.

Martin Marcussen (2002). *OECD og idespillet – Game Over?* København: Hans Reitzels Forlag.

Lise Tøgeby (2002). *Grønlandere i Danmark. En overset minoritet*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Torben Beck Jørgensen & Kurt Klaudi Klausen (red.) (2002). *Territorial dynamik – streger på landkort, billeder i vore hoveder*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Flemming Mikkelsen (red.) (2002). *Bevægelser i demokrati. Foreninger og kollektive aktioner i Danmark*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Jens Blom-Hansen (2002). *Den fjerde statsmagt? Kommunernes Landsforening i dansk politik*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Margaretha Järvinen, Jørgen Elm Larsen & Nils Mortensen (red.) (2002). *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Anker Brink Lund (2002). *Den redigerende magt – nyhedsinstitutionens politiske indflydelse*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Finn Sivert Nielsen & Inger Sjørnslev (red.) (2002). *Folkets repræsentanter. Et antropologisk blik på Folketinget*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Thomas Pedersen (red.) (2002). *Europa for folket? EU og det danske demokrati*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Peter Munk Christiansen & Asbjørn Sonne Nørgaard (2003). *Faste forhold – flygtige forbindelser. Stat og interesseorganisationer i Danmark i det 20. århundrede*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Martin Marcussen & Karsten Ronit (red.) (2003). *Internationaliseringen af den offentlige forvaltning i Danmark – forandring og kontinuitet*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Gorm Winther (red.) (2003). *Demokrati og magt i Grønland*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Lise Tøgeby (2003). *Fra fremmedarbejdere til etniske minoriteter*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

- Torben Beck Jørgensen (red.) (2003). *På sporet af en offentlig identitet – værdier i stat, amter og kommuner*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Erik Damgaard (2003). *Folkets styre. Magt og ansvar i dansk politik*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Hans Mouritzen (red.) (2003). *Er vi så forbeholdne? Danmark over for globaliseringen, EU og det nære*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Hans Sode-Madsen (2003). *Farlig ungdom. Samfundet, ungdommen og ungdomskommissionen 1945-1970*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Lars Bille & Jørgen Elklit (red.) (2003). *Partiernes medlemmer*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Peter Munk Christiansen & Lise Togeby (red.) (2003). *På sporet af magten*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

## Skrifter

- Erik Oddvar Eriksen (1999). *Is Democracy Possible Today?* Århus: Magtudredningen.
- Ole Hammer & Inger Bruun (2000). *Etniske minoriteters indflydelseskanaler*. Århus: Magtudredningen.
- Jens Peter Frølund Thomsen (2000). *Magt og indflydelse*. Århus: Magtudredningen.
- Jørgen Elklit, Birgit Møller, Palle Svensson & Lise Togeby (2000). *Hvem stemmer – og hvem stemmer ikke?* Århus: Magtudredningen.
- Jacob Gaarde Madsen (2000). *Mediernes konstruktion af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet*. Århus: Magtudredningen.
- Karsten Vrangbæk (2001). *Ingeniørarbejde, hundeslagsmål eller hovedløs høne? Ventetidsgarantier til sygehusbehandling*. Århus: Magtudredningen.
- Søren Laursen (2001). *Vold på dagsordenen. Mediernes og den politiske proces*. Århus: Magtudredningen.
- Jørgen Goul Andersen & Mette Tobiasen (2001). *Politisk forbrug og politiske forbrugere. Globalisering og politik i hverdagslivet*. Århus: Magtudredningen.
- Erik Albæk, Peter Munk Christiansen & Lise Togeby (2002). *Eksperter i mediernes. Dagspressens brug af forskere 1961-2001*. Århus: Magtudredningen.
- Helle Porsdam (2002). *Fra pax americana til lex americana? En diskussion af dansk retliggørelse som en påvirkning fra USA*. Århus: Magtudredningen.
- Eva Østergaard-Nielsen (2002). *Politik over grænser: Tyrkeres og kurderes engagement i det politiske liv i hjemlandet*. Århus: Magtudredningen.
- Jonathan Schwartz (red.) (2002). *Medborgerskabets mange stemmer*. Århus: Magtudredningen.
- Walter Korpi (2002). *Velfærdsstat og socialt medborgerskab. Danmark i et komparativt perspektiv, 1930-1995*. Århus: Magtudredningen.

- Steen Thomsen, Torben Pedersen & Jesper Strandskov (2002). *Ejerskab og indflydelse i dansk erhvervsliv*. Århus: Magtudredningen.
- Frank Rasmussen & Peder Andersen (2002). *Globaliseringens økonomiske konsekvenser for Danmark*. Århus: Magtudredningen.
- Carsten Greve (2002). *Privatisering, regulering og demokrati. Telestyrelsens funktion som uafhængig reguleringsmyndighed*. Århus: Magtudredningen.
- Ann-Dorte Christensen (2003). *Fortællinger om identitet og magt. Unge kvinder i senmoderniteten*. Århus: Magtudredningen.
- Thomas Schøtt (2003). *Den økonomiske elites netværk*. Århus: Magtudredningen.
- Peter Dahler-Larsen & Niels Ejersbo (2003). *Djøficering – myte eller realitet?* Århus: Magtudredningen.
- Jan H. Hermansen, Lars Bille, Roger Buch, Jørgen Elklit, Bernhard Hansen, Hans Jørgen Nielsen & Karina Pedersen (2003). *Undersøgelsen af medlemmerne af de danske partiorganisationer. Dokumentation*. Århus: Magtudredningen.
- Lars Torpe & Torben K. Kjeldgaard (2003). *Foreningssamfundets sociale kapital. Danske foreninger i et europæisk perspektiv*. Århus: Magtudredningen.
- Jens Blom-Hansen (2003). *Subsidiaritetsprincippet vendt på hovedet? EU's strukturpolitik og Danmark*. Århus: Magtudredningen.

[www.magtudredningen.dk](http://www.magtudredningen.dk)